

ДЕПАРТАМЕНТ АГРОПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОДА
ДВНЗ «ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА ДОРАДНИЦТВА
ДВНЗ «ХДАУ»

ЗБІРНИК ТЕЗ

**II Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

***«СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ»***

22 травня 2015 року

м. Херсон

УДК 338.432:339.137.2
ББК 65.32 – 18/183
С 83

Оргкомітет конференції

Базалій Валерій Васильович, ректор ДВНЗ «ХДАУ», д.с.-г.н., професор
Аверчев Олександр Володимирович, директор Інституту післядипломної освіти та дорадництва ДВНЗ «ХДАУ», д.с.-г.н., професор
Савченко Олександр Григорович, декан економічного факультету, д.ф.-м.н., професор
Галат Лариса Миколаївна, зав. кафедрою економіки підприємства, к.е.н., доцент
Соловійов Ігор Олександрович, зав. кафедрою менеджменту організацій, д.е.н., професор
Танклевська Наталія Станіславівна, зав. кафедрою обліку і аудиту та фінансів, д.е.н., професор
Самайчук Світлана Іванівна, зав. кафедрою економічної теорії та статистики, к.е.н., доцент
Петрова Ольга Олександрівна, к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства

С 83 Стратегія підвищення ефективності та конкурентоспроможності аграрного сектору економіки: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції.
Херсон, 22 травня 2015 р. / Херсон

УДК 338.432:339.137.2
ББК 65.32 – 18/183

**СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ
ГАЛУЗИ ЯЄЧНОГО ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ**
Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Ринок харчових яєць України - сектор тваринництва, який найбільш динамічно розвивається, і котрий тільки за останні п'ять років зріс у натуральному вираженні майже на третину. Вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ) позитивно позначився на розвитку яєчної галузі нашої країни. З'явилися передумови для нарощування потужностей та модернізації підприємств. Українські виробники можуть експортувати не лише яєчні продукти (сухий яєчний порошок, меланж), а й курячі яйця в шкаралупі.

У жовтні 2014 р. українське промислове птахівництво святкувало п'ятдесятирічний ювілей. Офіційний початок цієї галузі в нашій країні було покладено в 1964 р., коли була створена галузева організація «Промышленный птицепром». За ці п'ятдесят років українському промислому птахівництву вдалося досягти надзвичайних результатів. Галузь стала одним із флагманів агропромислового комплексу України, завдяки чому наша країна входить в десятку найбільших світових виробників та експортерів м'яса птиці та яєць, входить у трійку світових лідерів за рівнем споживання курячих яєць - середньостатистичний українець споживає 309 яєць на рік.

Експерти та аналітики ринку птахівничої продукції відзначають, що останнім часом на вітчизняному ринку курячих яєць спостерігається приріст долі промислового виробництва, що відбувається на фоні зменшення виробництва яєць господарствами населення та імпорту яєчних продуктів [1, с. 6]. Так, близько 37% українського ринку яйця припадає на господарства населення, решта, майже 63% - промислове виробництво.

За даними Державної служби статистики України, виробництво яєць у січні-серпні 2014 р. порівняно з аналогічним періодом минулого року збільшилось на 7,8%, досягнувши 14 214,7 млн шт.

Таблиця 1

Рівень виробництва і споживання яєць на одну особу за рік, шт.

Показники	Роки							2013 р. у % 1990 р.	2013 р. у % 2010 р.
	1990	1995	2000	2010	2011	2012	2013		
Виробництво	314	183	179	372	409	419	431	137,26	115,86
Споживання	272	171	166	290	310	307	309	113,60	106,55

На одну особу виробництво яєць у 2013 р. складало 431 шт, що на 37,26% більше порівняно з показником 1990 р. та на 15,86% більше порівняно з 2010 р. Розрахована науковцями і дієтологами раціональна норма споживання яєць становить 290 шт. на одну особу в рік. В Україні цей

показник було досягнуто у 2010 р. Рівень споживання яєць на одну особу у 2013 р. вже становив 309 шт, що більше на 13,6% порівняно з 1990 р. та на 6,55% порівняно з 2010 р.

Вітчизняний ринок курячих яєць та яечних продуктів останнім часом зазнав змін. В останні роки відбувається активний ріст експорту. Якщо в період з 2000 р. по 2007 р. експорт був практично відсутній, то вже у 2013 р. рівень експорту становив 105 тис. т, що на 26,3 рази більше порівняно з 1995 р. та на 40% порівняно з 2010 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Баланс харчових яєць (включаючи яйцепродукти), тис. т

	Роки							2013 р. у % до 1995 р.
	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	
Виробництво	544	508	753	985	1079	1104	1133	208,27
Зміна запасів на кінець року	-11	2	13	9	8	7	0	-
Імпорт	5	2	5	7	3	4	5	100,00
Усього ресурсів	560	508	745	983	1074	1101	1138	203,21
Експорт	4	0	1	75	83	82	105	у 26,3 р.б.
Витрачено на корм та інкубацію	47	36	91	125	148	172	180	382,98
Втрати	0	1	6	16	25	37	40	-
Фонд споживання	509	471	647	767	818	810	813	159,72

На сьогодні внутрішній ринок перенасичений, тому при подальшому збільшенню обсягів випуску харчових яєць виникає ризик перевиробництва та, як наслідок, обвал цін на них. Що в свою чергу знизить прибутковість виробництва. Вже зараз деякі учасники ринку стверджують, що пропозиція на ринку України перевищує попит, а резерви для збільшення внутрішнього попиту практично відсутні [2].

Однак таку непросту ситуацію вітчизняні виробники можуть використати собі на користь, якщо зможуть переорієнтуватися на зовнішні ринки. Очікується, що споживання яєць в світі буде постійно зростати. Таким чином для України відкриваються додаткові можливості та стає життєво важливим налагодити масштабний експорт яєць до інших країн. І це вже відбувається. За даними Української аграрної конференції (УАК), в 2013 р. найбільша частка в прирості обсягів експорту серед усієї продукції тваринництва належала харчовим яйцям.

За даними Державної митної служби України вітчизняна яєчна продукція експортується у приблизно 40 країн світу. Більша частина

експорту припадає на такі країни як Ірак, ОАЕ, Молдова, Ліберія, Туреччина, Ангола, Оман, Республіка Конго, Вірменія, Лівія та інші [3]. У 2013 р. Україна отримала дозвіл на імпорт до ЄС продукції птахівництва.

Імпорт порівняно з експортом є незначним і за своєю структурою в ньому переважають яєчні продукти та інкубаційні яйця. У 2013 р. обсяги імпорту були на рівні 1995 р. і становили 5 тис. т, що на 28,6% менше порівняно з 2010 р. При цьому Україна має всі шанси для збільшення обсягів експорту. Україна - один з провідних світових виробників зернових та соняшнику, які в свою чергу є ключовими компонентами комбікормів для несучок. Тому порівняно низька собівартість курячих яєць дає українським виробникам значну конкурентну перевагу на світовому ринку.

Отже, досліджуючи тенденції, які спостерігаються на ринку курячих столових яєць, слід відмітити такі зрушення за останні роки:

- щорічне зростання виробництва;
- активізація процесів консолідації, що зумовлено високим індексом зносу основних засобів, відсутністю вертикальної інтеграції, низькою якістю місцевих кормів та бідним генетичним потенціалом вітчизняних кросів і як результат, більшість дрібних виробників в Україні мають відносно низький коефіцієнт використання потужностей та низьку продуктивність;
- зростання продуктивності курей з 274 яєць на одну курку-несучку 2005 р. до 283 - 2013 р., що зумовлено використанням ефективніших кросів несучки та покращенням рецептури кормів;
- зростання експорту яєць з України завдяки збільшенню попиту в країнах Африки та Близького Сходу, конкурентним цінам та високій якості вітчизняної яєчної продукції;
- скорочення імпорту курячих яєць – імпортуються в основному інкубаційні яйця, оскільки вітчизняні потужності з виробництва яєць можуть повністю задовольнити попит всередині держави, а несприятливий тарифний бар'єр стає перепорою для входу іноземців на внутрішній ринок України. Перелічені фактори посприяли тому, що за підсумками 2013 р. Україна посідає 8 місце в світі з виробництва столових курячих яєць [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичаковська В. Попит росте, експорт збільшується / В. Дичаковська // Наше птахівництво : двомісячник. - 2012. - № 5 (29). - С. 6-9.
2. Севрук Е. Украина стала мировым лидером по потреблению яиц [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ermakinfo.ru /2014/10/01/ukraina-stala-liderom-po-potrebleniyu-yaits-309-sht-na-cheloveka-v-god/>.
3. Евтушенко В. Полувековой рубеж промышленного птицеводства: Проблемы и перспективы отрасли [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://latifundist.com/spetsproekt/68poluvekovojrubezh-promyshlennogo-ptitsevodstva-problemy-i-perspektivy-otrasli>.
4. Дичаковська В. Ринок птиці та яйця: стабільне зростання [Електронний ресурс] / В. Дичаковська // Аграрна Еліта України - 2014. - № 1 - Режим доступу до журн. : <http://www.agrotimes.net/journals/article/rinok-ptici-ta-ujajsa-stabilne-zrostannya>.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Берегова В.В. – к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

У процесі аграрної реформи в Україні відбуваються глибокі соціально-економічні перетворення, спрямовані на подолання відчуження сільськогосподарських працівників від землі, засобів виробництва і результатів праці, на перехід аграрного сектора економіки до ринкових відносин. Аналіз діяльності агропромислового виробництва свідчить про необхідність наукового обґрунтування визначення основних напрямів поетапного його розвитку, формування ринкового середовища, входження аграрного сектора економіки України у світове ринкове співтовариство.

Стратегія розвитку агропромислового комплексу України (надалі – Стратегія) повинна базуватися на визначенні, що агропромислове виробництво є складовою єдиного народногосподарського комплексу. Також повинно ставитися завдання підвищення ролі державних органів у регулюванні аграрного виробництва в умовах переходу до ринкової економіки.

Стратегія стабільного економічного розвитку АПК має забезпечити планомірний відтворювальний процес агропромислового виробництва, збереження і захист навколишнього природного середовища, ресурсного потенціалу, підвищення життєвого рівня людей. Велику роль у пореформеній економіці повинне відігравати застосування державних і ринкових регуляторів розвитку економіки в їх оптимальному поєднанні.

Основними важелями реалізації економічного інтересу є такі економічні категорії як власність, ціна, прибуток, заробітна плата, премії, дотації, субсидії тощо.

Завданням стратегії в економічній сфері є насамперед формування ефективного конкурентоспроможного агропромислового виробництва, здатного забезпечувати продовольчу безпеку країни та нарощування експорту окремих видів с.-г. продукції і продовольства, що збільшить внесок в економіку країни.

Як відомо, внаслідок системної кризи обсяги валової продукції сільського господарства у 2014 р. становили лише 47% від рівня 2010 р. За період 2013-2014 рр. валова продукція аграрного сектора зменшилася, за попередніми даними майже на 25%. Середньорічні темпи дорівнювали приблизно 5%. Такі темпи характерні для періоду, коли мав місце значний спад виробництва аграрній і переробній сферах АПК. Проте прогнозувати приріст валової продукції довготривалий строк необхідно досить зважено. Це, насамперед, тому, що близько 70% продукції сільського господарства нині виробляється в дрібних селянських господарствах, які вже значною мірою вичерпали можливості екстенсивного обсягів виробництва.

Не менш важливим важелем реалізації інтересу є ставлення суспільства і держави до розвитку окремих галузей і сфер виробництва. Загальним

правилом тут має бути забезпечення з боку держави однакових для всіх інституцій економічних "правил гри", їхня суть зводиться до того, щоб стартово на одиницю задіяних ресурсів у грошовому чи матеріалізованому вигляді одержувати рівновелику суму доходів. Так діють у всіх країнах світу. Виключення ресурсу землі з цього правила не дає змоги селянам одержувати належні їм доходи.

Складові Стратегії наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Складові стратегії розвитку агропромислового комплексу України

№ п/п	Назва складової
1	Цілі і пріоритетні завдання Стратегії
2	Продовольча безпека і досягнення раціональних норм споживання основних продуктів харчування
3	Галузеві орієнтири та параметри розвитку сфер АПК
4	Формування матеріально-технічної бази агропромислового виробництва на основі інноваційних технологій
5	Раціональне використання земельно-ресурсного потенціалу та удосконалення земельних відносин в аграрній сфері
6	Розвиток організаційної структури аграрної сфери
7	Удосконалення організації сільськогосподарського ринку
8	Екологічна безпека сталого розвитку АПК і виробництво екологічно чистих продуктів харчування
9	Удосконалення системи державного управління АПК
10	Ціноутворення в АПК
11	Фінансове забезпечення розвитку АПК
12	Розвиток зовнішньоекономічної діяльності АПК
13	Розвиток сільських територій
14	Раціональне використання людського потенціалу і підвищення рівня наукового, освітнього та інформаційного забезпечення розвитку АПК

Розроблена і належним чином затверджена Стратегія має бути орієнтована на перспективу базовим нормативно-правовим документом, на основі якого здійснюватиметься аграрна політика, формуватиметься необхідна для цього відповідна законодавча й інша нормативно-правова база.

У концептуальному плані Стратегія повинна являти собою системний прогноз розвитку аграрної та інших сфер АПК країни. Вона визначає перспективи і напрями сталого розвитку сільського господарства й інших галузей АПК в оглядовій і більш віддаленій перспективі, зважаючи на необхідність вирішення проблем продовольчої безпеки і продовольчої незалежності держави, нарощування експортного потенціалу АПК на основі зміцнення його ресурсної та матеріально-технічної бази, поглиблення ринкових трансформацій, удосконалення соціальних, економічних і земельних відносин, ефективного розвитку організаційної структури

сільськогосподарського виробництва, радикального поліпшення соціальної ситуації на селі та належного фінансового забезпечення сталого розвитку всіх сфер і галузей вітчизняного АПК.

З огляду на масштабність і багатоаспектність завдань, передбачених Стратегією, а також на складний сучасний стан сільського господарства та інших галузей АПК, в основу її розроблення повинні бути покладені такі концептуальні положення: необхідність прискорення темпів соціально-економічного розвитку сільського господарства та істотного підвищення його ефективності і конкурентоспроможності аграрної продукції на внутрішньому й світовому продовольчих ринках; усунення та практичне подолання все ще наявних руйнівних і дестабілізуючих чинників, процесів та явищ в аграрній й інших сферах АПК на основі цілеспрямованого проведення ринкових реформ; реальне дотримання на всіх етапах практичного здійснення стратегії орієнтації на пріоритетність інтересів сільського господарства та інших сфер АПК, села і селянства; найважливішою передумовою виконання основних завдань Стратегії і досягнення передбачених у ній показників розвитку аграрної й інших сфер АПК має бути висока заінтересованість і відповідальність усіх державних, регіональних, галузевих і безпосередньо виробничих структур, насамперед їх керівників.

Стратегія повинна стати базовим нормативно-правовим документом державного рівня, відповідно з яким слід формувати та удосконалювати нормативно-правове й організаційно-управлінське забезпечення розвитку аграрної й інших сфер АПК. Метою зазначеної Стратегії є забезпечення стабільного та ефективного функціонування агропромислового комплексу, зорієнтованого на задоволення внутрішніх та експортних потреб країни в продукції сільського господарства і продуктах її переробки в прогнозованому періоді, соціальне відродження села, подолання бідності переважної частини селян та інших його мешканців, поступове наближення умов їх життя і праці до рівня економічно розвинутих країн.

Досягнення цієї мети потребує подальшого нарощування та удосконалення виробничо-ресурсних потенціалів аграрної й інших сфер АПК, підвищення їх віддачі і соціально-економічної результативності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довгань Л.Є., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П. Стратегічне управління: Навч. посібник 2-е видання. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 440 с.
2. Стратегічний розвиток підприємства: теоретичні та практичні аспекти [Електронний ресурс] / Ю. Калиниченко // Галицький економічний вісник – 2010 – №4(29). – с. 106-115
3. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2013.

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**Біляєва Л. – студентка V курсу 2 групи економічного факультету
Науковий керівник – к. е. н., доцент Крикунова В.М.**

Для успішного функціонування будь-якого підприємства на ринку необхідно регулярно здійснювати оцінку його конкурентоспроможності. Така оцінка дає можливість визначити сильні та слабкі сторони підприємства, виявити його потенційні можливості і, відповідно до цього, максимального удосконалити стратегію функціонування.

Усі існуючі методи оцінки можна класифікувати за такими ознаками:

- 1) за ступенем охоплення аспектів функціонування підприємства;
- 2) за формою вираження результату оцінки.

Залежно від ступеня охоплення аспектів функціонування підприємства методи оцінки поділяються на спеціальні і комплексні. Спеціальні методи – методи, що дозволяють оцінити конкурентоспроможність підприємства по окремих аспектах його діяльності – виробничому, інноваційному, маркетинговому, фінансовому тощо. Комплексні методи базуються на комплексному підході до оцінки конкурентоспроможності підприємства.

За формою вираження результату оцінки виділяються наступні методи оцінки: матричні, графічні та індексні.

Матричні методи оцінки конкурентоспроможності підприємства базуються на використанні матриці – таблиці впорядкованих за рядками та стовпцями елементів. У матриці БКГ, одній із найвідоміших і найпростіших, розробленій в 60-х роках ХХ ст. Бостонською консалтинговою групою, розглядаються лише два чинники, дві змінні: відносна частка ринку і темп росту ринку. Матриця McKinsey є багатофакторною матрицею і більш детальним варіантом. Вона складається уже не з чотирьох, а з дев'яти квадрантів і характеризує довгострокову привабливість галузі (ринку) та конкурентну позицію підприємства в ній. Матриця враховує дію значно більшої кількості чинників (чинники конкуренції, фінансово-економічні і соціально-психологічні чинники, а також параметри ринку чи галузі), ніж матриця БКГ.

Графічний метод оцінки конкурентоспроможності базується на побудові так званої «Радіальної діаграми конкурентоспроможності» або «Багатокутника» конкурентоспроможності». Побудова багатокутників здійснювалася наступним чином: коло ділять радіальними оціночними шкалами на рівні сектори, кількість яких дорівнювала кількості обраних критеріїв; шкали на радіальних прямих градуюють так, щоб всі значення критеріїв знаходилися всередині оціночного кола; значення критеріїв збільшувалися по мірі віддалення від центра кола; на кожній вісі з використанням відповідного масштабу вимірювання позначаються точки, що відповідають значенням критеріїв; по точках відповідно для кожного з підприємств необхідно провести ламану лінію, яка і сформувала

багатокутник. З рисунку буде видно, як відрізняються підприємства одне від одного по окремих критеріях.

Більш комплексними при оцінці конкурентоспроможності підприємств є індексні методи. Реалізація індексних методів передбачає такі етапи:

1. Вибір кількох підприємств-аналогів, щоб створити базу порівняння;
2. Визначення найважливіших чинників, що впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства;
3. Привласнення кожному чиннику коефіцієнту впливу;
4. Оцінка підприємства за кожним чинником;
5. Розрахунок індексу конкурентоспроможності підприємства.

Базою для порівняння можуть виступати: галузеві показники, показники підприємства-лідера ринку чи ретроспективні показники оцінюваного підприємства.

Для оцінки конкурентоспроможності підприємства як сумарної конкурентоспроможності продукції, що виробляється, використовують показник рентабельності продукції – це відношення суми виручки від реалізації усіх видів продукції до суми повної її собівартості (рівень рентабельності продажу).

Для оцінки конкурентоспроможності підприємства як вартості його майнового комплексу та об'єкту бізнесу слід використати показник відношення ринкової вартості майна (виручки від продажу майна) до вартості чистих активів цього підприємства.

Важливим показником, що має бути використаний для оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства, є конкурентний статус:

$$K_4 = \frac{I_f - I_k}{I_o - I_k} \cdot \frac{S_f}{S_o} \cdot \frac{C_f}{C_o}$$

де, I_f – рівень стратегічних інвестицій;

I_k – критична точка інвестицій, що знаходиться на межі прибутковості;

I_o – оптимальний рівень інвестицій;

S_f – діюча конкурентна стратегія;

S_o – оптимальна конкурентна стратегія;

C_f – наявні можливості;

C_o – оптимальні можливості.

Якщо розрахований показник конкурентного статусу знаходиться у межах від 0 до 0,5, це свідчить про низький рівень конкурентоспроможної досліджуваного підприємства; від 0,5 до 0,7 – середній рівень конкурентоспроможності; від 0,7 до 1 – високий рівень конкурентоспроможності.

Інтегральний метод ґрунтується на використанні під час оцінки конкурентоспроможності підприємства інтегрального показника, який включає в себе два елементи: критерій, що відображає ступінь задоволення потреб споживача (характеризує відносну конкурентоспроможність товару) та критерій ефективності виробництва (в його якості, як правило,

використовується рентабельність активів, рентабельність власного капіталу або середня за певний період норма рентабельності).

Якщо інтегральний показник дорівнює 1, рівень конкурентоспроможності аналізованого підприємства відповідає рівню конкурентоспроможності підприємства-конкурента; якщо ж інтегральний показник менший 1, то досліджуваний виробник менш конкурентоспроможний, ніж конкурент; а якщо інтегральний показник більший 1, то досліджуваний виробник має вищий рівень конкурентоспроможності, ніж конкурент.

Одним з найновіших і найсучасніших підходів до визначення конкурентоспроможності підприємства є метод бенчмаркінгу. Він успішно використовується у практичній діяльності японських, американських, західноєвропейських та інших компаній. Бенчмаркінг – це мистецтво виявлення того, що інші роблять краще, та вивчення, удосконалення і застосування методів роботи інших підприємств. Переваги методу: передбачає використання показників діяльності «підприємства-еталону» (лідера) для порівняння, що у подальшому дозволяє орієнтуватися на такі показники. Метод передбачає дослідження причин високого або низького рівня конкурентоспроможності.

Глибока всебічна оцінка конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства не може бути охарактеризована одним «універсальним» показником. Оцінка конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта не вичерпується повною мірою навіть такими ключовими показниками, як прибуток або чиста продукція, створена в процесі функціонування впродовж одного виробничого циклу. В процесі аналізу й оцінки діяльності сільськогосподарського підприємства, визначення доцільності його подальшого існування і перспектив розвитку слід застосовувати усі вищевказані критерії і показники конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безрукова Т. Л. Управление конкурентоспособностью предпринимательской организации : монография / Т. Л. Безрукова, Е. И. Сапронов, С. С. Морковина. – М. : Изд-во: КноРус, 2008. – 163 с.
2. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навчальний посібник / П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Н. В. Яшкіна. – К. : Алеута, 2008. – 478 с.
3. Должанский І. З. Конкурентоспроможність підприємства : Навчальний посібник / І. З. Должанский, Т. О. Загорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
4. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник / С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась та ін. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.
5. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО СПРИЯЄ ВИРОБНИЦТВУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Бойко Л.О.- к.с.-г.н., доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Негативні процеси, що відбуваються в природному середовищі як наслідок посилення антропогенного тиску на довкілля складають загрозу для подальшого існування всього людства.

Землеробство, як один із перших видів діяльності людства, тривалий час було спрямоване лише на збільшення виробництва продовольства та одержання сировини для промисловості. Такий підхід призвів до постійного зростання витрат енергії та ресурсів на виробництво одиниці продукції, а також до виснаження природного потенціалу ґрунтів і забруднення довкілля.

Для запобігання цих процесів було започатковано альтернативні системи землеробства (біологічне, орґано-біологічне, біодинамічне, екологічне, органічне).

Основною метою впровадження органічного сільського господарства в Україні є підтримання інтеграції українських малих та середніх господарств у світову торгівлю шляхом сертифікованого органічного виробництва. Кінцева мета – посилити конкурентоспроможність органічного сектору країни та генерувати прибутки у сільській місцевості [1].

Засновником концепції органічного землеробства вважають японського філософа Мокіші Окада (1882–1955 рр.).

Під терміном "орґанічне землеробство" більшість людей розуміє сільськогосподарську практику без використання синтетичних пестицидів і добрив. Однак це скоріше характерна ознака, а не визначення даної системи ведення сільськогосподарського виробництва. Група досліджень з органічного землеробства Департаменту сільського господарства США (USDA) у 1980 році запропонувала таке визначення: „Орґанічне землеробство - це система виробництва сільськогосподарської продукції, яка забороняє або в значній мірі обмежує використання синтетичних комбінованих добрив, пестицидів, регуляторів росту та харчових добавок до кормів при відгодівлі тварин. Така система наскільки можливо максимально базується на сівозмінах, використанні рослинних решток, гною та компостів, бобових рослин та рослинних добрив, органічних відходів виробництва, мінеральної сировини, механічному обробітку ґрунтів та біологічних засобах боротьби із шкідниками з метою підвищення родючості та покращення структури ґрунтів, забезпечення повноцінного живлення рослин та боротьби з бур'янами та різноманітними шкідниками” [2].

Ринки органічної сільськогосподарської продукції та харчових продуктів вже діють в багатьох країнах світу, передусім у США та ЄС, де створена й успішно функціонує відповідна інфраструктура сертифікації, маркетингу та реалізації органічних продуктів. Так, у США вже майже 40% американців споживають органічну продукцію, при цьому 37% з них вживають ці продукти більше одного разу на день, 39% – вживають органічні

продукти принаймні раз на тиждень і лише 24% вживають органічні продукти нерегулярно [1].

Мотивацією для споживання органічної продукції є такі міркування:

- екологічна безпека харчування, висока якість та свіжість продуктів;
- вищі смакові якості органічної продукції;
- збереження природного середовища у процесі виробництва;
- відсутність генетично модифікованих організмів.

В Україні вже також існує категорія людей (за деякими оцінками до 5% населення), передусім у великих містах, які мають мотивацію до споживання органічних продуктів і готові платити за них вищу (на 40-50%) ціну [3]. Ця група споживачів створює початкову нішу для органічної продукції в Україні, а отже для формування внутрішнього ринку такої продукції у майбутньому.

Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що якщо на початок 2003 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус “органічного”, то в 2013 р. нараховувалось вже 175 сертифікованих органічних господарств, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель склала 393 400 га.

Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Житомирській областях. Українські сертифіковані органічні господарства – різного розміру – від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до декількох тисяч гектарів ріллі.

Однак незважаючи на те, що Україна має значні проблеми, що стримують розвиток органічного виробництва, ця сфера економіки являється дуже перспективною через наявність в Україні родючих чорноземних ґрунтів, міцні традиції сільськогосподарського та бажання основних гравців цього ринку створити необхідні інституційно-правові умови. Розвиток органічного сільського господарства буде сприяти покращенню економічного, соціального та екологічного стану в Україні, комплексному розвитку сільської місцевості та поліпшенню здоров'я населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biolan.org.ua/uk/news/?newsid=120>.
2. Report and Recommendations on Organic Farming (Washington DC: USDA, 1980), p. xii. NAL Call # aS605.5 U52
3. Шлапак В.О. Про вирощування екологічно чистої овочевої продукції в Україні //Матеріали науково-практичного семінару „Сучасні тенденції виробництва та маркетингу органічної продукції”, Львів, 31 березня 2004 р.- С. 30-33

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ

**Бойко М.С. аспірант, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»
Науковий керівник - к.е.н., доцент Скрипник С.В.**

Серед проблем, що супроводжують діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні, слід виділити низький рівень інформатизації господарських процесів. Відсутність ефективних інформаційних потоків, які об'єднували б усіх суб'єктів аграрного сектору, робить виконання певних функцій неможливими, зокрема: широке розповсюдження інформації про ціни, попит і пропозицію на ринку, оперативний ціновий моніторинг, тощо [1].

У сучасних умовах глобалізації стимулювання переходу сільського господарства на інноваційний шлях розвитку з використанням інформаційних технологій вимагає розробки комплексних заходів та ефективних механізмів державної політики. Ефективні заходи аграрної політики в інформаційній сфері передбачають вирішення проблем застосування в процесі державного управління електронного урядування, забезпечення сільськогосподарських виробників доступом до мережі Інтернет для збільшення обсягів виробництва агропродовольчої продукції, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного агропромислового комплексу, зростання доходів та зайнятості сільського населення. Розвиток інформаційного забезпечення аграрного сектору економіки України вимагає вдосконалення механізмів реалізації державної аграрної політики та формування системи державної маркетингово-логістичної підтримки виробників сільськогосподарської продукції. Це, у свою чергу, сприятиме економічній конкуренції на ринках аграрної продукції та інформаційній підтримці управлінської діяльності господарюючих суб'єктів аграрного сектору економіки та ринкової інфраструктури [2].

Для успішного господарювання у ринкових умовах сільськогосподарським підприємствам необхідно чітко орієнтуватися у законодавстві, у ринках збуту продукції, кон'юнктурі цін на продукцію і ресурси тощо. Органам державного управління також потрібно володіти інформацією про ситуацію на ринку при розробці засад податкової, цінової, кредитної політики, реалізації державних і місцевих програм розвитку агропромислового виробництва та сільських територій. Тобто становлення цивілізованого аграрного ринку вимагає забезпечення його прозорості й інформативності для всіх учасників.

Крім того, інтеграція аграрного сектора України у світовий ринок потребує налагодження зв'язків із зарубіжними інформаційними центрами. Необхідно враховувати, що країни постіндустріального, інформаційного розвитку отримують все більше вигод від широкого застосування нових інформаційних технологій, які забезпечують великі можливості підвищення продуктивності управлінської праці, продажу товарів і послуг, інтеграції.

Тому нині інформаційна система має стати важливою складовою інфраструктури аграрного ринку [3].

Важливою складовою формування та розвитку системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери є дієва підтримка державою сільськогосподарських дорадчих служб. Це реальний крок на шляху досягнення зазначеної мети, бо високий рівень соціально-економічного розвитку села є головною умовою продовольчого та сировинного забезпечення країни, її економічної та політичної незалежності.

Становлення в Україні сучасної сільськогосподарської дорадчої діяльності в цілому відбувається у рамках загальносвітових тенденцій і особливостей розвитку цього явища. І хоча на даний час в країні інтерес до цього суспільно-економічного феномену дещо згас, дорадництво продовжує залишатися важливим інструментом поширення інформації, надання консультацій та знанневих послуг сільськогосподарським товаровиробникам та жителям сільської місцевості. На сьогодні сільськогосподарські інформаційно-консультаційні структури у формі дорадчих служб створені практично в кожному регіоні держави. В багатьох випадках дорадництво заявило про себе як про важливий структурний елемент системи інформаційного обслуговування сільського господарства.

Дорадчі організації різних регіонів об'єднуються з метою злагодження та координації інформаційно-консультаційної роботи. Відповідно Навчально-координаційний центр сільськогосподарських дорадчих служб та Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України виступають в якості елементів офіційної системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери. Соціально-економічна вагомість цих складових та ключові позиції в інформаційно-консультативному забезпеченні аграріїв в провідних країнах світу служить аргументом на потребу поглибленого дослідження даного явища у вітчизняній аграрній виробничо-господарській діяльності [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Улянич К.Ф. Інформатизація як умова ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств/К.Ф. Улянич// Режим доступу: [Elit/Downloads/zhpumus](#)
2. Щербина С.В. Механізм формування державної політики у сфері інформаційного забезпечення аграрного сектору економіки України/С.В.Щербина// Режим доступу: <http://academy.gov.ua/>
3. Клочан В.В. Формування та розвиток системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери України/В.В. Клочан//Ефективна економіка №3 2012. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

**СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Боліла С.Ю.- к.с-г.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Вальтер А.О.- аспірант, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

М'ясо та продукти м'ясопереробки відносяться до виду продовольчих товарів повсюдного споживчого призначення. Останнім часом зростаюча конкуренція між виробниками змушує підприємства м'ясопереробної галузі додержуватися таких стратегічних напрямків в своїй діяльності, які б дали можливість протистояти тиску з боку конкурентів і були спрямовані на створення певних конкурентних переваг на ринку м'ясопродуктів. Тому розробка стратегії розвитку підприємства з метою забезпечення конкурентних переваг є актуальною задачею для підприємства будь якої галузі, в тому числі і м'ясопереробної. Основне завдання, яке вирішує стратегія діяльності підприємства - забезпечення впровадження інновацій та змін в організації шляхом розподілу ресурсів, адаптування до зовнішнього середовища, координування та передбачення майбутніх змін в діяльності. Тому вибір довгострокового якісно визначеного напрямку розвитку підприємства в сфері м'ясопереробки на сьогоднішній час є необхідною умовою виживання та протистояння в конкурентній боротьбі за право мати свою власну частку ринку.

Проблеми розробки теоретичних основ та різних аспектів стратегічного планування для підвищення конкурентоспроможності цікавили багатьох науковців [1, 2]. В той же час, вітчизняні та зарубіжні джерела свідчать, що при всій значимості раніше проведених наукових досліджень, окремі питання стратегічного управління вивчені не в повній мірі. Основна проблема полягає у недостатній адаптованості та обґрунтованості існуючих методичних підходів щодо управління конкурентоспроможністю до специфіки галузей промисловості. Процеси стратегічного управління конкурентоспроможністю на підприємствах м'ясопереробної промисловості у більшості випадків не мають необхідного рівня системності, гнучкості, динамічності. Вимагають подальшого вивчення питання розробки конкретних методів пошуку і реалізації резервів підвищення ефективності діяльності підприємства галузі м'ясопереробки з позицій стратегічного менеджменту. Саме незавершеність наукових досліджень у площині удосконалення управління стратегічним розвитком підприємства у галузі виробництва продукції м'ясопереробки та очевидна методична і практична значимість даної проблеми зумовила вибір та обумовила об'єктивний характер актуальності теми дослідження.

Метою дослідження було розробити стратегію розвитку ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» в умовах загострення конкурентної боротьби на ринку. Відповідно до мети роботи визначено та вирішено такі науково-методичні та практичні завдання: на основі поглибленого порівняльного аналізу існуючих теоретичних положень уточнено сутність та методичні

засади стратегічного планування діяльності підприємств м'ясопереробної галузі, розглянуто стан та проблеми виробника м'ясопродуктів та визначені перспективи його розвитку.

Об'єктом дослідження в нашій роботі виступив ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат», що є одним з провідних виробників м'ясних продуктів на ринку України. Предметом дослідження виступив процес формування стратегії підвищення конкурентних позицій для продукції м'ясопереробки ТМ «Глобіно».

Глобинський м'ясокомбінат працює лише з 1998 року, але за цей час уже увійшов до трійки лідерів м'ясного ринку і є одним з провідних високо механізованих підприємств м'ясної промисловості України.

З самого початку діяльності комбінат відрізняється високою якістю організації роботи, а найновіше обладнання дозволило досягти високої технологічності виробничих процесів. Все це створило надійний фундамент як для якісного розвитку, так і для розширення виробництва, в процесі якого підприємство використовує сировину власного племінного господарства. Високі вимоги до гігієни виробництва, суворий ветеринарний та санітарний контроль, впроваджена та ефективно діюча система управління якістю ISO 9001, виробництво продукції за традиційними ДСТУ-рецептурами - все це є гарантією найліпшої якості та свіжості продукції ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат», що робить його привабливим для споживача.

Продукція Глобинського м'ясокомбінату реалізується у 18 регіонах України. Крім того, поставки сиров'ялених ковбас здійснюються також до країн близького зарубіжжя. Близько 50 відсотків виробів підприємства реалізується через найбільші мережі супермаркетів, таких як Villa, Fozzy, "Велика Кишеня", "Сільпо", "Фора", "Таргет", "Фуршет", "ЕКО-маркет", "Караван", "Край" та інші. Нині асортимент продукції Глобинського м'ясокомбінату налічує більш ніж 160 найменувань різноманітних виробів. Серед них ковбаси - варені, напівкопчені, варено-копчені, сирокочені, сиров'ялені, сосиски, сардельки, а також делікатеси з м'яса яловичини, телятини та свинини. У зв'язку зі зростанням попиту продовжує збільшуватися питома вага нарізки. Нещодавно поряд з виробами зі свинини та яловичини асортимент збагачено продукцією з курятини, яка одразу ж знайшла свого споживача. Технологи підприємства постійно працюють над удосконаленням та розширенням асортименту.

Аналіз конкурентоспроможності та конкурентних переваг ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» показав її домінантне положення на товарному ринку м. Херсона, про що свідчить показник конкурентної сили торгівельної марки «Глобіно». Однак, на даному ринку представлені доволі загрозливі конкуренти, такі, як ТМ «М'ясна лавка», ТМ «Ювілейний», ТМ «Ятрань», ТМ «Фарро», «Золоте теля» та ін., що можуть витіснити досліджувану ТМ з ринкової ніші, за умови незмінності її стратегії і недостатньо швидкої реакції на посилення позицій конкурентів. До того ж, деякі позиції потенціалу підприємства потребують вдосконалення, а саме: необхідно розвивати комунікаційні аспекти діяльності підприємства, широко

впроваджувати заходи стимулювання покупців, посилити рекламну діяльність; потрібно налагоджувати зв'язки з посередницькою системою, розширити власну систему фірмової торгівлі, а також максимально активізувати збутову діяльність на відносно незаповнених ринкових нішах.

Проведений нами аналіз внутрішнього середовища ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» виявив слабкі сторони: такі, як: значні адміністративні та транспортні витрати; обмеженість обігових коштів та залежність від зовнішнього фінансування; низька рентабельність діяльності та рентабельність продукції; високий рівень операційного левериджу, що спричиняє велику залежність від умов зовнішнього середовища; недостатня кількість фірмових магазинів. Серед заходів, які дозволять усунути виявлені недоліки можна виділити: підвищення рівня фінансової автономії; зменшення транспортних витрат на перевезення готової продукції шляхом оптимізації транспортних маршрутів; підвищення ефективності утримання складських запасів за рахунок створення необхідних умов для правильного зберігання товару, забезпечення послідовності його відвантаження; усунення дублювання функцій робітників на підприємстві; підвищення продуктивності праці, зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції, підвищення ефективності управління; зниження обсягу постійних витрат шляхом удосконалення контролінгу витрат; застосування нових технологій у виробництві; вироблення якісної органічної продукції; виробництво нових видів продукції, що користуються попитом у населення; використання нових методів рекламування продукції та фірми; створення власної ексклюзивної мережі фірмової торгівлі продукцією.

Серед можливостей розвитку конкурентного потенціалу можна виділити збільшення числа лояльних споживачів за рахунок інформування покупців, систематичного нагадування про продукцію та переконання спробувати нові види товару, що забезпечить розширення ринку збуту продукції.

Нами визначено, що для зміцнення конкурентних позицій ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» в умовах загострення конкуренції оптимальною орієнтаційною стратегією є конкурентна стратегія лідера, лінія поведінки за якою передбачається: втримання існуючої частки ринку; захист наявних у фірми конкурентних переваг; створення нових потужностей; збільшення інвестування; укладення ексклюзивних контрактів з кращими постачальниками й дилерами; використання комбінованої стратегії просування, яка дасть змогу стимулювати як посередників так і кінцевих споживачів та значно збільшить частку присутності виробника на ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко В.О. Стратегічне управління: Навч. посібн. / В.О. Василенко - К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 396 с.
2. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку (Монографія) / А. П. Наливайко.- К.:КНЕУ, 2001.-227 с.

**РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ВНЗ У ФОРМУВАННІ У
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ НА РИНКУ ПРАЦІ**

Виноградова Т.І, старший викладач ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Як зазначено в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, освіта стає одним із головних стратегічних ресурсів забезпечення свободи і безпеки країни, досягнення соціального благополуччя, покращення благоустрою людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоздатності держави на міжнародній арені.

За рівнем охоплення населення вищою освітою наша країна посідає досить високі місця в світі. У наш час вища освіта сприймається як норма якості життя, більшість громадян України переконані в її соціальній цінності, тож напевне попит на якісну вищу освіту зростатиме і надалі. Водночас пропозиція робочої сили значно перевищує попит, тільки конкурентоспроможний фахівець буде користуватися попитом на ринку праці, що вимагає від навчального закладу значного підвищення якості освіти.

Перед сучасним вузом стоїть найважливіше завдання – формування у майбутнього випускника уміння запропонувати себе на ринку праці, здатності гнучко та ефективно вирішувати проблеми, які виникають, застосовуючи при цьому набуті професійні знання, вміння і навички, творчо впроваджувати ідеї удосконалення власної підготовки, що вимагає ефективної організації процесу професійної підготовки, в якій могли б формуватися такі якості і характеристики майбутнього фахівця.

На нашу думку, конкурентоспроможність працівника — це відповідність якості робочої сили потребам ринку, можливість перемагати в конкуренції на ринку праці, повніше, порівняно з іншими кандидатами задовольняти вимоги роботодавців за рівнем знань, умінь, навичок, особистих рис. Кваліфікація робочої сили разом з організацією та мотивацією праці є важливими чинниками у підвищенні конкурентоспроможності. Вони взаємопов'язані та доповнюють одна одну.

Вимоги до конкурентоспроможності кваліфікованого працівника вже визначені і обумовленні переходом на сучасну, інноваційну модель розвитку економіки та формуванням ринку праці. Нерідко погляди теоретиків (економістів) і практиків (роботодавців) на пріоритетність якісних характеристик конкурентоспроможності випускника ВНЗ не співпадають. Якщо для теоретиків пріоритетним є високий рівень його теоретичних і практичних професійних знань та сформоване на цій основі творче, аналітичне мислення, то для практиків — вміння приймати самостійні рішення, бачити реальні проблеми і знаходити шляхи їх вирішення, вести ділові переговори, висока працездатність, мотивація до професії.

Теоретичні знання без умінь діяти на їх основі в інтересах компанії не зацікавлюють роботодавців і вони змушені відмовляти у прийомі на роботу випускникові ВНЗ, який не вміє знаходити рішення у мінливій ситуації, не вміє і не хоче вчитися працювати з людьми, у команді.

Випускник ВНЗ повинен мати не тільки високий рівень теоретичних професійних знань, але й уміти застосовувати їх у практичній діяльності. Він має бути наділений здатністю швидко адаптуватися до умов виробництва, оперативно реагувати на зміни згідно можливостей і повноважень своїх посадових функцій, володіти певним рівнем культури спілкування з трудовим колективом, умінням підпорядковувати особисті інтереси колективним без загрози втрати своєї професійної самостійності і громадянської гідності, без виникнення виробничих конфліктних ситуацій.

На сьогоднішній день частково рівень конкурентоспроможності значної частки випускників ВНЗ може бути оцінений за рівнем престижності, конкурентоспроможності самого навчального закладу. Безумовно, конкурентоспроможність фахівця певною, але не повною мірою залежить від якості та організації навчального процесу ВНЗ.

Основна частина випускників ВНЗ виходить на ринок праці та вступає в процес виробництва, де набуває економічної та соціальної цінності їхня конкурентоспроможність, із сфери освіти. Чим досконаліша ця сфера, тим вищий рівень підготовки фахівців, тим більша ймовірність не тільки ефективної їх роботи на конкретному робочому місці, але й підвищення економічного та соціального рівня розвитку країни. На сьогоднішній день стає важливим «не опанувати престижну професію, і навіть не певну професію, що користується попитом на ринку праці, а досягти певного освітнього і культурного рівня, опанувати певні компетенції, щоб бути конкурентоспроможним на ринку» [1, с. 66]

Тому необхідно поряд з оцінюванням успішності ввести і інші параметри його готовності до високоефективної праці на виробництві. Переважна більшість пропозицій зводиться до необхідності поліпшення практичного курсу навчання, розширення зв'язків з виробничими структурами, посилення участі роботодавців у цій роботі, залучення студентів старших курсів до наукової і дослідної роботи, збільшення тривалості виробничої практики, а також довготривалого стажування викладачів і студентів на кращих українських підприємствах і у фірмах. Сприяло б підвищенню якості процесу формування конкурентоспроможних спеціалістів проведення щорічного моніторингу працевлаштування випускників ВНЗ. Такі моніторинги давали б можливість з'ясувати реальний стан працевлаштування випускника і водночас цей захід дав би змогу засвідчити і рейтинг ВНЗ.

Актуальним завданням є перебудова системи професійної орієнтації молоді. Підхід до вибору майбутньої професії має бути усвідомленим. Майбутній абітурієнт повинен ще у школі зорієнтуватися, на які професії у довгостроковій перспективі буде попит, яких знань потребуватимуть вони і які умови праці за ними пропонуватиме роботодавець. Необхідно посилювати відповідальність і самої особистості у здобутті і нагромадженні знань, у формуванні прагнення до самовдосконалення упродовж всього трудового життя, здатності до конкурентної боротьби за самоутвердження, реалізацію свого творчого потенціалу.

Конкурентоспроможність випускників ВНЗ прямо залежить злагодженої взаємодії ринку освітніх послуг і ринку праці, де нині існують суперечності і нерідко протистояння. У багатьох випадках не сприяє формуванню належного рівня конкурентоспроможності майбутніх фахівців організація навчального процесу, зокрема його практичного циклу, проведення практики та стажування.

Конкурентоспроможність випускників ВНЗ — це не тільки могутній засіб економічного піднесення країни, але й не менш вагомий важіль оздоровлення її духовного життя, зміцнення віри молодого покоління у своє гідне трудове майбутнє, у можливість реалізації себе як особистості у творчій, змістовній праці. Створення умов для утвердження цієї віри — обов'язок і відповідальність держави, роботодавців, навчальних закладів, усіх суспільних інституцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Близнюк В.В. Освітні послуги як детермінанта конкурентоспроможності людського капіталу / В.В. Близнюк // Зб. наук праць «Ринок праці та освітніх послуг: пошук взаємодії» / під ред. І.Л. Петрової. — Вип.1. — К.: Таксон, 2007. — С. 60—69.
2. Грішнова О. Конкурентоспроможність персоналу підприємства: критерії визначення та показники вимірювання / О. Грішнова, О. Шпирко // Україна: аспекти праці. — 2004. — №3. — С. 3—9.
3. Лісогор Л.С. Працевлаштування випускників на ринку праці: проблеми та перспективи / Л.С. Лісогор // Ринок праці та освітніх послуг: пошук взаємодії / Під ред. І.Л. Петрової. — Вип. 1. — К.: Таксон, 2007. — С. 99—109.
4. Петрова І.Л. Роль компетенцій у збалансуванні ринку праці та ринку освітніх послуг / І.Л. Петрова // Ринок праці та освітніх послуг :пошук взаємодії / Під ред. І.Л. Петрової. — Вип. 1. — К.: Таксон, 2007. — С. 127—135

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЛОДІВНИЦТВА ТА ВИНОГРАДАРСТВА У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Галат Л.М. – к.е.н., доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

У України садівництво та виноградарство завжди було важливими галузями та бюджетоутворюючою складовою, яка суттєво впливала на рівень соціально-економічного розвитку регіонів. Питома вага продукції садівництва у валовій продукції сільськогосподарського виробництва в 1990 році становила 4,3%, у продукції рослинництва – 9,4%. [1]. Окрім того, за рівнем розвитку наша держава свого часу посідала одне з чільних місць серед європейських країн із розвиненим садівництвом. Значні обсяги плодів та винограду вироблялося у Південному регіоні.

Трансформаційні процеси в економіці призвели до занепаду галузі, скороченню площ насаджень, зменшення врожайності та валових зборів,

брак інвестиційних ресурсів на підтримку галузі, повільне впровадження через дорожнечу ресурсів інтенсивних технологій, нових сортів рослин, повільно формується логістична інфраструктура.

Проблеми розвитку галузі садівництва та виноградарства характерні для всієї України характерні для садівничих господарств та цієї галузі Херсонської області. Так, за роки незалежності площі плодово-ягідних насаджень скоротилися майже вдвічі, винограду більше ніж у три рази. Така ж тенденція скорочення площ і для рослин у плодоносному віці.

Проте, виробництво плодів, ягід та винограду за ці ж роки скоротилося відповідно на 4,4 тис. т. плодів і ягід та 5,7 тис. т. винограду.

Таблиця 1

Площа плодово-ягідних і виноградних насаджень у Херсонській області, тис. га

Роки	1990	2000	2010	2011	2012	2013
Площа плодово-ягідних насаджень	20,0	11,2	9,8	9,9	9,5	9,5
у т. ч. у плодоносному віці	16,4	9,8	7,9	8,2	7,9	7,9
Площа виноградних насаджень	20,4	6,9	7,1	7,1	6,5	6,4
у т. ч. у плодоносному віці	15,6	5,4	4,5	5,4	5,2	5,6

Скорочення виробництва плодів і ягід спостерігалось до 2010 року, у 2011 році його рівень навіть перевищив рівень виробництва 1990 року, та в останні три роки рівень виробництва зростає.

Таблиця 2

Виробництво плодів, ягід та винограду у Херсонській області, тис. т

Роки	Плоди і ягоди	Виноград
1990	86,5	68,3
2000	65,3	26,3
2005	58,8	36,1
2010	58,8	29,3
2011	87,2	51,3
2012	80,0	39,5
2013	82,1	62,6

Це обумовлено перш за все заміною насаджень на нові більш продуктивні, впровадженню новітніх технологій в цю галузь, та зростанням площ зайнятих під ягодами.

Падіння виробництва винограду с також спостерігалось майже вдвічі до 2010 року, в подальші роки його виробництво зростало, але менш швидкими темпами ніж плодів та ягід. Виробництво у 2012 році біло на рівні 39 тис. т., що значно менше, що було обумовлено несприятливими погодними умовами [3].

Суттєво змінилася структура виробництва між категоріями господарств. Якщо у 1990 році більше всього виробляли плодів, ягід і винограду у сільськогосподарських підприємствах – відповідно 76,2 та 68,0 тис. тонн, то у 2013 році продукції більше стали виробляти господарства населення 55,1 тис. тонн плодів і ягід та 21,5 тис. тонн винограду. Виробництво відповідно зросло майже 5 разів та 60 разів відповідно. Це обумовлено тим, що у радянський період у громадському секторі ягоди, як трудомісткі рослини, та ті що потребують швидкої реалізації і спеціального зберігання майже не вирощували.

Господарства населення активно нарощували виробництво плодів, ягід через завезення з-за кордону та вирощування нових високопродуктивних сортів полуниці, ожини, агрусу та ін. Розповсюдження отримали сорти, з яких можна отримати декілька врожаїв за сезон, що значно підвищило продуктивність виробництва та рентабельність.

Переваги у виробництві ягід становили і поява зручного пакування та можливість їх зберігати і транспортувати на великі відстані. Ця продукція стала більш стандартизованою, нею зацікавилися торгівельні мережі, та виробники молочної продукції. Щодо виробництва винограду, то змінилася структура насаджень. Господарства населення надали перевагу не технічним сортам, які йшли на переробку, а столовим, спрямованим безпосередньо на реалізацію кінцевому споживачеві.

Таблиця 3

Урожайність плодів, ягід та винограду у Херсонській області, ц з га

Роки	Плоди і ягоди	Виноград
1990	52,8	43,8
1995	19,1	25,4
2000	66,9	49,2
2005	76,7	65,4
2010	74,5	65,3
2011	106,9	94,4
2012	101,1	75,9
2013	103,5	111,4

На Херсонщині проявляється невідповідність діючих форм організації виноградарства ринковим умовам, неврегульованість майнових і земельних відносин щодо володіння, користування та розпорядження багаторічними насадженнями. Якщо раніше площі під багаторічними насадженнями в сільськогосподарських підприємствах Херсонської області становили 90-100

га при площі сільськогосподарських угідь у середньому на господарство 4-5 тис. га, то нині – лише 45-50 га, при тій самій площі сільськогосподарських угідь.

Низька концентрація площ багаторічних насаджень не дає можливості повною мірою використовувати фактори впливу інтенсифікації спеціалізації для зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності праці й у цілому забезпечувати ефективне виробництво винограду на Херсонщині.

Результатом впровадження нових сортів плодоносних рослин з більш короткими термінами досягнення продуктивного віку та більш зручного і дешевого догляду, інтенсивних технологій по типу «фруктова стіна», краплинного зрошення призвели до того, що за досліджуваній період врожайність плодів і ягід зросла вдвічі, врожайність винограду у 2,7 рази. Більш інтенсивно стали використовувати землю, поєднуючи вирощування окремих садових рослин на одних земельних ділянках, зокрема тих, які мають різні терміни вегетації та можливість збирати врожай у різні терміни (наприклад – виноград, плодові дерева та полуниця).

Таблиця 4

**Виробництво плодів і ягід у сільськогосподарських підприємствах
по районах Херсонської області, тис. ц.**

Райони/роки	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Херсонська область	762,3	105,7	135,4	189,6	283,7	280,4	263,5	270,1
Бериславський	175,1	27,4	11,4	17,4	29,6	32,4	26,8	34,3
Білозерський	76,6	30,9	54,6	97,8	181,0	155,9	156,5	164,3
Генічеський	18,9	2,9	2,6	1,4	3,0	3,6	4,7	4,4
Голопристанський	13,4	1,1	2,1	1,4	0,4	1,8	0,7	1,4
Каховський	185,6	19,0	5,2	10,1	11,6	8,8	45,9	15,4
Цюрупінський	104,4	9,6	15,5	17,0	12,3	13,2	3,9	10,5
Н.Каховка	36,2	8,9	30,7	34,1	37,2	54,8	23,1	31,1
м. Херсон	99,7	3,6	8,8	8,0	7,0	6,5	1,3	7,7

Спеціалізація районів області на виробництві плодів і ягід за досліджувани роки збереглася. Найбільша кількість їх вироблялася сільськогосподарськими підприємствами Білозерського, Бериславського, Цюрупінського, Каховського районів, м. Нова Каховка.

Так, якщо у господарствах Херсонської області у 1990 році було зібрано 762,3 тис. ц з га плодів та ягід, то у 2013 році лише 270,1 тис. ц. За ці роки виробництво скорочувалося до 105,7 тис. ц у 1995 році, а потім поступово зростало. Водночас виробництво збільшилося лише у

господарствах Білозерського району, незначно скоротилося у м. Нова Каховка. У Бериславському районі скоротилося у 5 разів, Голопристанському у 10 разів, Каховському, м. Херсоні у 12 разів, у Цюрупинському – у 10 разів [3].

Таке різке та глибоке падіння виробництва плодів та винограду у сільськогосподарських підприємствах області обумовлено низкою факторів. Серед яких – розпаювання земель, подрібнення великих масивів саду (наприклад, радгосп-завод «Янтарний» у Херсоні) і як результат, неможливість ефективного господарювання на таких невеличких ділянках саду (5-10 га); поступове зниження продуктивності наявних садів та виноградників через неналежний догляд та природне старіння; порівняна неефективність садів старого типу з рослинами сильнорослих видів порівняно з слаборослими насадженнями інтенсивного типу; занепад господарств-розплідників, що вирощують саджанці; повільна розбудова інфраструктури, яка пов'язана зі зберіганням, переробкою, та реалізацією плодів, ягід та винограду.

Виробництво винограду у сільськогосподарських підприємствах Херсонської області за досліджувані роки зросло у Білозерському районі на 126% (з 70,3 тис. ц у 1990 році до 96,6 тис. ц. в 2013 році.) та м. Нова Каховка – (з 74,0 тис. ц у 1990 році до 217,0 тис. ц. в 2013 році.) майже втричі. У Бериславському районі скоротилося у три рази (з 220,9 тис. ц до 74,2 тис. ц), Цюрупинському районі скоротилося майже у 10 разів, Голопристанському – у 8 разів. У решті районів виробництво винограду майже припинено. Загалом по Херсонській області виробництво винограду скоротилося майже на третину з 680,0 тис. ц у 1990 році до 680,0 тис. ц у 2013 році [3].

Практично, зростання виробництва винограду та плодів у Білозерському районі та м. Нова Каховка забезпечується за рахунок збереження насаджень, їх оновлення, власне виробництво виноградних чубуків, впровадження новітніх інтенсивних технологій у виробництво, зберігання та переробку, створення власної мережі різних каналів реалізації тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленький О. Донець О. Сучасне садівництво в Польщі/ О. Беленькій, О. Донець // Спецвипуск журналу Пропозиція. – 2013. - №11. С.4-5.
2. Статистичний щорічник Херсонської області за 2013 рік/ За ред. В.А.Вознюка//» [Електронний ресурс]. – Режим доступу6//www.ks.ukrstat.gov.ua/.
3. Державна статистична звітність агрофірми-радгоспу «Білозерський» за 2009 - 2014 р.р. – форма №50 - с.г.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА ОСНОВНІ ЙОГО ФУНКЦІЇ

**Герасименко Н.В., аспірант, Європейський університет, м. Київ
Науковий керівник - д.е.н., професор Мельник В.М.**

Термін «адміністрування податків» у суспільний обіг запроваджений порівняно недавно, хоча вид діяльності, який він позначає, у практиці державного управління існує досить давно. Він останнім часом стає дедалі популярнішим і загальнозживаним як у фінансовій літературі так і серед політиків, керівників та посадовців різного рівня у їх публічних виступах. Також даний термін широко використовується у практиці оподаткування, хоча його дефініція у науковій літературі відсутня.

Відомо, що адміністрування податків і зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування. Адміністрування (від англ. «administration») означає управління, організація, виконання, здійснення, нагляд (контроль); у широкому розумінні, це – організаційно-розпорядча діяльність керівників і органів управління, що здійснюється шляхом наказів і розпоряджень [1, с. 42].

Існують різні види адміністрування у фінансовій та економічній сферах. На відміну від них податкове адміністрування являє собою комплекс правових, економічних і фінансових заходів держави для формування системи оподаткування, забезпечення своєчасної і повної сплати податків і зборів з метою задоволення фінансових потреб суспільства в цілому, а також розвитку економіки країни шляхом перерозподілу фінансових ресурсів [3]. Під податковим адмініструванням слід розуміти сукупність норм (правил), методів, засобів і дій, за допомогою яких спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за дотриманням законодавства про податки та збори (обов'язкові платежі). У ході проведених досліджень нами виокремлено поняття сутності «адміністрування податків» з огляду різних джерел, які наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття сутності «адміністрування податків» у різних джерелах інформації

Науковці	Характеристика поняття «адміністрування податків»
1	2
ПКУ адміністрування податків, зборів та інших платежів	як сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом»
Економічна енциклопедія	як діяльність органів управління та керівних осіб, що провадиться шляхом видання наказів і розпоряджень

1	2
Ю. Іванов, Л. Карпов, К. Петросянц	у вузькому сенсі трактують як комплекс дій адміністративного характеру, що здійснюються контролюючими органами для забезпечення справляння податків і зборів.
Ю. Іванов, В. Карпова, Л. Карпов	адміністрування податків обов'язково здійснюється на основі сукупності законодавчо закріплених податково-правових норм, які встановлюють процедуру реалізації прав і обов'язків суб'єктів податкового права з приводу узгодження і погашення податкових зобов'язань
В. Мельник	це управлінська діяльність органів державної виконавчої влади, що пов'язана з організацією процесу оподаткування, ґрунтується на державних законодавчих і нормативних актах та використовує соціально зумовлені і сприйняті правила
І. Перонко, В. Красницький	розглядають в двох аспектах: - як систему органів управління (законодавчі та адміністративні фіскальні органи); - як сукупність норм і правил, що регламентують податкові дії та конкретну податкову техніку, а також визначають міри відповідальності за порушення податкового законодавства
А. Селіванов	це правовідносини, які складаються у сфері здійснення уповноваженими державними органами заходів з погашення податкового боргу і передбачають застосування методів владно-примусового характеру до платників податків
І. Таранова	«адміністрування податків» та «управління оподаткуванням» є тотожними поняттями. Ці процеси він визначає як сукупність методів, прийомів і засобів інформаційного забезпечення, за допомогою яких органи державної влади та управління спрямовують податковий механізм у визначеному законодавством напрямі та координують податкову діяльність за відчутних змін в економіці та політиці

Таким чином, адміністрування податків на законодавчому рівні розглядається як «рішення та процедури», а у вітчизняній науковій літературі розглядається у декількох аспектах, як «наука», «процес», «система», «норми і правила», «діяльність», «правовідносини». Це вказує на те, що наукова полеміка до даного поняття не завершена і є досить суперечливим. На нашу думку, під поняттям «адміністрування податків» слід розуміти управлінські відносини держави і платників податків у сфері організації процесу оподаткування з метою задоволення потреб суспільства у збиранні податків і зборів згідно чинного законодавства країни.

Проте дискусійним є положення щодо соціального сприйняття правил оподаткування згідно законодавства. Так, податкового навантаження на суб'єктів господарювання в Україні залишається одним із найвищим у світі. Це, в свою чергу, зумовлює низький рейтинг України за ефективністю системи оподаткування – 174 місце серед 175 держав [1]. Можливими причинами даного становища є досить велика кількість податків, зборів та обов'язкових платежів, які припадають на суб'єкти господарювання; значна кількість законів, які їх регулюють, а також: безсистемність та непередбачуваність змін податкового законодавства та недосконала система

адміністрування податків. Адміністрування податків виконує три функції: фіскальну, стимулювальну та контрольну (табл. 2).

Таблиця 2

Функції адміністрування податків*

Назва функції	Призначення функції
Фіскальна	забезпечує формування та мобілізацію надходжень до бюджетів різних рівнів і державних цільових фондів, які згодом використовуватимуться для фінансування потреб суспільства
Стимулювальна	полягає у створенні таких умов оподаткування, які сприятимуть, з одного боку, розвитку економічних процесів і явищ (наприклад, розвитку підприємницької діяльності), а з іншого – підвищенню рівня добровільності сплати податків у країні
Контрольна	передбачає контроль з боку держави за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання, зокрема за джерелами їх прибутків і витратами, з метою забезпечення своєчасних та в повному обсязі надходжень платежів податкового характеру до бюджетів різних рівнів

*Джерело: узагальнено автором на підставі [2, 4, 5]

Оскільки діяльність платників податків спрямована на мінімізацію податкових платежів, а податкове адміністрування – на максимальну мобілізацію доходів для потреб держави, то виникає конфлікт інтересів. Головною ж метою адміністрування податків є досягнення балансу суспільних та особистих інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кармишева Г. М. Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в умовах пост кризового стану економіки / Г. М. Кармишева, А. Г. Новікова // Часопис економічних реформ. – 2011. - № 1. – С. 54-59.
2. Мельник В. До питання формування теоретичних засад адміністрування податків / В.М. Мельник // Фінанси України. – 2008. – №9. – С. 3-9.
3. Податковий кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 4 жовтня 2012 року : (офіційний текст). – К. : Паливода А. В., 2012. – 656 с.
4. Податкова система: [Навч. Посіб.] /Л.О. Омелянович, О.О. Попоїка, В.О. Орлова, Г.Є Долматова, О.В. Веретенникова. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 276 с.
5. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А. М. Соколовська. — К. : Знання-Прес, 2004. — 454 с.

**РЕВІЗІЯ - МЕТОД ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ
ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ**

Дзеверіна К. Б., магістр

**Науковий керівник – Пилипенко К. А., к. е. н., доцент
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава**

Запаси займають досить важливе місце в діяльності будь-якого підприємства. Кожного дня відбувається їх рух: надходження матеріальних ресурсів, продаж готової продукції, рух всередині підприємства між різними підрозділами. Відповідно існує великий ризик помилок в обліку або умисних махінацій з метою крадіжки матеріально-виробничих запасів. Керівнику підприємства неможливо слідкувати за всіма працівниками та процесами, що відбуваються на підприємстві, тому постає питання про необхідність проведення контролю запасів. Від того, наскільки грамотно ревізор організує свою роботу, залежить якість її виконання.

Питаннями організації та методики контролю та ревізії операцій з виробничими запасами в сучасних ринкових умовах господарювання займалися такі вчені як Чебанова Н.В., Пушкар М.С., Бутинець Ф.Ф., Кузьмінська О.Е., Усач Б.Ф., Петрик О.А., Білик М.Д., Савченко В.Я., Вітвицька Н.С., Гончарук Я.Н., Бондар М.І. та інші. Аналіз літературних джерел щодо основних теоретичних положень контролю операцій із запасами, напрямів та досвіду його організації показав необхідність удосконалення методики його проведення.

Об'єктами контролю виробничих запасів є запаси підприємства в розрізі їх видів – сировина і матеріали, паливо, запчастини, напівфабрикати і комплектуючі вироби, малоцінні і швидкозношувані предмети.

Метою контролю та ревізії запасів є підтвердження реальності і достовірності вартості запасів у фінансовій звітності і підтвердження відповідності операцій з ними чинному законодавству [1, с. 14].

Основними джерелами інформації для контролю та ревізії запасів є накладні, рахунки-фактури, картки складського обліку, прибуткові ордери, накладні-вимоги на відпуск, лімітно-забірні карти, відомості аналітичного обліку запасів, звіти матеріально-відповідальних осіб, головна книга, відомості руху запасів, журнали № 3, 5, 6, баланс (ф. № 1), примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5) [2, с.153].

Незважаючи на деяку відмінність думок щодо етапів проведення перевірки запасів всі науковці сходяться на думці, що одним з найважливіших етапів контролю запасів є їх інвентаризація [1, с. 15].

Провівши аналіз наведених джерел, можна виділити наступні етапи контролю та ревізії виробничих запасів:

1. Перевірка наявності та стану збереження запасів: інвентаризація; перевірка складського господарства і забезпечення збереження запасів.
2. Перевірка надходження запасів: перевірка формування первісної вартості запасів; перевірка правильності оцінки виробничих запасів в

обліку; перевірка прибуткових документів; перевірка правильності відображення запасів на рахунках бухгалтерського обліку.

3. Перевірка вибуття запасів: перевірка видаткових документів; оцінка методу вибуття запасів; перевірка правильності віднесення запасів на витрати підприємства.

4. Перевірка реєстрів аналітичного обліку запасів: перевірка даних реєстрів з руху запасів з даними Головної книги, перевірка фінансової звітності в частині відображення в ній матеріально-виробничих запасів.

При ревізії виробничих запасів використовують прийоми документального та фактичного контролю, узагальнення та реалізації результатів контролю.

Фактична і документальна перевірка операцій з виробничими запасами включають у себе систему органолептичних (інвентаризація, вибіркове та суцільне спостереження, контрольні заміри робіт, хіміко-технологічний контроль, експертиза, службове розслідування, експеримент), розрахунково-аналітичних (економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи), документальних прийомів контролю, таких як інформаційне моделювання, нормативно-правове регулювання, дослідження документів (за суттю та змістом, зустрічна перевірка, взаємний контроль операцій і документів, аналітична і логічна перевірка), групування недоліків (хронологічне, систематизоване, хронологічно-систематизоване) та процедур узагальнення і реалізації його матеріалів (документування результатів проміжного контролю, аналітичне групування, нормативно-юридичне обґрунтування, систематизоване групування недоліків в акті ревізії, прийняття рішень за результатами ревізії, контроль за виконанням прийнятих рішень) [2, с.154].

Особливе значення проведення ревізії полягає у ефективному використанні ревізором процедур, пов'язаних з інвентаризацією матеріально-виробничих запасів та перевірка документального обґрунтування операцій щодо надходження, використання та іншого вибуття матеріальних цінностей. Ревізію запасів потрібно розпочинати з обстеження складського зберігання матеріалів та проведення суцільної інвентаризації, важливе значення має також правильне застосування методичних прийомів і способів документального оформлення, що потребує обґрунтованої документальної перевірки цих операцій.

Таким чином, ми визначили методику контролю та ревізії операцій з обліку запасів підприємства за допомогою якої здійснення ревізором перевірки стає ефективнішим та продуктивнішим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пух Л.О. Удосконалення обліку, аналіз та контроль ефективного використання виробничих запасів підприємства / Л.О. Пух // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2009. – № 19. – с. 14-16.
2. Панібратова С.В. Організація та методика внутрішньогосподарського контролю використання запасів на

підприємствах галузі машинобудування // Вісник ЖДТУ. – 2010. - № 3(53). – с. 152-154.

3. Савчук П.Л. Методика контролю матеріально-виробничих запасів на підприємствах// Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. - № 6. – с. 46-50.

4. Бондар М.І. Аудит в АПК: навч. Посібник / М.І. Бондар. – Київ: КНЕУ, 2009. - 188с.

5. Петрик О.А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: Навч. посібник/ О.А. Петрик, В.Я. Савченко, Д.Є. Свідерський [за ред. О.А. Петрик]. – К.: КНЕУ, 2008. – 472с.

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Єретик В.О, ОКР «Магістр»

Пилипенко К.А, к.е.н., доцент

Для здійснення своєї виробничої господарської діяльності підприємства вступають в розрахункові відносини з іншими підприємствами, організаціями і особами. Щоб правильно організувати розрахунки потрібно дотримуватися фінансової дисципліни, оплати власних боргів по зобов'язаннях і забезпечити своєчасне одержання коштів за реалізовану продукцію.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками проводяться в готівковій, безготівковій формі або зарахуванням взаємних вимог на підставі первинних документів.

Для узагальнення інформації розрахунків з постачальниками та підрядниками призначено рахунок 63. Рахунок є балансовий і пасивний. По кредиту відображається заборгованість перед постачальниками, по дебету – її погашення.

Рахунок 63 має такі субрахунки:

631 – розрахунки з вітчизняними постачальниками

632 – розрахунки з іноземними постачальниками

633 – розрахунки з учасниками ПФГ

Існують такі нормативні документи ,які регулюють ці відносини:

№ п/п	Назва нормативного документу	Основний зміст
1	2	3
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV	Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
2	Цивільний кодекс України	Регулює особисті немайнові та майнові

	від 16.01.2003 № 435-IV	відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників)
3	Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV	Встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності
4	Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки
5	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" від 31 січня 2000 р. N 20	Визначає порядок формування та відображення в звітності інформації про зобов'язання

Під час своєї діяльності підприємства купують матеріальні цінності, оплачують виконані роботи і надані послуги. На цій стадії виникають розрахункові відносини з постачальниками та підрядниками. Від правильної організації розрахунків з ними значною мірою залежить організація матеріального забезпечення і постачання відповідно до договірних зобов'язань і комерційних угод.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками – це взаємні розрахунки підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. Вони є переважними, й саме від безперебійності та плановірності організації даних розрахунків вирішальною мірою залежить стан усіх розрахунків підприємства, його фінансовий стан та платоспроможність [2].

Розрахунки з постачальниками та підрядниками за товари, роботи, послуги належать до поточних зобов'язань підприємства.

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [1].

На сьогоднішній день існують підприємства, діяльність яких можлива тільки завдяки зобов'язанням за розрахунками з постачальниками та підрядниками. Тобто не маючи власного капіталу, підприємство бере в кредит товар (тобто під реалізацію) і отримує значні прибутки не ризикуючи при цьому власним капіталом. Зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками та підрядниками займають важливе місце в системі управління діяльністю підприємства. Це аргументується тим, що приймаючи

управлінські рішення щодо тактичних чи стратегічних планів підприємства, керівник, в першу чергу, робить аналіз чи перевірку фінансової звітності, а особливо зобов'язань підприємства, що дає змогу визначити його фінансову стійкість, незалежність та, в кінцевому результаті, прибутковість.

Порядок і форми розрахунків з постачальниками та підрядниками визначаються господарськими договорами, внаслідок виконання яких у підприємства виникають поточні зобов'язання – кредиторська заборгованість.

Заборгованість постачальникам може розглядатися як безкоштовна позика підприємству. Для сплати боргів постачальникам, коли в обігу підприємства немає коштів, підприємству довелося б брати позику у банку або використовувати свій власний капітал. Вигідність кредиторської заборгованості підприємства полягає в тому, що заощаджуються кошти на сплату процентів банку у випадку, коли постачальники одразу вимагають гроші за товар. Проте підприємство не завжди зацікавлене в одержанні такого кредиту та оперуванні рахунками кредиторів. Оскільки постачальники, як правило, пропонують значні знижки, коли розрахунки за товар здійснюються одразу або через декілька днів після одержання рахунку-фактури. У такому випадку найважливіше вирішити: чи скористатися знижкою, оплатити рахунки одразу, чи придбати товари в кредит і обліковувати кредиторську заборгованість на балансі. Якщо скористатися знижкою, то підприємство виграє на сумі самої знижки, але програє на відсотках, які треба сплатити банку за надану позику для розрахунків з постачальниками, а також втратить можливість мати безпроцентний кредит.

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств.

Впровадження ефективної системи управління заборгованістю дасть можливість підприємству контролювати та погашати її в установлені строки. У такому випадку залучені кошти будуть виступати для підприємства додатковим та відносно дешевим джерелом його фінансування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підруч. для студ. спеціальності «облік і аудит» вищих навчальних закладів] / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ПП Рута, 2006.
2. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : підручник / О. В. Лишиленко. – [3-тє вид., переробл. і доп.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.01.00 р. № 20 із змінами та доп. від 05.03.08 р.

ВИКОРИСТАННЯ СИТУАЦІЙНОГО ПІДХОДУ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Золотун О.В. – к.с.-г.н., доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Петрова О.О. – к.е.н., доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Процеси перебудови економіки держави обумовили виникнення кризових явищ у внутрішньогосподарських процесах функціонування вітчизняних підприємств. Промислові підприємства зазнали суттєвого негативного впливу економічної кризи, що підтверджується банкрутством їх значної частини, важкою адаптацією узвичаєної системи управління до мінливих умов господарювання та наявністю фінансових труднощів, що у значній мірі пов'язані з дефіцитом обігових коштів і повільним оборотом капіталу. Тому на сучасному етапі розвитку нашого суспільства головним завданням є формування ефективного антикризового управління підприємствами, здатного забезпечити соціально-економічне відновлення на основі зростання обсягів ВВП та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Дослідженнями питань антикризового управління підприємствами займалися вітчизняні та російські вчені: Альтман Е.В., Беляєв С.Г., Бланк І.А., Брюховецька Н.Ю., Булеєв І.П., Градов А.П., Іонін Є.Є., Загорський В.С., Ковальов В.В., Коротков Е.М., Кузьмін О.Є., Поддєрьогін А.М., Слав'юк Р.А., Сорока Р.А., Стоянова Е.С., Терещенко О.О., Тридід О.М., Уткін Е.А., Шепеленко О.В., Шило А.П. і т.д. Теоретичні та методологічні аспекти антикризового управління відображено у працях таких зарубіжних вчених, як Друкер П., Дюпон П., Хорн Дж., Винер Н., Каплан Р., Мескон М., Мілер Д., Нортон Д. і т.д. Позитивно оцінюючи їх вагомий внесок у вирішення багатьох теоретичних і практичних питань антикризового управління підприємствами, слід вказати на деякі аспекти, що потребують подальшого наукового обґрунтування та розвитку. Недостатньо вирішеними залишаються питання формування ефективних механізмів антикризового управління, що враховували б вимоги ринкової економіки, етапи життєвого циклу та галузеву специфіку підприємств.

Здійснення антикризових, а, особливо, організаційно-економічних перетворень підприємств є необхідним для підтримки рентабельності в умовах повсякчас мінливого економічного середовища, технологічного розвитку та конкуренції зі сторони інших підприємств. Антикризові перетворення повинні бути направлені на здійснення попереджувальних заходів щодо недопущення кризи, виведення підприємства з кризового стану, а також усунення негативних наслідків кризи. Необхідно зазначити, що окремі аспекти управління антикризовими перетвореннями підприємств, зокрема питання реструктуризації, реінжинірингу та реорганізації підприємств промисловості потребують подальших розробок.

Антикризове управління являє собою цілісну систему, яка характеризується наявністю певних властивостей, стійких взаємозв'язків з іншими видами управління, має власну концепцію побудови та відповідний

інструментарій здійснення. Основою реалізації оперативних антикризових заходів суб'єкта господарської діяльності є стратегічне планування перетворень підприємств з виходу підприємства із кризи, яке базується на таких етапах: аналіз факторів виникнення кризових явищ, уточнення стратегічних проблем і здійснення стратегічного планування. Варто зазначити, що при формуванні стратегії антикризового управління доцільним буде врахування ряду факторів та чинників впливу на підприємство, які виникають на мега-, макро-, мезо- і мікроекономічному рівнях.

Антикризове управління являє собою спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства.

Проблеми розгортання кризи на рівні окремого підприємства не є локальними. Окреме підприємство є частиною національної, територіальної і галузевої господарської системи. Кризові явища в його діяльності, загроза визнання підприємства банкрутом мають негативні наслідки не тільки для його кредиторів (з точки зору ризику незадоволення претензійних вимог), а й для усіх суб'єктів ринкової економіки.

Визнання цього факту об'єктивно обумовлює необхідність створення певної державної системи контролю, діагностики та захисту підприємств від фінансового краху (системи протидії банкрутству).

Обґрунтування мети антикризового управління та змісту окремих етапів процесу антикризового управління має спиратися на усвідомлення необхідності та творчий розвиток процесного підходу до управління.

Як відомо, процесний підхід, запроваджений прихильниками школи адміністративного управління, передбачає виділення та опис окремих функцій менеджера. Процес управління, таким чином, являє собою суму усіх функцій, тобто видів цілеспрямованої діяльності щодо керованого об'єкта, зумовлених кооперацією і поділом праці всередині управлінського персоналу, яким властиве замкнене коло робіт (підфункцій), що об'єднуються спільністю значення і виконують певну роль у менеджерській діяльності.

Використовуючи такий підхід, антикризове управління можна розглядати як одну із спеціальних функцій управління, пов'язану з управлінням господарсько-фінансовою діяльністю підприємства, його фінансовою стійкістю та платоспроможністю.

Антикризове управління - це система подолання кризових явищ, яка складається з ряду підсистем, відповідно до функціональних сфер підприємства. Пропонується виокремлювати такі підсистеми, як:

- антикризовий операційний менеджмент;
- антикризове фінансове управління;
- антикризовий маркетинг;
- антикризове управління персоналом;
- антикризове організаційне управління.

Найважливішим методологічним положенням антикризового управління вважається використання системного підходу.

По-перше, цей підхід ґрунтується на розумінні сутності підприємства як складної динамічної соціально-економічної, відкритої, не-детермінованої системи. Антикризове управління діяльністю підприємства має ґрунтуватись на концептуальних положеннях теорії виникнення та поглиблення кризи, які передбачають системне бачення механізму функціонування підприємства, про що вже йшлося.

По-друге, використання системного підходу в антикризовому управлінні обумовлює системне бачення основних напрямів та етапів роботи, які мають бути проведені для досягнення мети антикризового управління, взаємозв'язків, що існують між ними і мають бути враховані при розробці плану заходів для забезпечення ефекту синергії.

Антикризове управління підприємством має базуватися також на ситуаційному підході до управління, який активно розвивається починаючи з 60-х років. Цей підхід, не відкидаючи концептуальних положень традиційних шкіл управління, акцентує увагу на потребі застосування специфічних прийомів та методів управління з урахуванням ситуації конкретного підприємства - об'єкта управління, тобто конкретний набір обставин, які впливають на конкретне підприємство в конкретний період часу.

Практичне застосування ситуаційного підходу в процесі антикризового управління передбачає:

1) опанування теоретичних засад та типового інструментарію антикризового управління;

2) критичну оцінку теоретичних концепцій та методик, визначення сильних та слабких аспектів, позитивних та негативних наслідків застосування;

3) правильне розуміння та інтерпретацію ситуації конкретного об'єкта дослідження-підприємства, що опинилося в кризовому стані, тобто визначення найвагоміших факторів виникнення та розвитку кризи в даній унікальній соціально-економічній системі, пошук найбільш чутливих елементів системи, здатних повернути її до гомеостатичного стану;

4) розробку конкретних прийомів роботи, методів дослідження, інструментів управління з врахуванням специфіки конкретної ситуації. Для забезпечення досягнення цілей та завдань антикризового управління в найкоротші терміни та з найменшими втратами, тобто найбільш ефективно.

Крім розглянутих вище трьох домінуючих підходів, у сучасній літературі з питань менеджменту поступово виокремлюються новітні підходи, які зараз перебувають у стадії формування, а саме: соціально-етичний та стабілізаційний менеджмент. Незважаючи на дискусійність та новітність цих підходів, їхні окремі наукові здобутки дають можливість суттєво поглибити розуміння сутності та специфіки антикризового управління.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI**Каланча О. В. – магістрант, спеціальність «Облік і аудит»****Хвіст О. В. – магістрант, спеціальність «Облік і аудит»****Лега О. В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку****Полтавська державна аграрна академія**

Бухгалтерський облік на підприємстві починається з розробки облікової політики підприємства. Правильно розроблена облікова політика впливає на величину таких показників підприємства як собівартість, прибуток, податок на прибуток.

Відповідно до ст. 1 Закону про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: «Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [2].

У формуванні облікової політики визначальна роль належить керівнику і головному бухгалтеру. Від їх компетенції та взаємостосунків залежить успішне здійснення (провадження) облікової політики підприємства. Головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства, має певні обов'язки, зокрема забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання в установлені терміни фінансової і статистичної звітності; організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій; бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства; забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства.

У свою чергу керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів [3].

Ефективність господарської діяльності в умовах ринкової конкуренції залежить від виконання чіткої стратегії розвитку суб'єктів господарювання. Оскільки у процесі фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства постійно виникає потреба у проведенні розрахунків із своїми контрагентами, бюджетом, податковими органами, то ефективно організований бухгалтерський облік, зокрема в частині дебіторської заборгованості, є джерелом інформації для управлінського персоналу підприємства при прийнятті рішень щодо задоволення потреби в оборотних коштах, стану своєчасності проведення розрахунків, забезпечення платоспроможності підприємства.

В зв'язку з цим вважаємо за доцільне систематизувати та обґрунтувати методичні, організаційні та технологічні аспекти при відображенні

інформації про розрахунки з дебіторами згідно чинного законодавства України для відображення її в наказі про облікову політику підприємства, що дозволить сформулювати точну та правдиву інформацію про такі розрахунки на підприємстві [1].

Таблиця 1

Відображення інформації в наказі про облікову політику

Аспекти облікової політики	Інформація, яка відображається
Організаційний	Порядок організації та оформлення договірних відносин; склад і обсяг комерційної таємниці та порядок її захисту; розробки посадової інструкції бухгалтера до функцій якого входить облік розрахунків з дебіторами.
Технологічний	Форма ведення бухгалтерського обліку; організація документації і документообігу; організація, умови й строки зберігання документів та облікових реєстрів на підприємстві; робочий план рахунків.
Теоретичний та практичний	Методи, способи і дата визначення величину резерву сумнівних боргів, для яких видів поточної заборгованості буде нараховуватися резерв сумнівних боргів, методика визнання та порядок списання безнадійної дебіторської заборгованості, класифікаційні групи поточної дебіторської заборгованості, порядок обліку векселів.

Таким чином, виконання наведеної вище інформації щодо обліку дебіторської заборгованості та її оцінки і закріплення їх в Наказі про облікову політику підприємства дозволить організувати на підприємстві правильний бухгалтерський облік дебіторської заборгованості в системі розрахунків з покупцями, отримувати достовірну та повну інформацію про заборгованість, що, в свою чергу, сприятиме зростанню ефективності прийняття управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бірюк О. Г. Організаційні, технологічні та методичні аспекти формування облікової політики підприємства щодо розрахунків з дебіторами // О. Г. Бірюк // Молодий вчений. – 2014. - № 6 (09) – С. 84 - 87.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. [Електронний ресурс] // Верховна рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Цегельник Н. І. Формування облікової політики підприємства щодо обліку дебіторської заборгованості в системі розрахунків з покупцями / Н. І. Цегельник // Облік і фінанси. – 2014. - № 4 (66) – С. 77 - 81.

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**Ковальова А.О. – аспірант ДВНЗ “ Херсонський державний аграрний
університет”**

Науковий керівник – д.е.н.. професор Морозов Р.В.

В сучасних умовах ринкового середовища та зростаючої мінливості діяльності сільськогосподарських підприємств значного значення набуває необхідність розробки та використання стратегії розвитку підприємства.

Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України (далі – Стратегія) спрямована на формування ефективного соціально спрямованого сектору економіки держави, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства на основі закріплення його багатокладності, що на даному етапі розвитку вимагає пріоритету формування різних категорій господарств (селоутворюючих господарств), власники яких проживають у сільській місцевості, поєднують право на землю із працею на ній, а також – власні економічні інтереси із соціальною відповідальністю перед громадою [1 с.2].

Вибір стратегії підприємства здійснюється керівництвом на основі аналізу ключових факторів, які характеризують стан підприємства та середовища. До ключових факторів відносять: стан галузі і позиція підприємства в галузі; цілі підприємства; інтереси і відносини вищого керівництва; фінансові ресурси; кваліфікація працівників; ступінь залежності від зовнішнього середовища [2 с.94].

При виборі стратегії розвитку необхідно враховувати до якого типу відноситься дане аграрне підприємство. Малі підприємства мають таку перевагу, як гнучкість, що дає їм змогу зазвичай оперативно перебудовувати свою діяльність, тому вони мають ринкові перспективи. До основних видів стратегій малого суб'єкта відносять стратегію копіювання, стратегію оптимального розміру, стратегію участі в продукті великого підприємства, стратегію використання переваг великого підприємства. Середні підприємства для забезпечення життєдіяльності мають дотримуватися спеціалізації на ринковій ніші. Середні суб'єкти можуть вибрати один із чотирьох видів стратегії зростання залежно від темпів їх зростання та темпів зростання ринкової ніші, в якій функціонують підприємства: стратегія збереження, стратегія пошуку загарбника, стратегія лідерства у ніші, стратегія виходу за межі ніші. Стратегії для великих підприємств слід вибирати на основі аналізу ключових чинників, що характеризують їхній стан з урахуванням результатів аналізу портфеля різних видів бізнесу, а також характеру і сутності реалізованих стратегій [3 с.354].

Розробка стратегії розвитку обумовлюється необхідністю систематизації основних завдань підприємства, які повинні бути сформовані на довгочасну перспективу. У якості основних етапів формування стратегії розвитку підприємства необхідно виділяти наступні: безпосередньо розробка

стратегії; впровадження; контроль. Комплекс робіт з розробки та впровадження стратегії розвитку компанії повинен включати наступні блоки:

- аналіз інвестиційної привабливості галузі. розробка сценарного прогнозу розвитку галузі. Прогноз зміни кон'юнктури попиту та пропозиції на внутрішніх і зовнішніх ринках;
- оцінка конкурентної позиції компанії в галузі (міцності бізнесу);
- оцінка стратегічних альтернатив;
- формування образу майбутньої компанії. Розробка стратегічних цілей і завдань;
- комплекс робіт із впровадженням стратегії.

Представлені етапи тісно пов'язані один з одним і тому можуть опиратися на єдині методичні та наукові підходи для їхньої реалізації [4 с.133].

Розробка стратегії розвитку повинна базуватися на проведенні функціональної діагностики, що дасть змогу на основі минулої діяльності, враховуючи поточний стан, здійснити комплексне дослідження та розробку прогнозу розвитку обраного підприємства. Наслідком проведення даної діагностики є розробка заходів розвитку системи керування та фінансового покращення стану підприємства, підвищення рівня рентабельності та покращення фінансової привабливості. основними шляхами

Отже, необхідність розробки підприємствами стратегії розвитку викликана нестабільністю факторів зовнішнього середовища та постійної зміни економічних показників. Для покращення фінансового стану та стратегічного розвитку сільськогосподарським підприємствам необхідно: науково обгрунтована система ведення господарства відповідно до природно-кліматичних та економічних умов з урахуванням розвитку на перспективу; створення матеріально-технічної бази, яка забезпечить постійне виробництво продукції; дослідження цінової складової щодо проведення необхідної кількості робіт для одержання високоякісного насіння сільськогосподарських культур; створення досконалої інформаційно-обчислювальної системи планування, спрощення обліку та звітності управління виробництвом на базі сучасної комп'ютеризації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року: проект/ Міністерство аграрної політики та продовольства Україною – Київ 2013. – с.2.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник / І.М. Бойчик. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Атіка, 2007. – с.94.
3. Маркетинговий менеджмент: Навчальний посібник / За ред. Л.В. Балабанової. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Київ: Знання, 2004. – с.354.
4. Шишина М.В., Степаненко Т.А. Розробка стратегії розвитку підприємства. // Молодий вчений., 2014, №4.

**ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В
ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА**

**Коваленко Г.В. – аспірант, ННЦ «Інститут землеробства НААН»
Заяць В.М. – науковий керівник, д.е.н.**

Галузь рослинництва є провідною в аграрному виробництві та єдиною з позитивним енергетичним балансом. Характерними і стратегічними рисами галузі рослинництва в ринкових умовах є використання природних ресурсів та біологічних особливостей зелених рослин. При цьому від галузі рослинництва отримуються майже всі відновлювальні сировинні ресурси та забезпечується доступне харчування населення. У ринкових умовах досить важливим є ефективне використання наявних ресурсів та конкурентних переваг. Саме з цього погляду насамперед слід оцінювати роль та перспективи розвитку галузі рослинництва для України.

У сучасних умовах основним засобом зростання і розвитку економіки у довгостроковій перспективі стають досягнення науково-технічного прогресу та інновації. Надзвичайної актуальності набуває пошук нових технологій, здатних забезпечити підвищення ефективності функціонування аграрної галузі в умовах збіднення природних ресурсів. На сьогодні постійне впровадження новітніх розробок є реальною запорукою сталого розвитку сільського господарства.

Сільське господарство України, незважаючи на нестабільність інноваційної активності, намагається інтегрувати передові науково-технічні розробки і адаптувати їх у власне виробництво. У рослинництві нові технологічні рішення пов'язані з селекційною роботою, генною інженерією, органічним землеробством, мікрозрошенням, космічними інформаційними технологіями, нанотехнологіями.

Розглянемо перспективи використання сучасних технологій у рослинництві.

Селекція сільськогосподарських культур:

- покращення сортових якостей;
- підвищення стійкості до ґрунтово-кліматичних умов та шкідників;
- значний приріст урожайності;
- одержання насіння елітних сортів.

Генна інженерія та генетично модифіковані організми

- стійкість рослин до втрат врожаю, хвороб, шкідників;
- покращення якості продукції та підвищення рівня врожайності;
- стійкість проти гербіцидів;
- здатність рослин виробляти власні пестициди;
- скорочення числа операцій з догляду та переробки продукції;
- економія затрат на вирощування ГМО.

Органічне землеробство:

- відсутність пестицидів та добрив;

- зменшення шкідливого впливу сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище;
- відмова від ГМО, антибіотиків.

Краплинне зрошення

- забезпечення оптимального рівня вологості для рослин в посушливих умовах;
- економія поливної води, електроенергії, добрив;
- зменшення ерозії ґрунту;
- можливість освоєння малоприсадибних для обробітки земель;
- зменшення експлуатаційних витрат;
- проведення агротехнічних робіт разом з поливом.

Космічні технології в сільському господарстві

- визначення дійсних посівних площ;
- прогнозування продуктивності валового збору та втрат врожаю;
- попередження кризових явищ;
- можливість виявлення угідь, прихованих від обліку, і кількість прихованої продукції.

Нанотехнології

- мікродобрива сприяють збільшенню врожайності;
- низька токсичність наноматеріалів;
- сприяють прискоренню фотосинтезу рослин та озоненню повітря;
- підсилення захисних властивостей рослин.

В Україні найбільшого розповсюдження набуло органічне виробництво, а також технології нульового обробітку ґрунту (No-Till) та точного землеробства.

На відміну від інших методів ведення сільського господарства, органічне виробництво засновано на використанні ресурсоощадливих технологій, мінімізації механічної обробки ґрунту та виключає використання синтетичних речовин [2]. Перспективність налагодження органічного виробництва сільськогосподарської продукції зумовлена тим, що жорстке регламентування процесу виробництва через застосування певних правил та стандартів, крім економічних ефектів, дає змогу досягти цілей збереження та відновлення природних ресурсів, біологічного різноманіття, активізації виробництва продукції дрібними товаровиробниками.

Нульва система передбачає мінімізацію техніко-технологічного впливу на ґрунт під час його обробітку, що підвищує економічну результативність й екологічність процесу вирощування сільськогосподарських культур за рахунок зменшення ролі погодно-кліматичного чинника, суттєвого скорочення витрат палива, добрив, засобів захисту рослин, зниження рівня використання сільгосптехніки, зростання врожайності, оптимізації сівозмін, поліпшення стану довкілля. Першість в освоєнні цієї технології в Україні визнається за компанією «Агро-Союз» (Дніпропетровська область), яка

таким чином зменшила виробничі витрати в середньому вп'ятеро, парк сільгосптехніки – на 90 %, рівень використання паливно-мастильних матеріалів і мінеральних добрив – відповідно на 70 % і 30 %, час обробітку посівних площ – на 80 %, а також вдвічі збільшила урожайність [2].

Точне землеробство, є новою технологією, що дозволяє фермерам адаптуватися до змін умов вирощування сільгоспкультур, а саме параметрів родючості ґрунтів і кількості бур'янів. Таке господарювання дає змогу скоротити виробничі витрати за рахунок ефективнішого витрачання матеріально-технічних ресурсів, а також знизити рівень негативного впливу на природу, оскільки дозволяє фермерам застосовувати хімічні засоби лише за наявності реальної в них потреби й в адекватних її обсягах [1].

Отже, для забезпечення стабільного розвитку, зміцнення економічної та технологічної безпеки галузі рослинництва необхідне впровадження новітніх прогресивних технологій. Використання інновацій та техніко-технологічних розробок в галузі дасть змогу підвищити результативність її діяльності. За рахунок інтенсивних технологій ведення вітчизняного сільськогосподарського виробництва можна досягти збільшення виробництва валової продукції, покращити її якість, скоротити витрати ресурсів, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню ефективності та прибутковості агровиробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки : [монографія] / [Шубравська О. В., Молдован Л. В., Пасхавер Б. Й. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук О. В. Шубравської ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К. , 2012. – 496 с.
2. Пшеничний Ю. Земля видродиться заново [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://a7d.com.ua/novini/969-zemlja-vidroditsja-zanovo.html>

СУТНІСТЬ І ВИДИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

**Крикунова В.М. – к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства
ДВНЗ «Херсонський ДАУ»**

Підвищення інвестиційної привабливості підприємства, конкурентоспроможності його продукції, створення і запровадження нових виробничих і управлінських технологій, оптимальне завантаження виробничих потужностей, досягнення та підтримання стабільного фінансового стану неможливі без постійного удосконалення господарської діяльності підприємства, його керуючих ланок та організаційних засад. Сукупність прогресивних змін у діяльності підприємства розглядають в концепції реструктуризації.

Термін «реструктуризація» (restructuring) було введено у науковий вжиток Джеком Велчем із General Electric на початку 1980-х рр. Серед варіантів трактування реструктуризації можна виділити такі:

- комплексні зміни із антикризовими заходами;
- кардинальні зміни організаційно-правової структури суб'єкта господарювання;
- комплекс заходів, пов'язаних із перетворенням усіх сфер діяльності підприємства, від структури фінансів до технічного переозброєння і пошуку нових ніш на ринку;
- створення на базі підприємства кількох менших економічних одиниць.

В законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» процес реструктуризації підприємства визначено як здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, що сприятиме його фінансовому оздоровленню, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

У вітчизняній економіці періодизація реструктуризації пов'язана зі ступенем розвитку бізнесу. Початком реструктуризаційних процесів в Україні можна вважати приватизацію (фактично корпоратизацію) державних підприємств. Цей етап реструктуризації вважався антикризовим, і технологія його передбачала процес активного поділу підприємства на дрібніші економічні одиниці чи зміни організаційної структури. Після цього етапу почалась ринкова (маркетингова) реструктуризація, процедура якої була рекомендована «донорськими» організаціями чи консалтинговими компаніями. Для цього часу характерним було створення маркетингових підрозділів, впровадження управління витратами, продаж зайвих активів.

Сучасне тлумачення реструктуризації відбиває інноваційний характер змін. Метою її проведення є створення повноцінних суб'єктів підприємницької діяльності, здатних ефективно функціонувати та виробляти конкурентоспроможну продукцію. Отже, процедуру реструктуризації можна визначити як комплекс заходів, спрямованих на відновлення технічної, економічної та фінансової стійкості підприємства.

Процес реструктуризації може бути викликаний рядом зовнішніх і внутрішніх причин. Зовнішні чинники реструктуризації: технологічний прогрес (новітні технології, передові методи комунікації та інформаційного зв'язку, ефективні транспортні мережі); міжнародна економічна інтеграція (скорочення торговельних і митних бар'єрів, вільний потік капіталу, підвищення мобільності робочої сили, утворення економічних блоків та союзів, монетарна інтеграція); докорінні зміни на ринках розвинутих країн (уповільнення темпів розвитку цих країн, пошук додаткових ринків збуту); зміни економічних систем (трансформація економічних систем країн Центральної та Східної Європи і Азії, зростання частки приватного сектору); політика уряду (податкова, кредитна, митна, соціальна, інформаційна);

екологічна ситуація тощо.

Внутрішні чинники реструктуризації: незадовільний рівень загального менеджменту (слабка орієнтація на ринок, відсутність бізнес-стратегії, низька кваліфікація кадрів); слабкий фінансовий менеджмент з питань управління грошовими потоками, прийняття інвестиційних рішень, управління затратами; неконкурентоспроможна продукція; високі витрати (високий рівень точки беззбитковості, високі постійні витрати, високі змінні витрати, високий рівень втрат, висока вартість сервісу); неефективна робота служби маркетингу; конфлікт інтересів (власників, робітників, клієнтів, партнерів).

Реструктуризаційні зміни, які проводяться на підприємствах, можуть стосуватися:

- 1) модернізації – оновлення устаткування і технології;
- 2) реорганізації – зміни методів організації праці; потоків інформації;
- 3) адаптації – пристосування елементів підприємства до поточних умов;
- 4) нововведень – продуктових і процесних.

Часткову (обмежену) реструктуризацію застосовує підприємство для відновлення технічної та економічної дієздатності. Заходами такої реструктуризації можуть бути: додаткова емісія цінних паперів, переоцінювання активів, зниження дебіторської заборгованості, переоформлення боргів та ін. Комплексна реструктуризація охоплює більш суттєві зміни у формі розробки нової організаційної структури, технічної, технологічної та продуктової політики, зміни в менеджменті тощо.

Санаційна (відновна) реструктуризація застосовується, коли підприємство перебуває у передкризовому або кризовому стані і має за мету вийти з нього. Ознаками такого стану є: втрата ринкових позицій; великі запаси готової продукції; заборгованість перед кредиторами та державою; зниження ліквідності активів.

Адаптаційна реструктуризація спонукає до посилення диференціації цілей і використовується при відсутності кризи, але за наявності негативних тенденцій чи появи загрозливих симптомів з метою їх подолання та пристосування підприємства до нових ринкових умов. Головні напрями цього виду реструктуризації: просторова диверсифікація (розвиток нових внутрішніх та зовнішніх ринків); продуктова диверсифікація (розвиток нових продуктів).

Інноваційна реструктуризація практикується на підприємствах, які стабільно працюють, але прагнуть докорінно якісних змін. При проведенні змін головними мають бути інноваційна спрямованість систем управління, гнучкість виробництва, цілеспрямовані і результативні нововведення.

Випереджувальна реструктуризація має місце в успішних підприємствах, які передбачають можливість зміни умов функціонування і прагнуть підсилити свої ключові компетенції та конкурентні переваги. Основними її напрямками є динамічне бізнес-моделювання, стратегічний аудит, моніторинг основних компонентів зовнішнього середовища та визначення своїх потреб у змінах. Випереджувальна реструктуризація

містить дієвий фактор впливу самого підприємства на зовнішнє середовище і активну зміну сфер діяльності, щоб позбутися або уникнути загроз.

За формами реструктуризація поділяється на оперативну та стратегічну. За оперативної реструктуризації підприємствами розв'язуються дві основні проблеми: забезпечення ліквідності й суттєве поліпшення результатів діяльності підприємства. Її період триває приблизно 3-4 місяці. Комплекс заходів містить передусім заходи зі зниження всіх видів витрат і швидкого збільшення обсягу збуту продукції та обороту капіталу. Стратегічна реструктуризація підприємства забезпечує його довгострокову конкурентоспроможність і полягає в розробленні та здійсненні довгострокових заходів для стабілізації виробництва та зміцнення фінансового стану підприємства.

Отже, реструктуризація підприємства – це здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та стабільному фінансовому стану підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вятрович О. Реструктуризація як важливий спосіб забезпечення життєдіяльності підприємства / О. Вятрович // Економіст. – 2011. – № 7. – С. 40-42.
2. Іванілов О. С. Економіка підприємства. Підручник / О. С. Іванілов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://libfree.com/117709665_ekonomikarestukturizatsiya_sanatsiya_pidpriyemstv.html
3. Кузьмін О. Є. Класифікація видів реструктуризації підприємств / О. Є. Кузьмін, Т. В. Смиковчук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2012. – № 727. – С. 181-188.
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Закон України від 01.08.2014 р. № 2343 – XII / ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
5. Ситенко Д. Д. Концептуальні аспекти дослідження сутності корпоративної реструктуризації / Д. Д. Ситенко // Економіка та управління підприємствами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.problecon.com/pdf/2015/1_0/232_241.pdf

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

**Круковська О.В. – к.е.н., асистент кафедри обліку і аудиту та фінансів
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»**

Звітність є завершальним етапом бухгалтерського обліку, на якому відбувається узагальнення інформації про стан майна учасника відносин у сфері господарювання, результати його діяльності. Як і інші юридичні особи, установи, що отримують фінансування з бюджету для забезпечення своєї діяльності, складають різні види звітності. Так, бюджетні установи подають фінансову звітність – звітність про виконання кошторису, заборгованість бюджетних установ – до органів Державного казначейства, статистичну звітність – звіти про чисельність і склад персоналу, заробітну плату працюючих – до органів статистики.

Типові форми бухгалтерської і статистичної звітності відповідно до ст. 11 розділу IV Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та вказівки про порядок їх заповнення і терміни представлення розробляють і затверджують відповідні міністерства і відомства України, а форми фінансової звітності з виконання кошторисів - Державне казначейство України [3].

Основним завданням звітності розпорядників бюджетних коштів є відображення стану їхнього майна та результатів діяльності під час виконання кошторису доходів і видатків. Іншими словами, звітність бюджетних установ відображає результати розпорядження коштами та майном держави уповноваженими на це суб'єктами відносин у сфері господарювання [4].

Метою складання звітності розпорядників бюджетних коштів є подання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан бюджетної установи, результати господарської діяльності та виконання кошторису доходів та видатків за звітний період.

Користувачами звітності розпорядників бюджетних коштів про виконання кошторису можуть бути фізичні та юридичні особи, які потребують інформації про діяльність установи для прийняття рішень. Такими особами можуть бути трудові колективи установ, Державне казначейство України, головні розпорядники бюджетних коштів, органи державної статистики, органи виконавчої влади та користувачі відповідно до законодавства.

Розпорядники бюджетних коштів складають звітність у трьох екземплярах і подають у повному обсязі фінансові звіти установі вищого рівня та органу Державного казначейства України. Всі примірники фінансового звіту мають однакову юридичну силу. Центральні органи виконавчої влади та інші головні розпорядники бюджетних коштів подають зведену фінансову звітність про виконання кошторисів розпорядниками бюджетних коштів – Державній казначейській службі України, Рахунковій палаті.

Звітність, яку складають і подають розпорядники бюджетних коштів, можна умовно поділити на такі види (рис. 1).

Порядок складання місячних звітів поширюється на центральні органи

виконавчої влади, головних розпорядників бюджетних коштів, установи та організації, що отримують кошти з державного та/або місцевих бюджетів без винятку. Установи силових та правоохоронних органів складають місячну звітність за такими самими формами і правилами, що і цивільні установи.

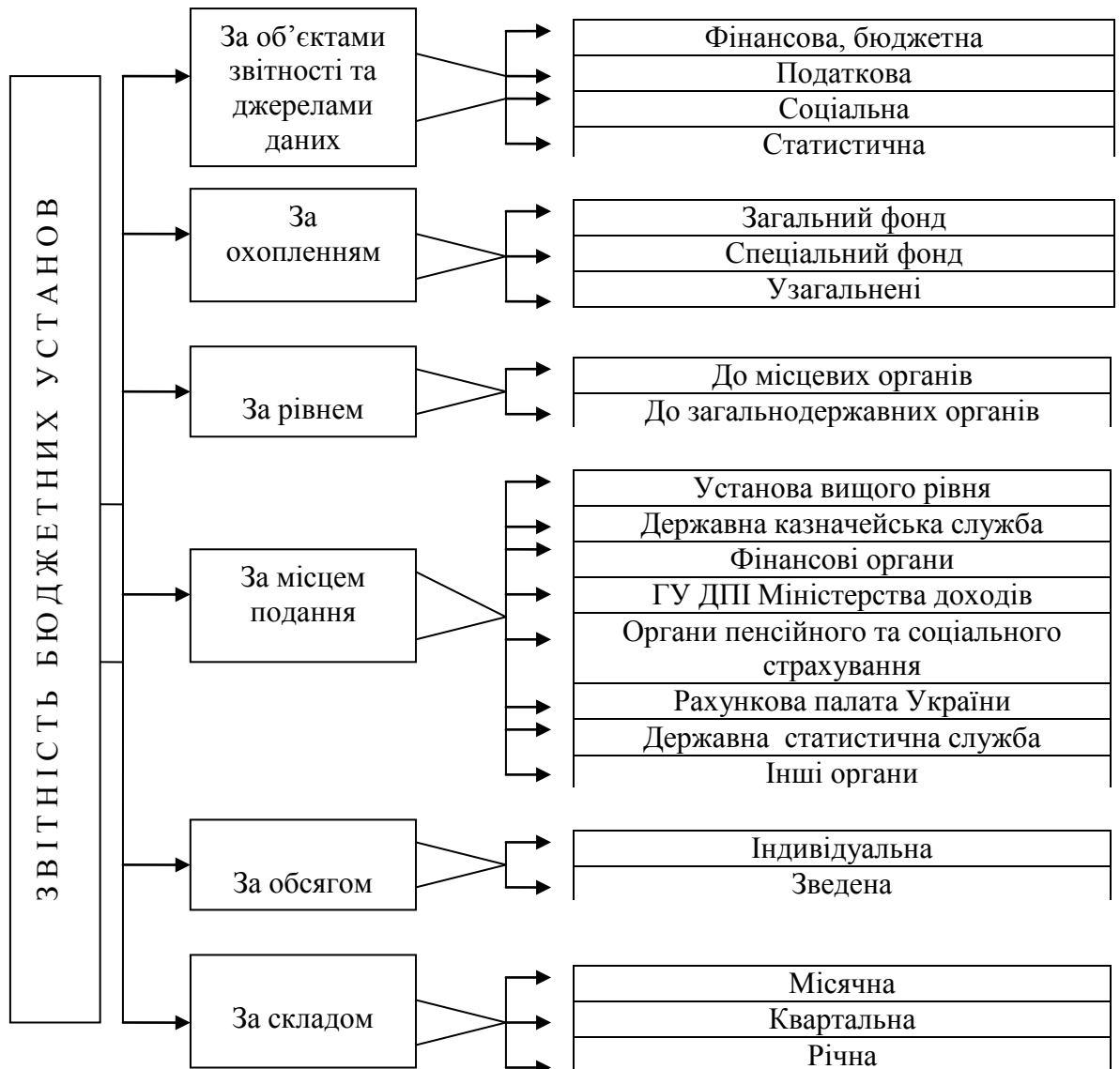

Рис. 1. Види звітності розпорядників бюджетних коштів

Фінансова та бюджетна звітність повинна бути достовірною – не містити помилок і неточностей, що можуть вплинути на рішення користувачів звітності. Тому всі установи перед складанням річної звітності повинні обов'язково здійснити інвентаризацію своїх активів та зобов'язань. Дані статей балансу на кінець звітного року повинні бути обґрунтовані результатами ретельно здійсненої перед складанням річного бухгалтерського звіту інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, резервів, документів та розрахунків, порядок якої затверджено Інструкцією з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу, відповідно до наказу Головного управління Державного казначейства України № 90 від 30 жовтня 1998 р. до 1 січня 2015 р. та Положенням про

інвентаризацію активів та зобов'язань відповідно до наказу Міністерства фінансів України № 879 від 02 верес. 2014 р. з 1 січня 2015 р. [1].

Особливостями бухгалтерської звітності в бюджетних установах є [2]:

– обов'язковість та державне регламентування, що впливає з характеру затвердження бюджету. Регулювання питань методології звітності про виконання бюджетів та госпрозрахункових операцій бюджетних установ покладено на Державне казначейство України, яке суворо регламентує склад і порядок складання звітності, розгляд та затвердження. Усі бюджетні установи повинні дотримуватись правил та термінів складання звітності, подавати її в установленому обсязі. Метою цього регулювання є як створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, так і їхнє удосконалення;

– єдність форми та змісту, що дає змогу статистичного групування та зведення її показників;

– методологічна єдність показників, яка передбачає єдині методи розрахунків однакових звітних показників, їхнє обов'язкове узгодження з відповідними показниками, затвердженими кошторисами та штатними розписами. Це необхідно для контролю за виконанням кошторису установи на всіх рівнях Державного та місцевих бюджетів;

– простота, ясність, доступність та прозорість звітності, які необхідні для широкого залучення всіх працівників до управління, активізації людського фактора;

– послідовність, що закріплює на практиці поетапність складання бухгалтерської звітності, тобто необхідність постійності змісту та форм бухгалтерського балансу і пояснень від одного звітного періоду до іншого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Мінфін України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879 від 02 верес. 2014 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Облік у бюджетних установах. [навч. посіб.] / [І. Д. Ватуля, М. І. Ватуля, З. М. Левченко та ін.] – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 368 с.

3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Постанова КМУ «Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ» № 228 від 28 лют. 2002 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

**ІНТЕНСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР**

Лупеха І.М. – аспірант, ННЦ «Інститут землеробства НААН»

Заяць В.М. – д.е.н.

Зернове господарство – основа сільськогосподарського виробництва, має важливе народногосподарське значення у вирішенні продовольчої проблеми нашої держави. Розвиток зернового господарства є найважливішою проблемою сільськогосподарського виробництва, основою розвитку всіх його галузей, однією з головних умов дальшого поліпшення добробуту народу України.

В основі сучасних технологій вирощування зернових культур знаходиться теорія формування врожаю, що забезпечує скорочення розриву між потенційною і реальною продуктивністю рослин шляхом керування продукційним процесом посівів за допомогою відомих нам агротехнічних заходів, що застосовуються, виходячи з результатів морфофізіологічного аналізу розвитку елементів продуктивності [1, 2]. Якщо при традиційній технології матеріально-технічні ресурси забезпечуються виходячи із можливостей, які є в даному конкретному підприємстві, то при інтенсивній технології – із потреби в них для одержання запрограмованого рівня врожаю з меншими витратами на одиницю продукції.

Суть інтенсивної технології полягає в проведенні комплексу взаємопов'язаних агротехнічних прийомів вирощування сільськогосподарських культур, технологічних засобів і операцій, які направлені на максимально повне використання біологічного потенціалу продуктивності культур (їх сортів і гібридів) за рахунок підвищення ефективності використання природних і антропогенних його факторів при мінімізації трудових і матеріальних ресурсів.

З цією метою інтенсивні технології передбачають:

- розміщення посівів в науково обґрунтованих сівозмінах після кращих попередників;
- використання високоврожайних сортів і гібридів інтенсивного типу;
- внесення норм добрив, розрахованих на запрограмований урожай та оптимізацію живлення в процесі вегетації через систему роздрібненого внесення добрив у періоди їх потреби;
- застосування регуляторів росту та інтегрованої системи захисту посівів від бур'янів, шкідників і хвороб;
- своєчасне і якісне виконання всіх технологічних операцій на основі комплексної механізації виробництва та наукової організації праці;
- забезпечення захисту ґрунтів від ерозії і втрати родючості та збереження довкілля.

При впровадженні інтенсивних технологій важливо розробити комплекс організаційно-економічних заходів, які направлені на раціональне використання робочого часу працівників, системи машин та інших ресурсів. Високу віддачу трудових і матеріально-технічних засобів інтенсивні

технології забезпечують лише при додержанні усього комплексу рекомендованих заходів. Відхилення хоча б в одній ланці загального технологічного ланцюга супроводжується не лише зниженням урожайності сільськогосподарських культур, а й зменшенням рівня окупності витрат.

Впровадження інтенсивних технологій потребує збільшення виробничих витрат на 1 га посіву до 1,5 і більше разів. Але це не завжди забезпечує відповідний ріст врожаю, що спричиняє зростання собівартості одиниці продукції і зниження рівня рентабельності виробництва. До негативних наслідків впровадження високовитратних інтенсивних технологій слід віднести небезпеку забруднення довкілля, порушення екологічної рівноваги внаслідок інтенсивного використання пестицидів та великих доз мінеральних добрив. Тому науково-дослідними установами розроблені і досліджуються різні моделі інтенсивних технологій (альтернативна, ресурсозберігаюча, біологізована), які направлені на реалізацію біологічного потенціалу продуктивності культур, формування агротехнічної моделі вирощування культур на основі раціонального використання матеріально-технічних ресурсів, в тому числі засобів хімічного захисту рослин і мінеральних добрив, впровадження прогресивних форм організації виробництва і праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сайко В.Ф. Сучасні технології вирощування конкурентноспроможного зерна // Збірник наукових праць Інституту землеробства УААН. – Спецвипуск. – К. – 2004. – С. 26-31.
2. Интенсивная технология производства озимой пшеницы // Сост. Никитин Ю.А., Бурченко П.Н., Ормаджи К.С. – М.: Россельхозиздат. – 1988. – 303 с.
3. Економіка сільського господарства / П.П. Руснак, В.В. Жебка, М.М. Рудий, А.А. Чалий; За ред. П.О. Руснака. – К.: Урожай, 1998. – 320 с.

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОЇ В ТОВ «СЛАВУТА ЮГ» ЧАПЛИНСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Манилюк К. – магістр ДВНЗ «Херсонський ДАУ»
Науковий керівник - к.с.-г.н., доцент Бойко Л.О.**

В сучасних умовах конкурентоспроможність є однією з найважливіших інтегральних характеристик, які використовуються для аналізу економіки України в цілому, її окремих галузей та окремих товаровиробників. Вагоме місце в експортному агропродовольчому потенціалі України займає олійно-жировий підкомплекс АПК, в якому в останні роки намітились суттєві структурні зміни: збільшення виробництва сої та ріпаку. Саме тому, конкурентоспроможність олійних культур та продуктів їх переробки суттєво

впливає на конкурентоспроможність всього агропродовольчого комплексу України.

Проблематиці виробництва та підвищенню конкурентоспроможності олійних культур в Україні присвячені праці багатьох економістів-аграрників, зокрема ці питання досліджували А. Бабич, М.Д. Безуглий, В. Жигadlo, М.В. Зубець, Т.В. Куць, О. Маслак, О. Сікачина та ін.

Метою нашого дослідження є аналіз сучасних тенденцій виробництва сої, визначення шляхів підвищення її конкурентоспроможності.

Україна займає вагомe місце у світовому виробництві олійних культур, зокрема насіння сої, що викликано підвищенням попиту на цю культуру на світовому ринку. Соя є одним із найважливіших продуктів у Європі та США, який переважно використовується у кормових цілях, і представники цих країн ладні заплатити величезні суми за органічну українську сою.

Соя є однією з найважливіших статей прибутку, без неї неможливим було б таке швидке вирішення проблеми високобілкових кормів і олії, зростання продуктивності землеробства, тваринництва і птахівництва, вирішення продовольчої проблеми і формування експортних ресурсів.

Затрати на вирощування сої не відрізняються від затрат на вирощування, наприклад, соняшнику чи кукурудзи. За попитом і конкурентоспроможністю на ринку вона перевищує інші білково - олійні і зернобобові культури. Про це переконливо свідчать значно більші обсяги виробництва сої і торгівля нею та продуктами її переробки, ніж обсяги всіх інших білково - олійних культур разом узятих [1].

Доказом цьому є зростання в останнє десятиріччя посівних площ під соєю від 189 тис. га до 1,8 млн га 2014 року, врожайності від 12 до 21,6 ц/га, що в підсумку дозволило зібрати минулого року рекордний за історію України врожай - 3,9 млн тонн. Ціна реалізації на внутрішньому ринку склала в еквіваленті \$430-450 за тонну. За кордон наша держава продала зерна сої і продукції його переробки на \$858,8 млн [2].

Розглянемо виробництво сої в ТОВ «Славута Юг» Чаплинського району Херсонської області. Економічну основу господарства становить рослинництво, при цьому природно-кліматичні умови регіону сприяють вирощуванню таких основних груп сільськогосподарських культур, як зернові, технічні та овочі.

Вирощування сої у ТОВ «Славута Юг» посідає провідне місце, оскільки площі посіву культури займають близько 40% посівної площі господарства, більше половини прибутку підприємства складає прибуток від реалізації сої (рис. 1).

В середньому за три роки питома вага площ посіву сої в загальній посівній площі господарства становила приблизно 36-44%, питома вага валової продукції сої у загальній валовій продукції підприємства складала в середньому 54%. Витрати на виробництво продукції щороку збільшувалися з 10255,7 тис. грн. у 2012 р. до 14422,2 тис. грн. у 2014, питома вага цього показника 52%.

Грошова виручка (дохід) від реалізації сої у 2014 р. в порівнянні з 2012 р. зменшилась на 30% і становила 15997,3 тис. грн., при чому у відсотковому співвідношенні до загальної виручки, цей показник склав 52,3%. Сума прибутку, яку підприємство отримує від реалізації сої складала у 2014 р. - 58%. Можна стверджувати, що соя є основною і пріоритетною культурою на підприємстві.

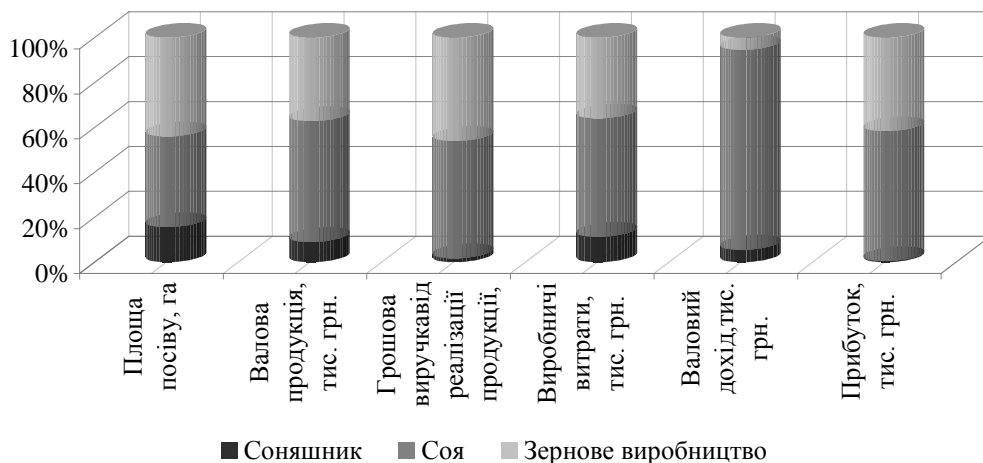

Рис. 1 - Питома вага технічних у сільськогосподарському виробництві в ТОВ «Славута Юг» Чаплинського району за 2014 р., %

Аналізуючи економічну ефективність виробництва сої у досліджуваному господарстві, використовують систему натуральних та вартісних показників (табл. 1).

Згідно з даними таблиці у 2014 р. в порівнянні з 2012 р. урожайність сої підвищилась на 6%. За аналізований період виробнича собівартість 1 ц сої зросла на 50%, а собівартість реалізованої продукції - на 70 %.

Таблиця 2

Економічна ефективність виробництва сої в ТОВ «Славута Юг» Чаплинського району Херсонської області

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % 2012 р.
Урожайність, ц/га	32,0	33,4	33,9	105,9
Собівартість 1ц, грн:				
- виробнича;	256,3	381,1	382,1	149,1
- реалізованої продукції	219,7	342,2	368,7	167,8
Ціна реалізації 1ц, грн	365,0	359,7	460,3	126,1
Прибуток (+), грн:				
- на 1ц сої;	215,5	1,6	112,0	51,9
- на 1га посіву сої	6897,9	545,9	3806,3	55,2
Рівень рентабельності, %	66,2	5,1	35,9	x

При цьому, ціна реалізації 1 ц сої зросла у 2014 р. в порівнянні з 2012 р. лише на 26%. Що стосується прибутку, то спостерігається тенденція до зниження майже 2 рази як в розрахунку на 1 ц зернових, так і на 1 га посіву, а це в свою чергу впливає на зниження рівня рентабельності. За аналізований період спостерігається значне коливання даного показника. Так для півдня України середнє значення рівня рентабельності сої становить 50-70%

Досягти максимального прибутку підприємство може лише за допомогою науково-обґрунтованого підходу до інтенсифікації моделей технології вирощування сої для забезпечення максимального виходу продукції та оптимізації величини витрат.

Науково-обґрунтований підхід до застосування технологій вирощування сої позитивно впливає на економічну ефективність її виробництва. На показники економічної ефективності виробництва зерна сої мають вплив елементи технології вирощування. При зміні рівня інтенсифікації технології вирощування сої різниться величина врожайності та собівартість одиниці продукції, що в свою чергу викликає зміну показників рівня рентабельності.

Важливим напрямом удосконалення та підвищення економічної ефективності, конкурентоспроможності виробництва насіння олійних культур є забезпечення сталого розвитку насінневих підприємств в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маслак О. Стабільний ринок сої / О. Маслак // Агробізнес сьогодні. – 2013. – №10(257). – С. 12–13.
2. Бабич А. Невикористаний потенціал сої / А. Бабич, А. Бабич-Побережна // The Ukrainian farmer. – 2014. – №12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://proseed.com.ua/blog_post2.html.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Мельник В. – магістрант економічного факультету ДВНЗ «ХДАУ»
Науковий керівник – к.е.н., доцент Петрова О.О.**

Кожне сільськогосподарське підприємство, незалежно від місця розташування, спеціалізації, розміру та інших ознак має певний ресурсний потенціал. Його використання є основою для функціонування підприємства, а ступінь такого використання є важливим чинником ефективності господарювання. У цьому контексті для підприємства важливо максимально об'єктивно оцінити величину ресурсного потенціалу, щоб у подальшому контролювати способи і рівень його використання.

В економічній літературі відсутній єдиний методологічний підхід до оцінки величини ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Більшість авторів в своїх публікаціях взагалі намагаються уникати цього питання, зосереджуючи свою увагу на характеристиці складових ресурсного потенціалу та напрямках підвищення ефективності його використання.

Н. Міщенко виділяє ряд рамкових умов, які на її думку необхідно враховувати при розробці інтегрального показника оцінки ресурсного потенціалу підприємства: вирішення проблеми співставлення вартісних і натуральних оцінок елементів потенціалу, розробка системи збору достовірної первинної інформації та недопущення подвійного рахунку при оцінці, розробка нових математичних моделей на основі коригуючих коефіцієнтів, приведення до співставного виду абсолютних і відносних показників [1].

Оцінювати загальний обсяг ресурсного потенціалу за допомогою інтегральної оцінки земельних, трудових ресурсів та основних виробничих фондів пропонують й інші дослідники. Так О. Рубай пропонує розрахунок інтегрального показника ресурсозабезпеченості господарств на основі розрахунку часткових індексів, адаптованого до умов конкретного регіону [2]. Однак ми вважаємо не зовсім доцільною розробку методик оцінки ресурсного потенціалу окремо для різних регіонів (областей), оскільки перелік складових ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств може швидше відрізнитися в залежності від виду їх діяльності, ніж від розташування.

Для оцінки величини ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства необхідно забезпечити виконання триединого завдання:

- 1) визначити перелік ресурсів, які є у володінні чи розпорядженні підприємства;
- 2) кількісно оцінити наявність кожного виду ресурсу;
- 3) привести показники кількості окремих видів ресурсів до спільної одиниці виміру для подальшого визначення обсягу ресурсного потенціалу в цілому.

При вирішенні кожного із зазначених завдань можуть застосовуватися окремі методики, виходячи із специфіки ресурсу, інформаційної бази про нього та наявного інструментарію у дослідника. Але в будь-якому випадку має забезпечуватись кінцевий результат: отримання даних про наявний ресурсний потенціал, придатних для подальшого їх використання при оцінці ефективності використання цього потенціалу.

Визначення переліку ресурсів для їх подальшого оцінювання доцільно супроводжувати групуванням цих ресурсів за принципом спільності використовуваних одиниць виміру їх кількості. Таке групування полегшить систематизацію інформації про наявні ресурси.

Поява у підприємства нового виду ресурсів передусім вимагатиме правильного віднесення цього ресурсу до однієї з існуючих класифікаційних груп. Спільність одиниць виміру для однієї групи ресурсів дозволить визначити кількість ресурсу і за прийнятою методикою включити до складу ресурсного потенціалу.

Таким чином, ми виділили 7 груп ресурсів і запропонували методику розрахунку їх вартості як складової ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Групи ресурсів сільськогосподарського підприємства за специфікою визначення їх вартості як складових ресурсного потенціалу

Група	Види ресурсів	Спосіб визначення вартості як складового елемента ресурсного потенціалу
1	Власні оборотні засоби	За поточними ринковими цінами цих видів оборотних засобів
2	Запозичені оборотні засоби	За вартістю кредитної угоди
3	Власні основні засоби (крім землі)	За залишковою вартістю
4	Орендовані (взяті у лізинг) основні засоби (крім землі)	За сумою річної орендної плати
5	Трудові ресурси	За середнім рівнем продуктивності праці по господарству за останній період
6	Управлінські ресурси	За величиною приросту чистого прибутку протягом останнього року діяльності
7	Земля	За величиною середньої для регіону (на момент оцінки) ставки орендної плати

Отже, визначивши за вищезазначеними методиками грошову вартість кожного з елементів ресурсного потенціалу і знайшовши суму цих вартостей, ми отримуємо вартісну оцінку ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства.

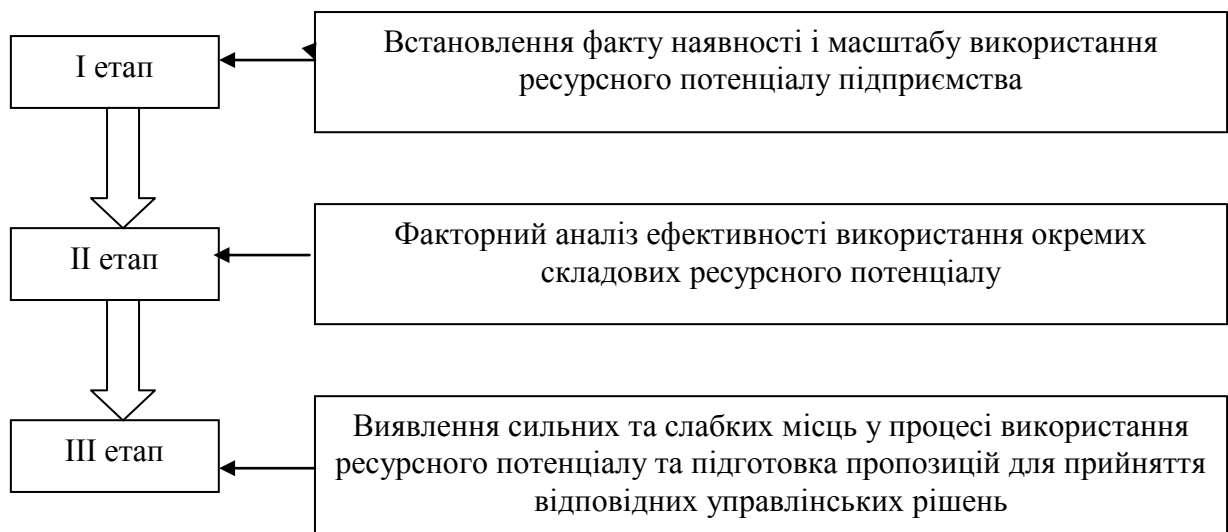

Рис.1 - Етапи оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу

Як правило, таку оцінку доцільно проводити за результатами господарського року при складанні планів соціально-економічного розвитку

підприємства. Одним з важливих критеріїв ефективності реалізації вказаних планів можуть бути показники ефективності наявного у господарстві ресурсного потенціалу.

Таким чином, пропонувані методи оцінки ресурсного потенціалу побудовані на використанні вартісних показників. При цьому необхідно зазначити, що поряд з вартісними для оцінки ресурсного забезпечення сільськогосподарського підприємства можна застосовувати й інші показники. Зокрема, натуральні показники дозволяють визначити забезпечення підприємства окремими видами ресурсів: трудовими (чисельність працівників), земельними (га угідь), матеріально-технічними тощо.

Оцінку ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства пропонується проводити в декілька етапів (рис. 1).

Саме такий підхід дозволяє оцінити ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства не як арифметичну суму ефективності використання окремих його елементів, а як інтегрований показник, що одночасно враховує досягнення і поточних цілей, і стратегічних завдань конкретного господарюючого суб'єкта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міщенко Н.Т. Ресурсний потенціал підприємства: Сутність, структура, стратегія використання // Н. Т. Міщенко// Науковий вісник НЛТУ України. –2010.– Вип. 20.9 – с. 193-198
2. Рубай О.В. Економічна оцінка використання ресурсного потенціалу сільськогосподарськими підприємствами: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.02/ Сумський національний аграрний ун-т. – Суми, 2003.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО ФУНКЦІЇ

**Мірошниченко В.О., аспірант,
кафедри обліку і аудиту та фінансів ДВНЗ «ХДАУ»
Науковий керівник – д.е.н., професор Танклевська Н.С.**

Фінансові ресурси дуже важливі, як вихідний вид ресурсів для створення та діяльності підприємства, забезпечують процес виробництва, є неодмінною умовою неперервності процесу виробництва [3, С. 65]. У своїй діяльності аграрні підприємства крім фінансових ресурсів, які безпосередньо беруть участь у формуванні фінансового потенціалу використовують й інші їх види, такі як: матеріальні ресурси (складаються з необоротних та оборотних активів); трудові ресурси; нематеріальні ресурси; інформаційно-методичні ресурси. Процес нагромадження і комплектування ресурсів є

обов'язковою передумовою інтенсифікації сільськогосподарського виробництва.

Також, ми розділяємо думку О.В. Киричока щодо класифікації ресурсів потенціалу підприємства за двома ознаками [1, С. 20-24]. Перша – за ступенем приналежності ресурсів підприємству: внутрішні ресурси (основні засоби, оборотні кошти, робоча сила) і зовнішні ресурси (кредити, отримані підприємством, і заборгованості за товари, роботи і послуги). Друга – за ступенем реалізації ресурсу в господарському процесі: фактичні ресурси (вони постійно необхідні для виконання виробничої програми: основні фонди, оборотні кошти, робоча сила), потенційні ресурси (вони можуть бути отримані і задіяні за певних умов) і умовні ресурси (це засоби різних резервних і спеціальних фондів, напряду використання довгострокових кредитів банку і інше). Для оцінки фінансового потенціалу аграрних підприємств застосовується система індивідуальних показників, що охоплює всі наявні в розпорядженні підприємства ресурси пов'язані з його діяльністю.

Крім наявності ресурсів, які входять до складу фінансового потенціалу аграрні підприємства повинні виконувати загальні функції. Так, Одінцова Г.С., Селезнєва Г.А. вважають, що «потенціал підприємства представляє собою систему взаємопов'язаних елементів, які виконують визначені функції в процесі забезпечення виробництва продукції та досягнення підприємством своєї мети» [4, с.74].

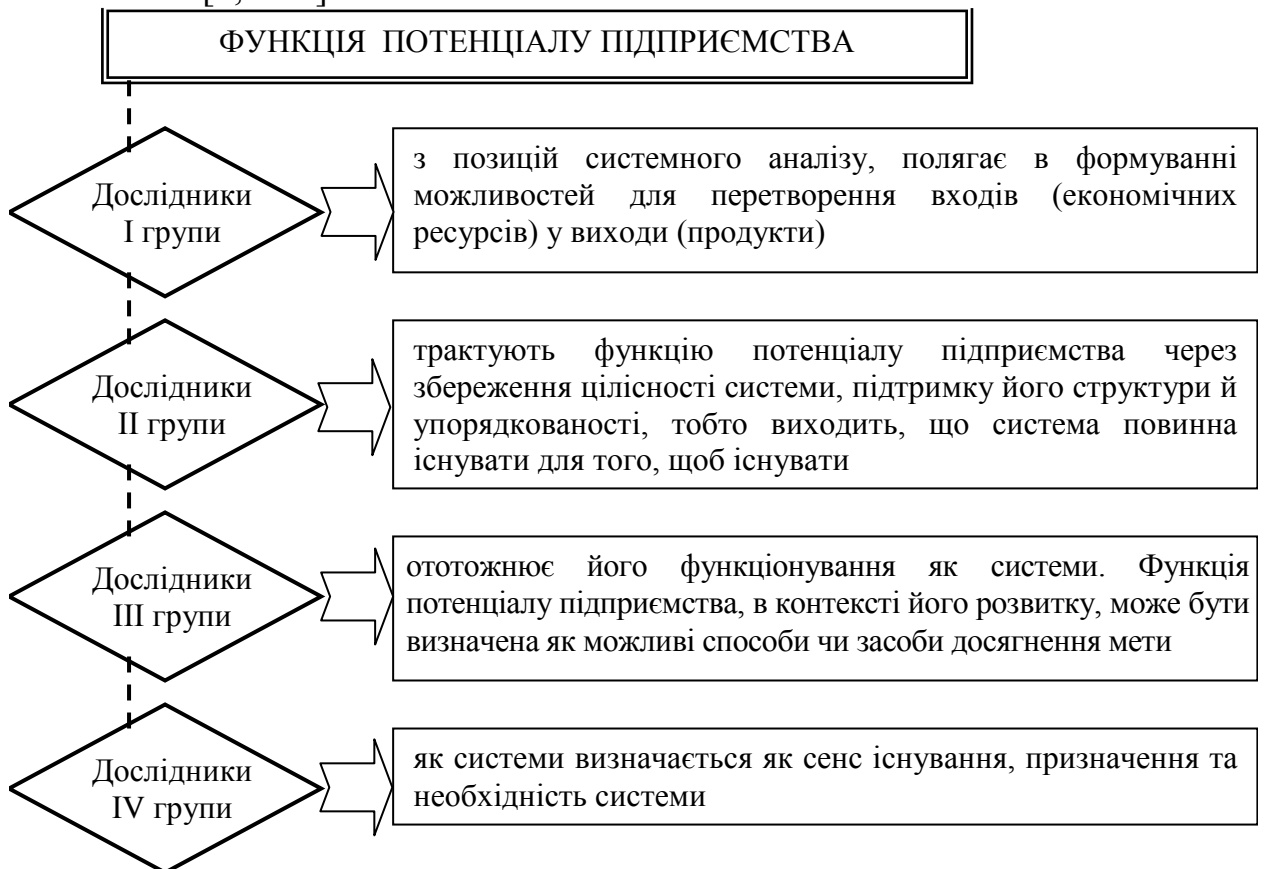

Рис. 1. Основна функція потенціалу підприємства у працях О.С. Федоніна, І.М. Репіної, О.І. Олексюка*

* Складено автором за даними [5]

Інші дослідники вважають [5, с.37], основним системоутворюючим фактором потенціалу як системи є його соціально-економічна функція в контексті загального розвитку підприємства. Ми поділяємо думку авторів О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк щодо трактування основної функції потенціалу підприємства, рис. 1. Досліджені загальнотеоретичні положення щодо визначення переліку функцій потенціалу підприємства слугують основою для формування функцій фінансового потенціалу підприємства.

В умовах ринкових відносин аграрні підприємства зазнали суттєвих змін щодо технологій та методики оцінки фінансового потенціалу, результатів діяльності та визначення стратегії майбутнього розвитку підприємства, враховуючи фінансовий потенціал підприємства. Проте виокремити загальну методику оцінки фінансового потенціалу неможливо, кожне підприємство застосовує методику оцінку н власний розсуд, опираючись на індивідуальні особливості функціонування та розвитку підприємства. Отже, постає питання вибору інструментарію оцінки фінансового потенціалу підприємства, що дозволить оперативно виявляти внутрішні потенційні можливості і недоліки підприємства, виявляти приховані резерви з метою підвищення ефективності її діяльності, враховуючи специфіку підприємства. При оцінці фінансового потенціалу аграрного підприємства важливо дотримуватися певних принципів. Загальновідома класифікація принципів виокремлює наступні групи.

Основою методології оцінки наявності фінансового потенціалу є базові та специфічні принципи, які враховують вимоги саме до оцінки за певним напрямом. У Міжнародних і Національних стандартах оцінки, спеціальній літературі з оціночної діяльності виділяють такі групи взаємозалежних принципів оцінки [2]:

- 1) засновані на уявленнях власників;
- 2) пов'язані з експлуатацією власності;
- 3) зумовлені дією ринкового середовища;
- 4) найліпшого і найефективнішого використання.

До складу першої групи принципів відносяться принципи корисності, заміщення та очікування. Принцип корисності базується на постулаті, що будь-яке підприємство має вартість, якщо воно корисне потенційному власнику для реалізації певної економічної функції протягом певного періоду. Чим більшою є корисність, тим вищою є величина оціночної вартості. З даного принципу витікає принцип очікування. Корисність підприємства визначається тим, як сьогодні оцінюються прогнозовані майбутні доходи. Принцип очікування полягає у визначенні поточної вартості доходу, який можна отримати у майбутньому від володіння власністю.

Друга група принципів оцінки зумовлена експлуатацією власності та пов'язана з уявленнями виробників. Частіше дослідники виділяють принципи чинників виробництва, залишкової продуктивності, внеску і збалансованості.

Ми погоджуємося з думкою науковців О.С. Федоніна, І.М. Репіної, О.І. Олексюка [5], які пропонують використовувати наступні принципи

фінансового потенціалу підприємства: системність, цільова орієнтація, економічна самостійність, узгодженість, адекватність, соціальна справедливість. Реалізація цих принципів сприятиме більш оптимальному використанню складових фінансового потенціалу притаманним саме аграрним підприємствам. Отже, теоретичною базою процесу оцінки фінансового потенціалу є набір оціночних принципів, які являють собою основні правила, що є основою методичних підходів, відображають чинники і закономірності формування фінансового потенціалу, регулюють процедурний бік методології й методики, тобто принципи спрямовують процес оцінки, який здійснюється з використанням певних методів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Киричок О. В. Формування та використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Сумської області / О. В. Киричок // Вісник Сумського НАУ. Серія: Економіка і менеджмент. – Суми, 2010. - № 6/2 (42). – С. 20 – 24.
2. Мескон, М. Х. Основы менеджмента [Текст] / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури ; пер. с англ. – М. : Дело, 1992. – 702 с.
3. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: [Структурно-логічний навч. Посібник] / С.Ф. Покропивний. – К. : КНЕУ, 2001. – 457 с.
4. Попов Е.В. Рыночный потенциал предприятия / Е.В. Попов. – М.: Экономика, 2002. – 560 с.
5. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка [навч. посібник] / О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк. – [2-ге вид. без змін]. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 168-195.

СТРАХУВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Минкіна Г.О. – к.с.-г. н., доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Сучасні тенденції глобалізації фінансової сфери, що проявляються через створення європейської валютної системи, формування світових комп'ютерних мереж, посилення ролі фінансових установ, які характеризують свою діяльність як транснаціональних корпорацій, фінансові, політичні та енергетичні кризи сприяють появі нових непередбачених наслідків, які мають як позитивний, так і негативний вплив на розвиток економік окремих держав. Вважається, що страхування є одним з необхідних елементів ринкової інфраструктури, тісно пов'язане з ринком засобів виробництва, ринком капіталів, цінних паперів, праці та робочої сили та може слугувати ефективним механізмом фінансової безпеки. Завдяки саме такому інструменту можна говорити про ефективний механізм для запобігання, відшкодування збитків, завданих як майновим, так і особистим об'єктам. Адже, як показує досвід розвинених країн, саме

страхування сприяє збереженню досягнутого рівня життя для громадян, зменшує збитки суб'єктів господарювання у разі виникнення ризиків, на рівні держави виступає інструментом, завдяки якому відшкодовуються навіть і катастрофічні ризики. Розвиток ринку страхування як однієї зі складових фінансової безпеки України є важливою економічною проблемою та потребує постійного моніторингу з боку як науковців, так і практиків.

Система фінансової безпеки в Україні лише розпочала формуватися із прийняттям відповідних нормативних документів. До недавнього часу Поняття «безпека» досліджувалося фахівцями у сфері внутрішньої та зовнішньої безпеки держави та стосувалося загроз порушення цілісності її кордонів, втручання у внутрішні засади політики, тобто майже не стосувалося економічної сфери. З розвитком ринкових засад у літературі термін «економічна безпека» з'явився в кінці 80-х років, пізніше – як її окрема складова виділяється і фінансова безпека.

Таблиця 1

Складові фінансової безпеки

Складові фінансової безпеки	Зміст
Бюджетна безпека	Стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів
Боргова безпека	Рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи
Безпека страхового ринку	Рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування

Нині продовжується процес формування окремих дефініцій та складових фінансової безпеки. Як показує досвід зарубіжних країн з розвиненими економічними системами, створення дієвих схем страхування дає змогу подолати наслідки несприятливих техногенних, екологічних, природних катастроф, соціальних ризиків та стати одним з ефективних інструментів системи ризик-менеджменту. Тому, використовуючи показники діяльності страхових компаній, визначимо місце ринку страхування як однієї зі складових фінансової безпеки України.

Нині в економічній літературі можна зустріти досить багато точок зору щодо категорії «фінансова безпека». Під фінансовою безпекою розуміємо такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю внутрішніх та зовнішніх негативних чинників(загроз), здатність цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інструментів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх

суб'єктів господарювання та населення у цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток.

Одним з інструментів фінансової безпеки є створення та функціонування ринку страхування. Такий ринок формується у більшості держав світу у складі фінансового та є однією зі складових економічної безпеки. Адже завдяки єдності трьох форм страхового захисту: централізованих, децентралізованих фондів та фондів страхових компаній – створюється система страхування, метою якої є подолання наслідків несприятливих подій та відшкодування збитків. В Україні ринок страхування представлений як централізованими фондами, основними з яких є соціальні, так і резервними фондами підприємств, організацій та фондами окремих страхових компаній. Саме на останніх зосередимо свою увагу, адже у функціонуванні таких фондів зацікавлена держава, маючи змогу перекладати функцію захисту на установи, які спеціалізуються на послугах з відшкодування збитків.

Реалії сьогодення такі, що головна функція страхового ринку, яка полягає в акумуляції і розподілі страхового фонду з метою забезпечення страхового захисту суспільства, реалізується не в повному обсязі.

В таких умовах недооцінка ролі та перспектив розвитку страхового ринку приносить суттєві витрати фінансових ресурсів та скорочення можливостей фінансової безпеки держави. Саме активна страхова діяльність виступає підґрунтям позитивних зрушень в економіці країни.

Розвиток ринку об'єктивно вимагає зміцненню комерційного страхування. Механізм комерційного страхування дозволяє забезпечити широку програму страхування з урахуванням різноманітних індивідуальних потреб окремих груп населення, розробити індивідуальні форми страхування; одержати дивіденди від вкладень у страхування; забезпечити вищий рівень виплат і надати стійкі гарантії виконання Збірник наукових праць ВНАУ Серія: Економічні науки №4 (70) Том 2 2012 ~ 60 ~ зобов'язань; створити умови фінансової безпеки держави

Вітчизняний ринок страхування за останні три роки характеризувався неоднозначними тенденціями. Характерною його рисою стало те, що за умов фінансової кризи ринок страхування відреагував зниженням основних показників, зокрема страхових премій та виплат, зменшенням кількості страховиків. За ринкових умов господарювання ринок страхування реагує, навпаки, бажанням потенційних страхувальників збільшити кількість укладених договорів страхування та, відповідно, зростанням рівня страхових премій, тобто адекватним бажанням клієнтів є захистити себе в умовах кризових явищ. На жаль, ринок страхування в Україні залишається слабо розвиненим, а його роль у формуванні фінансової безпеки є досить слабкою.

Зазначимо, що на сучасному етапі характерними є такі тенденції розвитку страхового ринку України:

– зниження показників як сплати страхових премій так і виплати страхових відшкодувань;

- зростання збитковості за низкою ключових видів страхування;
- поступове збільшення розриву між сумами, заявленими клієнтами до відшкодування, та обсягом коштів, реально виплачених страховими компаніями;
- розповсюдження практики підвищення тарифів за ключовими видами страхування, при поширенні прогнозів подальшого поступового зростання вартості страхових послуг.

Отже, підсумовуючи вищесказане, слід зробити такі висновки, страховий ринок відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки держави в умовах глобалізації. Визнано, що вітчизняний страховий ринок характеризується наявністю проблем, які потребують кардинального вирішення, а саме: недосконалість нормативно-правового регулювання; непрозорість державного регулювання; недокапіталізованість вітчизняних страховиків; низький рівень розвитку ринку страхування життя та інших видів особистого страхування; нормативно-правова неврегульованість діяльності страхових посередників, актуаріїв та аварійних комісарів

Перспективи подальших досліджень будуть присвячені поглибленню досліджень щодо посилення ролі страхування у системі забезпечення фінансової безпеки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Залетов О. Страховий ринок потребує структурних реформ/ О. Залетов// Страхова справа. – 2010. – №1 – С. 10–13.
2. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.
3. Кузьменко В.В. Економічна безпека та сталий розвиток: регіональний аспект: монографія / В.В. Кузьменко. Дон. нац. ун-т екон. і торг. ім. Михайла Туган-Барановського. – Донецьк: ДонНеут, 2008. – 145 с.

ПРОГНОЗУВАННЯ ЗМІН У СФЕРІ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНО-ВИРОБНИЧИХ ЕЛЕМЕНТІВ

**Мухіна І.А. – к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»,
Хорунжий І.В. - к.с.-г.н., доцент, ДВЗ «Херсонський ДАУ»**

Події останніх років показали, що будь-які економічні проблеми завжди є проявом суспільних негараздів. Вирішуючи перші, необхідно передбачати, які відносини в соціумі пов'язані з ними. Тим більше це стосується прогнозів у системі господарювання.

Аграрна сфера є однією з провідних в Україні. Головним її ресурсом служать сільськогосподарські угіддя. За останні 12 років його розподіл серед користувачів був дуже нерівномірним, що стало однією з причин соціальної кризи. Та не зважаючи на складність економічного становища, існують такі соціальні прошарки, які в цій непростій ситуації зуміли наростити свій

господарський потенціал. Вони можуть стати тим важелем, на який слід спиратись державі при подальшій розбудові України. Виявлення та встановлення закономірностей їхнього функціонування є важливою задачею науковців.

Тому мета дослідження - за допомогою аналізу економічних процесів впродовж 2003-2013 років, розглянути проблеми розподілу діючих соціально-виробничих елементів, виявити причини існуючих змін та визначити стійкі перспективні групи. Це може стати підґрунтям для формування державної політики в аграрній сфері.

Завдання полягало в аналізі розподілу сільгоспугідь серед користувачів. Це дозволило провести позначення діючих соціально-виробничих елементів і слугуватиме основою для подальшого прогнозу змін в аграрній сфері.

Виконання завдання здійснювалось в два етапи. Перший – аналіз кількості підприємств та площі с.-г. угідь серед користувачів, на основі якого були виділені групи, що зростають за обома показниками. На другому етапі за допомогою аналізу концентрації навколо них інших соціально-виробничих елементів, розглядалися перспективи подальшого функціонування груп.

Вибір соціальних складових базується, по-перше, на поняттях галузевої конкуренції, коли соціально-психологічною домінантою серед власників капіталу виступає прагнення до максимізації прибутку. Вони завжди перебувають у пошуку його вигідних сфер використання, що збільшує чисельність учасників у прибуткових галузях. По-друге, концентрація навколо сталої групи відображає можливість залучення до неї навколишніх елементів. Це не тільки збільшує групу кількісно, а й збагачує її варіативно, що свідчить про стійкість еколого-економічної системи в цілому.

Аналіз статистичних даних дозволив встановити, що загальна кількість підприємств, які мали угіддя, зменшилась майже на 9 тис. одиниць. Площа угідь скоротилась на 1840 тис. га і переведена до земель запасу. У 2,4 рази зросла кількість підприємств, які не мають угідь. Здебільшого це приватні підприємці, які займаються виробництвом с.-г. продукції, не залучаючи угіддя. Наприклад,

перепелині та звіроферми, вирощування грибів, ягід та ін.

За офіційними статистичними даними, підприємства, які мають угіддя, розподіляють на 14 груп. Залежність між кількістю підприємств та площею наявних угідь ми визначали за допомогою розрахунку середніх величин. Графічне співставлення свідчить про обернено пропорційну залежність між показниками (рис. 1).

Розглянуті підприємства були розподілені нами на *п'ять умовних соціально-виробничих елементів* (груп), з відповідними порядковими номерами. Відправними точками для розподілу серед користувачів угідь стали зростаючі групи середніх і макропідприємств. Завдяки ним, природно окреслюється 4 соціально-виробничих елементи. Група «5000,1 - 7000,0 га» була віднесена нами до макропідприємств через значний відрив показників приросту, порівняно з попередньою групою «4000,1 - 5000,0 га».

Під поняттям *соціально-виробничий елемент* ми пропонуємо вважати досить однорідну групу товаровиробників, які розпоряджаються певним обсягом природно-економічних ресурсів, завдяки чому, поширюється економічна влада групи в суспільстві.

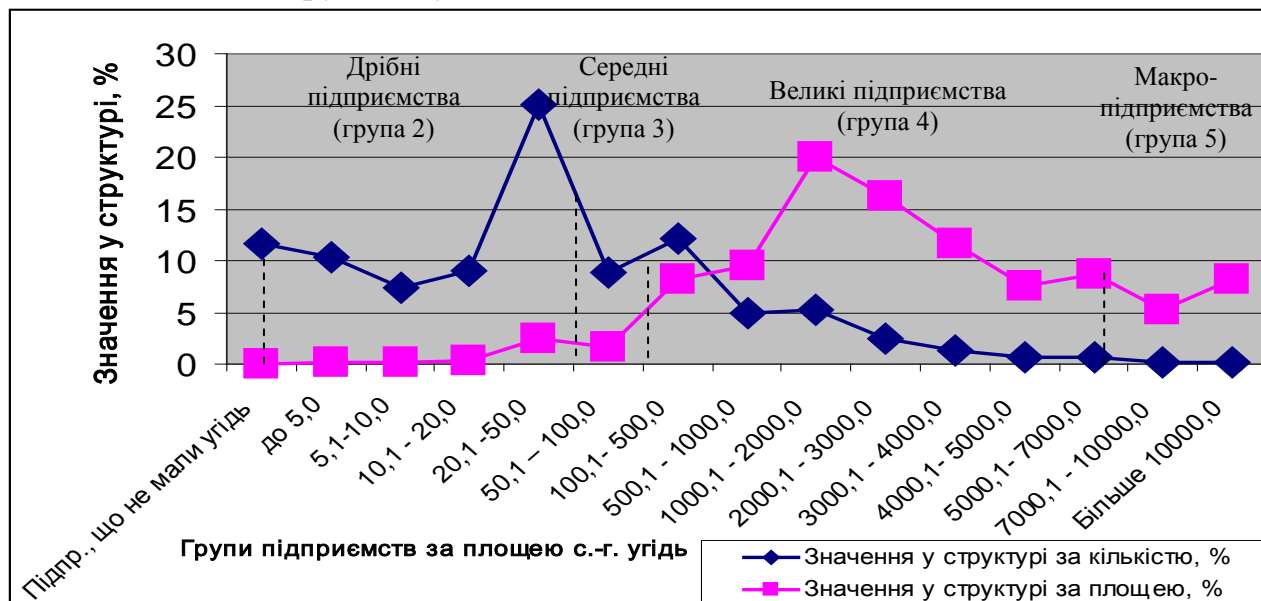

Рис.1 – Співставлення середніх структурних значень за кількістю підприємств та площею с.-г. угідь, %

В основу виявлення групи середніх підприємств був покладений розрахунок середнього розміру угідь на одне підприємство за 11 років. Він становить 378 га і, на наш погляд, відображає соціально-рівномірний розподіл угідь між користувачами. Показник припадає на групу «100,1-500,0» га.

Соціально-виробничі елементи дуже неоднорідні за означеними показниками, а звідси й ступінь їхнього впливу на соціум. Підтвердженням цьому, слугує те, що 14,4% великих і макропідприємств розпоряджаються 88% угідь. Групування допомагає визначити причини існуючого становища та прогнозувати розвиток процесів.

Для розгляду перспектив економічних процесів у аграрному виробництві, ми проаналізували показник концентрації соціально-виробничих елементів навколо сталих груп за допомогою пелюсткової діаграми (рис. 2).

Вона чітко відображає концентрацію та можливість залучення у сталу групу середніх підприємств учасників з двох «сусідніх» соціально-виробничих елементів. Наприклад, розширюючи площу угідь до неї можуть перейти користувачі дрібних підприємств групи «20,1-50,0 га» і те саме буде при зменшенні площ в групі «500,1 – 1000,0 га». Зрештою, вони обидві скорочуються за обома показниками. З часом група 3 може стати ведучою в агровиробництві, як це має місце в розвинутих країнах.

Концентрація навколо макропідприємств спостерігається тільки з боку групи 4. До того ж, даний соціально-виробничий елемент неоднорідний за складом, бо з трьох наявних груп у ньому зростали тільки дві. Група «5000,1-

7000,0» скорочувалася за обома показниками. Підприємства укрупнювалися і переходили до наступного рівня. У такий спосіб багато господарств цієї групи вирішують свої економічні проблеми. Варіативність навколо цього елементу відсутня, отже резерв потужності вичерпаний.

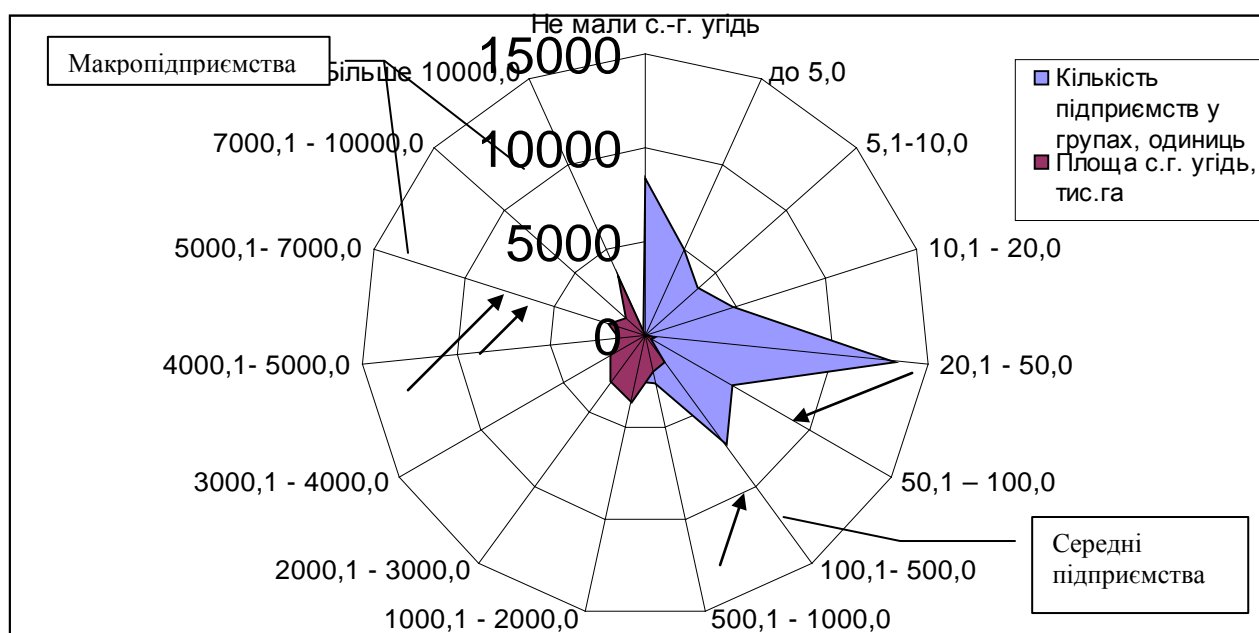

Рис. 2 – Діаграма розподілу кількості підприємств та площі с.-г. угідь серед груп користувачів у 2013 році

Вона чітко відображає концентрацію та можливість залучення у сталу групу середніх підприємств учасників з двох «сусідніх» соціально-виробничих елементів. Наприклад, розширюючи площу угідь до неї можуть перейти користувачі дрібних підприємств групи «20,1-50,0 га» і те саме буде при зменшенні площ в групі «500,1 – 1000,0 га». Зрештою, вони обидві скорочуються за обома показниками. З часом група 3 може стати ведучою в агровиробництві, як це має місце в розвинутих країнах.

Концентрація навколо макропідприємств спостерігається тільки з боку групи 4. До того ж, даний соціально-виробничий елемент неоднорідний за складом, бо з трьох наявних груп у ньому зростали тільки дві. Група «5000,1-7000,0» скорочувалася за обома показниками. Підприємства укрупнювалися і переходили до наступного рівня. У такий спосіб багато господарств цієї групи вирішують свої економічні проблеми. Варіативність навколо цього елементу відсутня, отже резерв потужності вичерпаний.

На відміну від макропідприємств, учасники першої групи можуть розширювати свою діяльність за рахунок залучення с.-г. угідь у виробничі процеси і таким чином поповнювати групи користувачів.

Результатом проведеного аналізу кількості та площ сільськогосподарських угідь серед груп користувачів за 2003-2013 рр. було виявлення двох сталих соціально-виробничих елементів. Серед них перспективною є група середніх підприємств. Для макропідприємств встановлена відсутність варіативності, що лишає її стійкості.

СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

**Олійник В. – студент V курсу 2 групи економічного факультету
Науковий керівник – к. е. н., доцент Крикунова В.М.**

Підприємство, яке систематично функціонує і веде конкурентну боротьбу на ринку, користується певною стратегією (очевидною або неочевидною). Така стратегія може розроблятися через процес планування або ж розгортатися приховано через діяльність різних підрозділів і відділів фірми. Стратегія підприємства, як правило, складається з двох частин: 1) продуманих цілеспрямованих дій; 2) реакції на непередбачений розвиток подій і на конкуренцію, що посилюється. Однією з найважливіших підсистем корпоративної стратегії є виробнича стратегія, що являє собою довгострокову програму конкретних дій зі створення і реалізації продукту організації. Виробнича стратегія спрямована на використання і розвиток усіх виробничих потужностей організації для досягнення стратегічної конкурентної переваги.

Досвід свідчить про те, що попередній план, розроблений на майбутнє, сприяє покращенню використання основних ресурсів і забезпечує більш високу продуктивність відносно досягнутого рівня. Роль функціональної стратегії полягає в підтримці загальної ділової стратегії і конкурентоспроможності підприємства. Крім цього, значення функціональної стратегії полягає в створенні управлінських орієнтирів для досягнення намічених функціональних цілей підприємства. Таким чином, функціональна стратегія у виробництві являє собою план виробництва, що містить необхідні заходи для підтримки ділової стратегії і досягнення виробничих цілей і місії підприємства. При формуванні виробничої стратегії необхідно не тільки враховувати наявні ресурси (матеріально – технічні, трудові, фінансові) та обсяги виготовлення продукції, а й технологічний рівень виробничих процесів і можливість їх оновлення (модернізації); кваліфікаційний рівень персоналу; ступінь гнучкості виробничих процесів; конкретні дії пов'язані з можливими вимогами споживачів до продукції, яку випускає підприємство.

Розрізняють такі складові виробничої стратегії підприємства: 1) планування виробництва і контроль; 2) підвищення продуктивності праці; 3) людський фактор у виробництві. До основних складових виробничого плану, на основі якого формується виробнича стратегія, належать: основні виробничі операції; машини та обладнання; будівлі та споруди; вплив зовнішніх факторів. За іншою класифікацією, розглядають такі види стратегії виробництва:

використання існуючого виробничого потенціалу – виробництво продукції на діючому виробництві, модернізація виробництва, технічне переобладнання виробництва, його реконструкція, ліквідація «вузьких місць», підвищення продуктивності та ефективності виробництва;

створення нового виробництва – придбання, створення виробництва за

рахунок нового використання існуючого потенціалу, створення структурного співвідношення між основним, допоміжним та обслуговуючим виробництвами тощо;

стратегія змін у технологічному процесі – впровадження нових методів виготовлення продукції та технологій, зміни в технологічному рівні виробництва, використання нових матеріалів, підвищення рівня стандартизації тощо;

стратегія відносно організації виробництва – тип системи, спеціалізація, диверсифікація, конверсія виробництва, його ритмічність, система управління якістю, система управління витратами тощо; стратегія впровадження оперативного-календарного планування.

З.Є. Шершньова виділяє такі виробничі стратегії: стратегія створення нового виробництва; стратегія використання існуючого виробничого потенціалу; стратегія організації виробництва; стратегія змін у технологічному процесі; стратегії впровадження оперативного-календарного планування та ін.

О.І. Ковтун акцентує увагу на таких виробничих стратегіях: зміни у технологічному процесі; створення нового виробництва; використання існуючого виробничого потенціалу; зміни в організації виробництва; виробництво з орієнтацією на пересічний попит; виробництво з урахуванням реально існуючого мінімального попиту; повне задоволення ринкового попиту.

Найпоширенішими стратегіями виробництва, на думку М.Х. Корецького, А.О. Дегтяра, О.І. Дація, є: диверсифікація, спеціалізація, диференціація, концентрація, реконструкція, зниження собівартості. Процес управління виробництвом можна представити як сукупність послідовних дій управлінського персоналу з визначення цілей для об'єктів управління і їхнього фактичного стану на основі реєстрації й обробки відповідної інформації, формуванню і твердженню (прийняттю рішень) економічно обґрунтованих виробничих програм і оперативних завдань. Практична реалізація процесу управління виражається в періодично повторюваних роботах з формування виробничих програм, оперативних змінно-добових завдань і безупинному спостереженню за їхнім виконанням. Перша частина зазначених робіт відноситься до планування виробництва, що проводиться відповідно до встановлених планових періодів (один раз у квартал, місяць, тиждень, добу, зміну). Друга – пов'язана з контролем виконання планових завдань, зі збором і використанням отриманої інформації для регулювання ходу виробництва.

У ринковій економіці виробнича структура пов'язана з усіма іншими основними видами діяльності підприємства: маркетингом, НДПКР, фінансовою діяльністю, діяльністю служби персоналу й ін. Крім цього, виробнича стратегія взаємозалежна з багатьма факторами зовнішнього середовища підприємства. Так, рівень виробництва значною мірою впливає на конкурентну позицію фірми, а ринкові фактори, у свою чергу, впливають на зміст і характеристики виробничих стратегій.

У кінцевому підсумку ефективність виробничої стратегії залежить не тільки від її власного змісту, але і від того, наскільки вона органічно поєднується з іншими функціональними стратегіями. Так, маркетинговий підрозділ підприємства повинен забезпечувати розробників виробничої стратегії інформацією про попит на ринку на якийсь продукт, про його реалізацію; технологи повинні подавати інформацію про нові розробки і зміни на ринку технологій; співробітники дослідного підрозділу – ознайомлювати з параметрами і характеристиками знову розроблюваного продукту тощо. Суть виробничої стратегії полягає в пристосуванні виробництва до вимог ринку. Стратегічні задачі виробництва впливають з уявлення про участь підприємства в конкуренції, реальної поведінки споживача та його вимог до продукції, рівня конкурентних переваг, пов'язаних з виробництвом, послідовності капіталовкладень, необхідних для реалізації стратегій тощо.

Для визначення набору стратегічних напрямків та змісту виробничої стратегії слід провести: визначення реального та перспективного портфеля замовлень на продукцію, яку виробляє підприємство, та продукцію, що входить до портфельного набору; формування характеристик виробництва, яких достатньо для задоволення потреб ринку та перемоги в конкуренції; установлення обсягів та послідовності капіталовкладень, які повинні забезпечити можливості реалізації стратегій задоволення вимог ринку; розробку заходів щодо пристосування виробництва до вимог ринку у випадках реальних та прогнозованих його змін; формування компенсаційних заходів, здатних підтримати стабільне функціонування виробництва при можливих коливаннях поставки ресурсів або коливання ціни на їх придбання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: навч. посібник / О. І. Ковтун. – Львів : Новий світ-2000, 2007. – 324 с.
2. Корецький М. Х. Стратегічне управління : навч. посібник / М. Х. Корецький, А. О. Дегтяр, О. І. Дацій. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 240 с.
3. Кузьмін О. Є. Технологія вибору виробничих стратегій для машинобудівних підприємств / О. Є. Кузьмін, Н. Я. Петришин // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – Л. : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – №647. – С. 92-99. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: vlp.com.ua/node/4512
4. Мізюк Б. М. Основи стратегічного управління : підручник / Б. М. Мізюк. – Львів: Магнолія 2006, 2009. – 544 с.
5. Омеляненко Т. В. Проблеми та актуальні завдання розвитку теорії виробничої стратегії підприємства / Т. В. Омеляненко // Бізнес Інформ. – 2013. – №11. – С. 279-286.
6. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі : навч. посібник / К. І. Редченко. – Львів : Новий світ-2000, 2003. – 272 с.

7. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства : підручник / М. Г. Саєнко. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 390 с.
8. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник. / З. Є. Шершньова. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.

***ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА СЕЛІ***

Осадчук І.В. – к.с-г.н, доцент, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Найбільшу частку серед сільськогосподарських товаровиробників України складають малі форми господарювання на селі, тобто така господарська діяльність, що ґрунтується на праці членів сім'ї із можливим залученням найнятих працівників. Під цей критерій підпадає частина фермерських (далі - ФГ) та всі особисті селянські (далі - ОСГ) господарства.

Наразі надзвичайно загострилася проблема конкурентоспроможності основних малих форм господарювання у сільському господарстві.

Питання формування конкурентоспроможності малих підприємств завжди були і залишаються в центрі уваги науковців. Так, формування і розвиток малих організаційно-господарських структур аграрного сектора економіки України досліджували: П.Т.Саблук, Т.В.Лютик, М.Я.Дем'яненко, А.О.Ярковий та ін. Основи конкурентоспроможного розвитку малих підприємств знайшли своє відображення в роботах таких вчених як: В.Месель-Веселяк, А.С.Мохненко, А.А.Гайдуцький, Ю.Гудзь, О.В.Солоїд, Н.М.Дмитренко та ін. Проте в науковій літературі з проблем розвитку аграрного виробництва недостатньо представлена інформація про результати досліджень щодо перспектив підвищення конкурентоспроможності різних груп ОСГ і ФГ.

Конкурентоспроможність розглядається як забезпечення оптимального співвідношення між обсягами виробництва і реалізації продукції та ресурсним потенціалом господарства, платоспроможності, інвестиційної привабливості, посилення стійкості до природних і економічних ризиків [1, с.81].

Дослідження показують, що оскільки кожне господарське утворення характеризується цілим комплексом специфічних особливостей, то тільки їх детальне вивчення дозволяє визначити перспективи підвищення і способи розвитку його конкурентоспроможності. Пошук таких специфічних особливостей показав, що малі форми господарювання на селі мають як переваги, так і недоліки у порівнянні з великими агроформуваннями. Крім того, всередині кожної групи досліджуваних малих форм господарювання на селі можна виділити різні групи ФГ та ОСГ. Так, у ході дослідження було встановлено, що для підвищення конкурентоспроможності ФГ та ОСГ доцільно використати переваги цих господарств у порівнянні з великими агроформуваннями, а саме: значний досвід функціонування прообразів та аналогів цих господарств на теренах України, стійкість та життєздатність цих

господарств, раціональне використання ресурсів, старанність власників і членів господарства, якісне виконання ними роботи, виконання в господарствах трудомістких робіт (наприклад, у тваринництві, від якого відмовилися майже всі великі агроформування, або у ягідництві), високу інтенсивність праці в господарствах такого типу, високу матеріальна зацікавленість і відповідальність власників і членів господарств за ефективне використання землі та інших засобів виробництва при низькій вартості управління, можливість забезпечити високу рентабельність у трудомістких галузях, таких як плідівництво, виноградарство, ягідництво, бджолярство, згуртованість та відповідальність працюючих за кінцевий результат виробництва, виховання молоді як ефективного власника у душі працьовитості та високої моралі, самозабезпечення селян роботою та їх самовиживання тощо. Однак, не слід забувати, що не можна підвищити конкурентоздатність цих господарств, не нівелювавши або хоча б не зменшивши вплив негативних чинників, таких як: недостатня забезпеченість транспортом та сільгоспмашинами, поганий технічний стан тих, що є в розпорядженні господарств; недостатня забезпеченість племінними поросятами, молодняком ВРХ, якісним насінням, добривами; нестача власних грошових коштів і високі відсотки банків за пропонованими кредитами; нестача приміщень для зберігання продукції, вирощування ВРХ, свиней; відсутність можливості самостійно переробляти продукцію тваринництва та рослинництва у достатній для продажу кількості; відсутність правових норм видачі працюючим в ОСГ трудової книжки чи інших документів; присутність на ринку посередницьких та комерційних структур, які отримують прибуток за рахунок селян; здебільшого, далекі від оптимальних розміри господарств; розширення виробництва тваринницької продукції в основному за рахунок збільшення поголів'я, а не за рахунок збільшення продуктивності; можливість розширення земельної площі лише за рахунок оренди, а не за рахунок купівлі землі; нестача знань власників господарств у галузі менеджменту та маркетингу.

Встановлено, що у ході визначення перспектив підвищення конкурентоспроможності різних ФГ доцільно, насамперед, звернути увагу на традиційні ФГ, площа земель яких не перевищує 50,0га, а перспективи розвитку конкурентоспроможності ОСГ слід визначати з урахуванням того, що їх варто класифікувати за комплексною ознакою «розмір землеволодіння, товарність виробництва, джерела отримання доходів та відсоток отримання доходів сім'ї від ведення ОСГ»:

I – споживчі ОСГ розміром до 0,50 га, члени яких отримують значний дохід не від роботи в ОСГ, а з інших джерел, що не виключає можливості отримання незначного доходу (до 10%) від реалізації надлишків сільськогосподарської продукції. Товарність виробництва цієї групи господарств – 19,2%, питома вага витрат на ОСГ в загальній сумі витрат - 7,4%, питома вага доходів від ОСГ в загальній сумі доходів - 8,7%, витрати праці в ОСГ - 1,6тис. люд./год., вартість продукції на 1 грн. матеріальних витрат - 1,2грн., всіх доходів від ОСГ на одного працюючого за рік -

2,4тис.грн., питома вага витрат на харчування в загальній сумі витрат - 28,5%;

II – невеликі товарно-споживчі ОСГ розміром 0,51-2,00 га, члени яких отримують дохід від ведення ОСГ та від роботи у суспільному виробництві у співвідношенні від 1:10 до 1:2. Товарність виробництва цієї групи господарств – 26,3%, питома вага витрат на ОСГ в загальній сумі витрат - 42,7%, питома вага доходів від ОСГ в загальній сумі доходів - 47,2%, витрати праці в ОСГ - 2,5тис. люд./год., вартість продукції на 1 грн. матеріальних витрат - 1,1грн., всіх доходів від ОСГ на одного працюючого за рік - 17,9тис.грн., питома вага витрат на харчування в загальній сумі витрат - 39,2%;

III - товарно-споживчі ОСГ з площею землі від 2,01 га до середнього розміру земельної частки (паю) на конкретній сільській території, члени якого отримують більше половини доходу сім'ї від ведення ОСГ, та додатково можуть працювати деінде. Товарність виробництва цієї групи господарств – 47,7%, питома вага витрат на ОСГ в загальній сумі витрат - 31,6%, питома вага доходів від ОСГ в загальній сумі доходів - 59,7%, витрати праці в ОСГ - 3,7тис. люд./год., вартість продукції на 1 грн. матеріальних витрат - 1,2грн., всіх доходів від ОСГ на одного працюючого за рік - 24,8тис.грн., питома вага витрат на харчування в загальній сумі витрат - 36,1%;

IV – товарні ОСГ з площею землі більше середнього розміру земельної частки (паю) на конкретній сільській території (за рахунок об'єднання земельних паїв членів однієї сім'ї), члени якого отримують значну частину (90 - 100 %) доходу сім'ї від ведення ОСГ. Товарність виробництва цієї групи господарств – 55,9%, питома вага витрат на ОСГ в загальній сумі витрат - 55,9%, питома вага доходів від ОСГ в загальній сумі доходів - 90,4%, витрати праці в ОСГ - 4,4тис. люд./год., вартість продукції на 1 грн. матеріальних витрат - 1,3грн., всіх доходів від ОСГ на одного працюючого за рік - 44,7тис.грн., питома вага витрат на харчування в загальній сумі витрат - 34,8%.

Дана класифікація дозволяє враховувати регіональні особливості при вивченні ефективності ведення окремих груп та при визначенні перспектив розвитку їх конкурентоспроможності.

Підвищити конкурентоспроможність різних груп ОСГ та ФГ можна за рахунок: формування на рівні територіальних громад активних точок зростання економіки – кластерів - об'єднань сільгоспвиробників (у тому числі й ОСГ III та IV груп та традиційних ФГ), переробних підприємств та торговельних фірм; створення на рівні регіонів великих агропромислових кластерів; трансформація у традиційні ФГ більшості ОСГ III та IV груп, утворених на основі земельних паїв; зростання частки кооперативів за рахунок об'єднання в них ОСГ III та IV груп та традиційних ФГ; самостійне існування частини ОСГ та ФГ різних груп, які будуть працювати у сфері виробництва фруктів та овочів, молока і молокопродуктів, м'яса і

м'ясопродуктів, оскільки агропромислове виробництво України наразі не забезпечує населення цими продуктами харчування в розмірах, визначених раціональними нормами харчування.

Однак, для підвищення конкурентоспроможності малих форм господарювання на селі потрібна їх підтримка на рівні держави, та активність і управлінська грамотність їх власників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збарський В.К. Державна підтримка сільського господарства / В.К. Збарський, В.П. Горьовий // Економіка АПК. – 2010. - №4. – С.74-80.
2. Мохненко А.С. Особливості конкурентоспроможності фермерських господарств / А.С. Мохненко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. Вип 2. - 2010. - С. 77–82.

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ НА ОСНОВІ КООПЕРАЦІЇ ТА АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Панкратьєва Т.Л. – асистент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Одним із шляхів підвищення ефективності функціонування аграрного капіталу є розвиток процесів кооперації та інтеграції. Особливо це актуально для умов вітчизняного сільського господарства. Реформування відносин власності, зокрема приватизація переробних підприємств, сприяло розвитку негативних процесів і диспропорції у розподілі доходів між виробниками сільськогосподарської сировини і переробною промисловістю. Аналогічна ситуація із забезпеченням сільськогосподарських виробників матеріально-технічними ресурсами, засобами захисту рослин, добривами, фінансово-кредитними послугами тощо. Як результат, сільське господарство недоотримує значну частину потенційного доходу, який залишається у переробних і посередницьких підприємствах. В умовах адміністративного управління такі проблеми з відновлення паритету вирішувалися директивними методами. В ринковій економіці ці методи є неприйнятними. Усунення зазначених недоліків та диспропорцій можливе при реалізації спільних інвестиційних проектів на засадах кооперації та інтеграції. Саме кооперування сільськогосподарських товаровиробників і розвиток інтеграційних процесів є одним із способів самозахисту від негативних факторів вільного ринкового середовища. Сільськогосподарські виробники накопичили значний досвід в практиці кооперації та інтеграції.

В Україні розвиток кооперації в сучасному розумінні розпочався з 1861 р. – із скасування кріпацтва. На початок 70-х років XIX ст. в Україні функціонувало 20 споживчих товариств, а на початок 1915р. вже близько 1500 сільськогосподарських кооперативів (40 % від загальної кількості в Російській імперії). В радянський період кооперація була одержавлена, шляхом скасування приватної власності і примусового створення колгоспів.

Основними формами кооперації у сільському господарстві розвинених країн є:

- традиційні кооперативи зі збуту й переробки сільськогосподарської продукції та постачання засобами виробництва;
- кредитні кооперативно-державні системи;
- великі кооперативні об'єднання універсального характеру;
- кооперативні об'єднання на основі вертикальної і горизонтальної інтеграції, які мають регіональне й національне значення.

Досвід передових держав Євросоюзу доводить, що групи виробників там стали важливим елементом структури сільськогосподарського ринку. Завдяки ним удосконалюється планування і пристосування продукції її кількості та якості до ринкових умов, впроваджуються інновації, гарантується раціональний розвиток сільського господарства і оптимальне використання факторів виробництва; забезпечується відповідний життєвий рівень працівників. За участі об'єднаних груп виробників створюються відповідні договірні стосунки між виробниками, переробниками і торгівлею, що сприятливо впливає на пропозицію і стабілізацію цін.

Головним мотивом, який спонукає сільськогосподарських товаровиробників до участі у виробничих об'єднаннях, є їх суттєва державна підтримка. В Польщі, де також прийнято закон про засади об'єднань сільськогосподарських виробників, участь у таких формуваннях відкриває значні можливості для субсидування отримання пільгових та інвестиційних кредитів. Законодавство ставить певні вимоги до згаданих об'єднань: учасниками можуть бути як фізичні так і юридичні особи, однак їх кількість повинна становити не менше 5; входити в об'єднання повинні лише виробники одного виду продукції. Приймати участь у кількох аналогічних об'єднаннях один товаровиробник не може; групою повинно продаватись не менше 50 % продукції її учасників; для отримання пільгових кредитів товаровиробники і переробники повинні мати укладені між собою договори; якщо група підтверджує виконання умов Закону, то протягом перших п'яти років діяльності їй надається фінансова допомога на покриття адміністративних витрат.

Не дивлячись на потенційні переваги, які підтверджуються зарубіжним досвідом, кооперативні відносини в сільському господарстві України так і не досягли необхідного розвитку. Окрім створення виробничих кооперативів в процесі реорганізації КСП, сільськогосподарська кооперація в інших своїх проявах не набула значного поширення.

Незаперечними є переваги сільськогосподарських виробничих кооперативів порівняно з іншими організаційними формами господарювання в плані поєднання в особі члена кооперативу власника земельних і майнових паїв та працівника, а також виконанням кооперативом соціальної функції. Однак ці переваги нівелюються складнішою порівняно з іншими формами процедурою залучення інвестицій, зокрема отримання кредитів.

Крім виробничої кооперації законодавство України передбачає функціонування обслуговуючих кооперативів, залежно від виду діяльності

останні поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі, сервісні та інші. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію” набув чинності в 1997 р., але особливого розповсюдження обслуговуючі кооперативи так і не набули. Наступним кроком став Указ Президента “Про додаткові заходи щодо вирішення соціальних проблем на селі та дальшого розвитку аграрного сектору економіки” від лютого 2002 р., проте знову ж вагомої реакції збоку селян не спостерігалось. Тому, на нашу думку, ініціативу потрібно взяти державним органам влади і створити при районних управліннях сільського господарства на добровільних засадах постачальницько-збутові кооперативи. Учасниками обслуговуючих кооперативів можуть бути сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм зокрема і фермерські господарства.

Утворення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів створюються з метою переробки сільськогосподарської сировини з особистих селянських господарств та сільськогосподарських підприємств (виробництво хлібобулочних і макаронних виробів, овочевих, плодово-ягідних, м'ясних, молочних і рибних продуктів, виробів і напівфабрикатів луб'яних культур, лісо- і пиломатеріалів); заготівлі у населення і товаровиробників їхньої продукції, зберігання, передпродажної обробки й продажу цієї продукції; придбання і постачання засобів виробництва, матеріально-технічних ресурсів для виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, а також виготовлення сировини й матеріалів і постачання їх селянам та сільськогосподарським підприємствам; надання технологічних, транспортних, меліоративних, ремонтних, будівельних, еколого-відновних робіт, проведення ветеринарного обслуговування тварин і племінної роботи, телефонізації, газифікації й електрифікації в сільській місцевості, надання медичних, побутових, санаторно-курортних та інших послуг.

В умовах переходу до ринкової економіки значення кооперації й агропромислової інтеграції зростає, тому що ці процеси сприяють підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва і зростанню прибутковості його учасників. У сучасних кризових умовах агропромислова інтеграція дає змогу не тільки стабілізувати економічне становище підприємств АПК, а й домогтися економічного зростання.

Основні завдання, що поставлені для розвитку інтеграційних зв'язків і залучення інвестицій: об'єднати в єдину систему виробництво, переробку та реалізацію продукції на районному й обласному рівні; підвищити оперативність і маневреність розпорядження технічними, фінансовими й іншими ресурсами; спростити процес узгодження інтересів і забезпечити взаємодію між виробництвом, переробкою та реалізацією; створити структуроутворювальну основу господарського управління агропромисловим виробництвом на регіональному рівні; стабілізувати господарські зв'язки за рахунок спрощення взаєморозрахунків між підприємствами; зменшити платежі, поліпшити фінансове становище підприємств; упорядкувати оподаткування, зменшити податкове навантаження на підприємства; більш

повно використовувати виробничі потужності підприємств переробки; активізувати роботу з інвесторами, спланувати матеріально-технічні і фінансові засоби в найбільш вузькі місця; захищати інтереси учасників перед іншими суб'єктами ринку; організувати взаємне кредитування в рамках господарського формування; налагодити на взаємовигідній основі виробничі зв'язки між учасниками з постачання худоби, кормів, зерна; посилити економічний вплив на розвиток сировинних зон виробництва сільськогосподарської продукції і її переробки; зменшити вплив посередницьких структур на товаровиробників; поліпшити виробничо-технічне і матеріально-технічне забезпечення учасників; виробити і здійснити цінову стратегію й тактику учасників інтегрованого формування; сприяти науково-технічному прогресу в сільському господарстві.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНОВАЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В АПК

Петрова О.О., к.е.н., доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Діяльність по створенню та впровадженню нововведень завжди пов'язана з підвищеними ризиками, які виникають внаслідок невизначеності при прогнозуванні ефективності інноваційних проектів. Відсутність повної та достовірної інформації обумовлює відхилення між прогнозованими та фактичними результатами процесів нововведень. Тому при здійсненні інноваційної діяльності в галузях АПК необхідно враховувати потенційні інноваційні ризики.

Інноваційна аграрна економіка формується, коли агропромислове виробництво базується на основі інноваційної діяльності, яка неможлива без нових технологій для формування єдиного фінансово-інформаційного простору. Однак універсального сценарію розвитку інновацій не існує. Процес побудови інноваційної аграрної економіки потребує значного обсягу матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів.

Вочевидь пріоритети в інноваційній сфері аграрного сектора:

- енерго- та ресурсозберігаючі технології виробництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції;
- інновації, спрямовані на заповнення ринку якісною та дешевою продукцією;
- нововведення, що дозволяють підвищити надійність, ефективність, ремонтпридатність сільськогосподарських машин та обладнання, подовжити термін їх застосування, підняти продуктивність.

Інноваційні процеси відбуваються в умовах високих політичних та економічних ризиків. Крім того, тенденції розвитку АПК, які характеризуються підсиленням інноваційної активності, визначають зміщення пріоритетів в сферу проектів підвищеної ризикованості. У зв'язку з цим першочергове значення має використання процедур управління ризиками при реалізації інноваційних проектів в АПК.

В узагальненому виді класифікація факторів ризику інноваційної діяльності включає такі групи ризиків: технологічний, екологічний, ризик нормативно-правового поля, ризик політичної нестабільності, фінансовий ризик, ринковий ризик, ризик катастрофічного впливу стихії природи та ін.

Управління інноваційними ризиками – це сукупність організаційно-економічних та фінансових заходів, спрямованих на виявлення, оцінку, попередження і контроль випадкових та непередбачених процесів у інноваційному підприємстві. Механізм управління інноваційними ризиками повинен включати виявлення та ідентифікацію ризику, аналіз та оцінку ризику, розробку заходів по зменшенню негативного впливу факторів на процес нововведень.

Аналіз управління ризиками, що охоплює планування управління, якісну та кількісну оцінку, моніторинг та контроль ризиків показує, що застосування тих чи інших методів управління ризиками в основному, залежить від конкретного інноваційного проекту. При цьому ризики можуть бути як загальними для всіх проектів, так і специфічними, притаманними лише конкретному проекту з урахуванням його характеристик і особливостей. Таким чином, ідентифікація інноваційних ризиків має суттєве значення для їх подальшого аналізу та реалізації ефективного захисту.

Стосовно підприємств АПК, найбільш складними з точки зору управління є загальноекономічні ризики, які включають зміни цін на сільськогосподарську продукцію та сировину, динаміку валютного курсу, динаміку процентних ставок. Складність управління даними видами ризиків пояснюється високим ступенем змінності їх сутнісних характеристик а також їх тісним взаємозв'язком з іншими видами ризиків, у першу чергу, політичними. Тому ця група ризиків набуває ключового значення в прогнозуванні та розробці механізмів захисту від негативних наслідків при реалізації інноваційних проектів.

Особлива увага при дослідженні питань управління інноваційними ризиками в АПК повинна приділятися розробці механізмів оптимізації захисних заходів. Найбільш розповсюдженим засобом мінімізації ризику є страхування, тобто передача певних ризиків страховій компанії. Крім того, страхуванням найповніше відповідає вимогам трансферу ризику.

Створення резервів коштів на покриття непередбачених витрат потребує попередньої оцінки потенційних наслідків ризику, що у сучасних умовах проблематично, оскільки механізм прогнозування бізнес-процесів в аграрному секторі недостатньо розвинутий.

Важливе місце в нейтралізації ризиків належить диверсифікації ризику. З розвитком диверсифікаційних процесів надлишковий капітал знаходить прибуткове застосування не тільки за рахунок багаточільового використання сировини, обладнання, робочої сили, технології, а й за рахунок перерозподілу капіталу між об'єктами АПК з різними рівнями фінансового ризику та доходності. Диверсифікація дає можливість підприємствам АПК відійти від односторонньої залежності від кон'юнктури спеціалізованого ринку. Ймовірність погіршення кон'юнктури водночас на декількох регіональних

ринках набагато менша, ніж на кожному з них окремо. При здійсненні стратегії оновлення діяльності зменшується ризик знецінювання товарного капіталу у разі виникнення проблем зі збутом, розширюється спроможність реагування на структурні зміни ринку. За останні роки проблемі диверсифікації в АПК стали приділяти більше уваги.

При дослідженні методів нейтралізації ризиків слід також звернути увагу на лімітування ризиків. При цьому зниження рівня ризику забезпечується встановленням граничних розмірів можливих збитків (обсяги реалізації, банківські кредити, фінансові ресурси та ін.). Цей метод може активно використовуватися банком-інвестором інноваційних проектів.

В ринковій економіці розповсюдженим засобом зниження ризику є хеджування – одна зі специфічних форм страхування майнових інтересів. Це система заходів обмеження ризиків фінансових операцій внаслідок зміни курсів валют, процентних ставок, цін на товари у майбутньому. Такими заходами є форвардні операції, опціони та ін. Використання хеджування може бути перспективним у сегментах сільськогосподарської продукції та продукції харчової промисловості.

Управління інноваційними ризиками є невід'ємною частиною інноваційного менеджменту і повинно здійснюватися на всіх стадіях реалізації проекту.

На стадії розробки інноваційного проекту необхідні наступні заходи:

- прогнозування негативних факторів, здатних породити ризики і негативно вплинути на інноваційний процес у цілому або на його окремі фази;

- оцінка характеру і розмірів ризику, встановлення зон ризику для основних інноваційних заходів;

- розробка методів попередження інноваційних ризиків або пом'якшення їх наслідків у разі прояву;

- включення в документацію інноваційного проекту спеціального розділу з оцінки ризиків і невизначеності умов здійснення проекту, включаючи рекомендації з організації ризик-менеджменту, страхування ризиків, використанню венчурного капіталу.

На стадії реалізації інноваційного проекту необхідними є: проведення моніторингу інноваційної діяльності з критеріям оцінки ризикових ситуацій;

прийняття і здійснення управлінських рішень з зниження рівня ризику або його негативних наслідків для найбільш повного досягнення розрахункової ефективності проекту.

В інноваційному менеджменті особливо важливим є забезпечення своєчасного і безперервного фінансування усіх етапів розробки і реалізації інноваційного проекту. Особливо значущі проекти, пов'язані з селекційною діяльністю, безсумнівно, мають фінансуватися з федерального і регіональних бюджетів. Проекти виробничо-технологічного та організаційно-управлінського характеру для окремих підприємств, як правило, фінансуються за рахунок власних коштів і кредитів.

Для аграрної сфери необхідно залучення венчурного капіталу, який за своєю природою призначений для роботи в умовах підвищеного ризику. В Україні поки ще мало венчурних компаній. Але їх число збільшиться, якщо для цього будуть створені законодавчі та економічні умови. Венчурні компанії, що реалізують принципово нові розробки, повинні користуватися державною підтримкою для часткової компенсації втрат від нездійснених, але потенційно прогресивних наукових ідей та інноваційних проектів.

Поряд з цим належить модернізувати технічну базу фундаментальних і прикладних досліджень аграрного профілю, удосконалити методики проведення експериментальної роботи. Це дозволить поліпшити якість результатів, підвищити їх надійність, отже, знизити ризики інноваційної діяльності.

**ЕКСПОРТНО - ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ
ГОСПОДАРСТВІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ**
Пилипенко К.А., к.е.н. доцент кафедри організації обліку та аудиту
Полтавська державна аграрна академія

«В сучасному світі є лише два справжніх види влади: влада нафти та влада продовольства. Причому влада продовольства ще більш могутня, ніж влада нафти». Ці слова належать колишньому міністру сільського господарства США Ерлу Батцу, які були висловлені ще у 1975 році. І далі він продовжив: „Саме тому найважливішим засобом нашого спілкування з 2/3 населення планети стане продовольство” [1, с.221]. Невипадково вчені вважають забезпечення населення продовольством – найважливішою проблемою ХХІ століття. В Україні великий вплив на продовольчу безпеку здійснюють експортно-імпортні операції, що негативно позначається, в першу чергу, на вітчизняних виробниках сільськогосподарської продукції.

Останнім часом відбулося різке зменшення продуктивності функціонування аграрного комплексу та пов'язаних з ним галузей. Виробництво значної кількості сільськогосподарської сировини скоротилося нижче критичного рівня. У той же час відбувається подальше значне збільшення частки експорту сільськогосподарської сировини та готових продовольчих ресурсів, що здійснюється переважно суб'єктами господарювання недержавної форми власності. Отже, Україна опинилася у значній залежності від імпорту багатьох видів сировини сільськогосподарського походження та готових продуктів харчування, що зумовлює загрозу для продовольчої безпеки України. Так, за 2014 р. експорт товарів становив 53913,5 млн. дол. США, імпорт – 54381,8 млн. дол. Порівняно із 2013 р. експорт скоротився на 13,5% (на 8392,4 млн. дол.), імпорт – на 28,3% (на 21452,8 млн. дол.). Негативне сальдо становило 468,3 млн. дол. (за 2013 р. від'ємне – 13528,7 млн. дол.) [3].

Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 217 країн світу. Серед найбільших країн-партнерів експорт товарів збільшився до Італії на 5,7%, Єгипту – на 5,3%, Польщі – на 3,9% та Німеччини – на 2,5%. Одночасно скоротився до Росії на 33,7%, Білорусі – на 16,7%, Індії – на 7,1% та Туреччини – на 5,1%. У порівнянні з 2013 р. імпорт товарів збільшився тільки з Білорусі на 10,7% та Угорщини на 4,6%, з решти найбільших країн-партнерів зменшився: з Росії – на 45,1%, США – на 29,9%, Китаю – на 27,4%, Італії – на 26,9%, Польщі – на 24,3% та Німеччини – на 19,5% [3].

Таблиця 1

Товарна структура зовнішньої торгівлі за 2014 рік*

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис. дол. США	у % до 2013 р.	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до 2013 р.	у % до загального обсягу
Усього, у т.ч.	53913548,3	86,5	100,0	54381792,3	71,7	100,0
I живі тварини; продукти тваринного походження	1014556,7	93,7	1,9	1122721,4	60,7	2,1
01 живі тварини	14471,8	111,9	0,0	77378,7	68,7	0,1
02 м'ясо та їстівні субпродукти	381816,6	109,6	0,7	238898,4	38,6	0,4
03 риба і ракоподібні	27401,3	135,1	0,1	593874,8	71,5	1,1
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	575472,6	83,2	1,1	185761,7	70,7	0,3
05 інші продукти тваринного походження	15394,5	156,1	0,0	26807,8	106,9	0,0
II. Продукти рослинного походження	8736209,9	98,7	16,2	2027145,3	77,7	3,7
06 живі дерева та інші рослини	1414,4	67,9	0,0	69078,4	48,8	0,1
07 овочі	129861,7	116,9	0,2	162506,9	92,6	0,3
08 їстівні плоди та горіхи	148247,0	107,5	0,3	800597,5	66,9	1,5
09 кава, чай	14645,0	137,4	0,0	259862,1	78,0	0,5
10 зернові культури	6544132,0	103,0	12,1	366622,7	119,6	0,7
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	124400,7	90,8	0,2	25109,1	96,6	0,0
12 насіння і плоди олійних рослин	1687725,8	82,5	3,1	311848,4	80,0	0,6
13 шелак природний	557,1	108,6	0,0	30169,4	82,9	0,1
14 рослинні матеріали для виготовлення	85226,1	159,7	0,2	1350,6	71,2	0,0

*Розраховано за даними Державного комітету статистики України [3]

Основу товарної структури українського експорту склали продукти рослинного походження – 16,2 % (менше на 1,3 %), у т.ч. зернові культури – 12,1% (більше на 3,0 %), жири та олії тваринного або рослинного походження – 7,1 % (більше на 9,3 %), готові харчові продукти – (менше на 11,5 %) та продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (менше на 23,8 %) – по 5,7 % (табл. 1). У грудні 2014 р. обсяги експорту товарів несуттєво скоротились порівняно з листопадом 2014 р. – на 0,4 %,

імпорту зросли на 10,2 % і становили відповідно 3961,5 млн. дол. та 4578,9 млн. доларів [3].

Згідно наведених даних в табл. 1, у групі живих тварин та продуктів тваринного походження найбільшу частку експорту склали молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед на суму майже 58 млн. дол. США. Щодо імпорту найбільшу частку в даній групі склали риба і ракоподібні продукти на суму майже 60 млн. дол. США. У групі продуктів рослинного походження найбільше експортовано зернових культур на суму близько 654 млн. дол. США. Найбільший обсяг імпорту товарів із даного групи склали їстівні плоди та горіхи на суму 80 млн. дол. США. Країни ЄС є найбільшими імпортерами сільськогосподарської продукції до України.

У рослинництві експортується переважно продукція товарної групи 10 «Зернові злаки». Разом з тим, обсяги експорту переважної більшості тваринницької продукції з України до ЄС мізерні. Слід відмітити, що експорт тваринницької продукції України до ЄС можна буде збільшити за рахунок використання тарифних квот тільки за умови, якщо вітчизняні експортери зможуть задовольнити вимоги ЄС щодо безпечності та стандартів якості продукції і відповідним чином сертифікувати продукцію.

У найближчій перспективі заповнити встановлені квоти для тваринницької продукції буде проблематично, оскільки переважна більшість тварин утримується господарствами населення (станом на 1.07.2014 р. населенням утримувалось 71,6 % загальної чисельності ВРХ, у т.ч. корів – 77,7 %; свиней – 53,1 %, овець і кіз – 87,0 %), які не мають можливостей застосовувати сучасні технології виробництва продукції, що зумовлює низьку її якість та невідповідність європейським санітарним нормам та стандартам. Для переважної більшості вітчизняних малих і середніх сільгосппідприємств також існують проблеми забезпечення відповідності власної продукції європейським стандартам, оскільки процеси гармонізації та адаптації законодавства у сфері технічного регулювання та санітарних і фітосанітарних заходів потребують не тільки тривалого часу, але й значних матеріальних ресурсів. Наприклад, сукупні витрати на адаптацію до стандартів ЄС тільки м'ясної промисловості Польщі становили близько 2 млрд. євро [2].

Процес впровадження європейських та міжнародних стандартів безпеки та якості продуктів харчування (НАССР, ISO, EN, Кодексу Аліментаріус) у сфері агропромислового виробництва в Україні відбувається вкрай повільно. Значне зрушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності може надати дипломатична служба та торгово-економічні місії України через залучення України до міжнародних програм продовольчої допомоги. З цією метою в українське законодавство необхідно імплементувати вимоги директив та регламентів ЄС стосовно сільського господарства та харчової промисловості, а також не менше 80 % чинних європейських стандартів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кашенко О.Л. Екологічна складова національної продовольчої безпеки. – нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у ХХІ столітті / О.Л. Кашенко. – К.: ІАЕ, 2001. – С. 221-223.
2. Можливості і застереження щодо наслідків уведення в дію положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною : наук. доп. / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, чл.-кор. НААНУ Т.О. Осташко, д-ра екон. наук В.О. Точиліна ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув." – К., 2013. – 98 с.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ

Покас В. М.

**Науковий керівник – Пилипенко К. А., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія**

Організація обліку розрахунків з дебіторами має стратегічне значення для підприємств будь-якої галузі та форми власності. Результати цього процесу безпосередньо впливають на фінансову стійкість, базу оподаткування підприємства, виконання плану доходів та витрат і, як наслідок, на досягнення стратегічних цілей його розвитку в умовах ринку та забезпечення конкурентоспроможності, прибутковості господарської діяльності.

Дебіторська заборгованість містить у собі всі вимоги підприємства до інших юридичних чи фізичних осіб щодо грошей, товарів чи послуг. Це заборгованість перед підприємством за відвантажені, але не оплачені товари, надані послуги та з інших операцій.

В економічній літературі автори пропонують розглядати п'ять рівнів організації бухгалтерського обліку. Саме тому перелік нормативних актів, що регулюють облік та аудит дебіторської заборгованості, ми відображаємо з урахуванням цих рівнів як наведено в таблиці 1.

Що стосується першого рівня регламентації, то дані нормативні документи мають досить вагомe значення адже їм надається першочергова перевага при розгляді спірних питань, бо вони домінують над іншими Податковий Кодекс України (далі – ПКУ) від 02.12.2010 року № 2755-VI. Згідно з п. 2 ст. 263 ПКУ, позовна давність зупиняється у разі відстрочення виконання зобов'язання (мораторій) на підставах, встановлених законом. Зокрема мораторій на виконання зобов'язань встановлюється у разі порушення щодо юридичної особи справи про банкрутство [2].

У випадку виникнення обставин, встановлених ст. 263 ПКУ, перебіг позовної давності зупиняється на весь час існування цих обставин.

Нормативні документи, що регулюють облік дебіторської заборгованості

Рівень регламентації	Назва нормативного документу
Перший рівень	Податковий кодекс
	Цивільний кодекс
	Господарський кодекс
	ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»
	ЗУ «Про державну контрольно-ревізійну службу»
	ЗУ «Про захист прав споживачів»
Другий рівень	ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»
	Постанова КМУ «Про результати суцільної інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості і заходи щодо її скорочення»
Третій рівень	НП(С)БО 1
	П(С)БО 10
	П(С)БО 13
	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань
Четвертий рівень	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку
	Інструкція про службові відрядження у межах України та за кордон
П'ятий рівень	Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій
	Наказ про облікову політику

Таким чином, починаючи з 01.01.2015 р., відобразити в податковому обліку сумнівну заборгованість, яка виникла по особі, щодо якої порушено справу про банкрутство, можливо тільки в сумі, що не перевищує мінімально встановленого законодавством розміру безспірних вимог кредитора для порушення провадження у справі про банкрутство .

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV. Цей закон визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні. Крім цього в ньому визначено таке поняття, як «зобов'язання». Відповідно до цього Закону підприємство (організація) самостійно визначає облікову політику, в якій відображаються основні засади організації та ведення обліку на підприємстві[1].

Методичні засади бухгалтерського обліку розрахунків з дебіторами визначає П(С)БО 10. Стандарт визначає методологічні засади формування у

бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності підприємств незалежно від форм власності.

Терміни, що використовуються у положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку:

а) безнадійна дебіторська заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності;

б) дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошей, їх еквівалентів або інших активів;

в) дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату;

г) довгострокова дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу;

д) поточна дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

е) сумнівний борг – це поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником. Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – це сума поточної заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів [3].

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.

Важливим питанням обліку дебіторської заборгованості є її оцінка. Методи оцінки дебіторської заборгованості повинні забезпечити дотримання викладеного у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», одному з основних принципів фінансової звітності – обачності, згідно з яким сума оцінки активів і доходів підприємства не повинна бути завищена [4].

Розглядаючи оцінку дебіторської заборгованості, зазначимо, що наприкінці не всі борги дебітори погашають вчасно, що зумовлює виникнення сумнівної дебіторської заборгованості. Відмовитися від продажу продукції в кредит продавець, як правило, не може, оскільки він зацікавлений негайно продати вироблену продукцію і за рахунок цього збільшити свій дохід.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу :

<http://www.zakon.rada.gov.ua>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» № 237 від 8 жовт. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Потриваєва Н. В. Значення дебіторської заборгованості як складової фінансових активів / Н. В. Потриваєва, М. В. Боєнко // Економічний форум. – 2015. – Вип. 1. – С. 1 – 6.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Потанер Л.Д. – асистент, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Міжнародна конкуренція, глобалізація та інтеграція ринків, масштабне проникнення іноземних товарів на ринок України, підвищення якості вітчизняних товарів переводять проблему управління конкурентоздатністю підприємства до ряду пріоритетних завдань, успішне вирішення яких забезпечить виживання та розвиток підприємства у новому середовищі. Відсутність досвіду ведення конкурентної боротьби, складна економічна ситуація в державі, недостатньо розвинута законодавча база, невирішеність значної кількості методологічних та прикладних проблем управління конкурентоздатністю підприємства потребують додаткових досліджень у цій сфері.

Актуальною проблемою розвитку економіки України на сучасному етапі є підвищення ефективності суспільного виробництва шляхом випуску конкурентоспроможної продукції на базі науково-технічних інновацій. На етапі економічного розвитку національних аграрних підприємств ефективність їх роботи полягає не в ефективності виробництва, а в ефективності функціонування суб'єктів господарювання в конкурентному середовищі.

Проблемам конкурентоздатності підприємств присвячені роботи таких закордонних і вітчизняних учених-економістів, як Г.Л. Азоєв, І.М. Акімова, І. Ансофф, В.А. Винокуров, А.П. Градов, П.В. Забелін, Ю.Б. Іванов, Дж. Макартур, М. Портер, Дж. Робінсон, М.М. Треньов, В.Г. Шинкаренко, А. Чандлер, О.П. Челенков, М. Енрайт, А.Ю. Юданов та інші. При цьому недостатньо уваги приділено питанню створення умов для формування конкурентоспроможності промислових підприємств відповідно до ситуації, яка склалася на ринку та в економіці України.

В результаті аналізу аграрних підприємств Херсонської області було виявлено, що для підвищення їх конкурентоспроможності необхідно правильно організувати роботу з покупцями, покращити якість виробленої продукції, систематично проводити роботу з виховання ініціативної активності персоналу.

Щоб забезпечити собі відомість та наявність замовників продукції виробництва, необхідно виробити ефективну систему каналів розповсюдження інформації, що носить рекламний характер. З такою метою в своїй маркетинговій діяльності варто здійснювати безпосередній контакт робітників підприємства з потенційними замовниками за допомогою візиту на підприємство-клієнт. Участь в регіональних та міжнародних виставках, використання мережі Інтернет (наприклад використання свого сайту або розміщення інформації на дошках безкоштовних об'яв), пряме поштове розсилання (dir-mail), реклама в спеціалізованих та загальноекономічних поштових виданнях - все це також невід'ємні фактори в рекламуванні свого продукту.

Потенційний замовник повинен вірити, що підприємство має технічні можливості, щоб належним чином виробляти продукцію чи ефективно надавати послуги, що були обіцяні замовнику, що підприємство співпрацюватиме чесно, не буде шахраювати та вводити в оману.

Проте навіть найсильніший бренд, сформований грамотними рекламними та PR заходами, не дозволить реалізувати продукцію, що виготовляють, в необхідному для підприємства обсязі, вести боротьбу за нові ринки та збільшувати свою частку на ринках, що вже засвоєні, якщо ця продукція не має належного рівня якості.

На підприємствах доцільно впроваджувати контроль на кожному з етапів виготовлення продукції, тому виникає необхідність купівлі універсальних засобів вимірювальної техніки, нових приладів та оргтехніки, таких як прилад експрес вимірювання вологості ґрунту та зерна, вимірювач ступеня засоленості ґрунтів та вмісту в них необхідних мінералів, прилад для встановлення допустимої кількості нітратів в продуктах і т.д.

Рекомендується направити на навчання спеціалістів цехів. Навчання можливо здійснювати поетапно, тобто навчатися можуть по декілька робітників за один місяць. Також виникає необхідність здійснювати консультування робітників щодо недоліків в їх роботі та вимог до якості спеціалістами з якості.

Впровадження організаційних заходів є невід'ємним для підвищення ефективності праці робітників. Щомісяця необхідно здійснювати планування роботи та проводити «Дні якості» в відділках. Регулярно варто організовувати роботу над нормативною документацією на продукцію, що виготовляється, над стандартами якості та технологічними інструкціями, а також впровадити ведення робочої документації на кожному відділку. Необхідним є вимога до надання щотижневих звітів про здійснену роботу на кожному відділку та в лабораторіях.

Технологічна інновація - одна з головних рушійних сил конкуренції. Для того, щоб в меншій мірі залежати від конкурентів, мати перед ними додаткову перевагу, кожний суб'єкт управління повинен мати свою новизну, стійку конкурентну перевагу й рідко ділитися цим. Суть технологічної інновації полягає у використанні нових, менш енергоємних та трудомістких методів обробітку ґрунту, використання нових, більш скоростиглих та

стійких до природного середовища сортів сільськогосподарських культур, використання якісного посівного матеріалу.

Підвищення якості виробів призводить до необхідності постійного вливання фінансових ресурсів в оновлення обладнання. Виникають витрати на попередження та зниження ризику фізичної втрати продукції, на контроль та оцінку якості (співставлення відповідності продукції державним стандартам), витрати на втрати через осипання зернових при скошуванні. Таким чином, існує залежність між якістю та витратами, яка розкриває поняття «ціна якості».

Основними складовими «ціни якості» є: витрати на забезпечення якості продукції («витрати якості»), а також витрати, пов'язані з незадовільною якістю продукції, або «витрати невідповідності». Зменшення останніх в результаті реалізації заходів по підвищенню якості продукції зменшить загальні витрати виробництва, чим досягне можливість отримання додаткового прибутку або зменшення ринкової ціни та отримання нових покупців.

В процесі дослідження роботи підприємств були зроблені висновки про те, що вони знаходяться на початковому рівні досконалості відповідно до Європейської моделі досконалості: при роботі з споживачами оцінюється рівень їх задоволеності, але не вивчаються їх бажання та вимоги; визначена мета підприємства, але вона не є метою для кожного робітника окремо; не визначені всі процеси, що необхідні для досягнення цілей кожного підрозділу та підприємства в цілому; персоналу надається відповідальність і права для розв'язання проблем; можливості для удосконалення ідентифікуються і використовуються, але не встановлені цілі постійного удосконалення для всіх працівників.

Середній вік висококласних робочих, що зайняті у виробництві, проектуванні та організації виробування продукції рослинництва, становить 55 – 65 років, що є бар'єром для впровадження та використання нових методів в організації роботи. Опір змінам – звичайна людська реакція. Причин цьому багато: відсутність інформації про зміни, що провадяться; почуття неспокою; відсутність участі співробітників у ході зміни; недовіра до ініціаторів змін. Для протидії опору необхідно проводити навчання робітників; надавати інформацію про нововведення; залучати до участі в проектах робітників; стимулювати й підтримувати працівників; робити кадрові перестановки й призначення.

Перемогу в конкурентній боротьбі підприємства можуть здобути за допомогою працівників, які згодні впроваджувати та використовувати нові методи роботи як під час виробництва продукції, так і при роботі з споживачами, їх заохочуванні співпрацювати з підприємством.

На підприємстві варто впроваджувати таку систему заробітної плати, особливістю якої буде диференційна оцінка в балах складності роботи, що виконується, із врахуванням кваліфікації виконавця, умов праці, а також створення преміальних фондів за розробку, освоєння й впровадження нових, менш затратних методів виконання професійних обов'язків, розмір яких буде

пов'язаний з економією ресурсів. Таким чином, вагомість винагород слугуватиме могутнім стимулом у підтриманні активності персоналу на високому рівні.

В теперішній час для того, щоб фірма була конкурентоспроможною в боротьбі з ведучими фірмами, виникає необхідність у нових підходах до організації виробництва та управління. Саме використання даних рекомендацій покликане підвищити конкурентоспроможність, що надасть можливість конкурувати не тільки з українськими агровиробниками, але й вийти на іноземні ринки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства: [навч. посіб.] / І.З. Должанський, Т.О Загорна. – К., 2006. – 384с.
2. Іванюта .В.Ф. Теоретико-методологічні підходи формування конкурентоспроможності / В.Ф. Іванюта // Агроінком – 2008 – № 1-2. – С. 97-101.
3. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: [монографія.] / М.Й. Малік, О.А. Нужна. – К.: Інститут аграрної економіки, 2007. – 270с.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА **Пристемський О.С. – к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів** **ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»**

Фінансова безпека є універсальною категорією, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Фінансова безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують конкурентостійкість і фінансову стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту робітників.

Фінансову безпеку підприємства слід розглядати як захищеність життєво важливих інтересів підприємства, за якої забезпечуються його сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз економічним інтересам. Дослідження фінансової безпеки суб'єктів господарювання на сьогодні є доволі проблемним. Наукові розробки у цій галузі знань практично відсутні. Значно більше уваги приділяється вивченню економічної безпеки підприємства загалом. Необхідність постійного дотримання фінансової безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням

забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень фінансової безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Джерелами негативних впливів на фінансову безпеку можуть бути: 1) свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, підприємств-конкурентів); 2) збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття та технологічні розробки, форс мажорні обставини тощо). Залежно від суб'єктної обумовленості негативні впливи на фінансову безпеку можуть мати об'єктивний і суб'єктивний характер. Об'єктивними вважаються такі негативні впливи, які виникають не з волі конкретного підприємства, або його окремих працівників. Суб'єктивні впливи мають місце внаслідок неефективної роботи підприємства в цілому або окремих його працівників (передовсім керівників і функціональних менеджерів). Головна мета фінансової безпеки підприємства полягає в тім, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому. До основних функціональних цілей фінансової безпеки належать: забезпечення високої фінансової ефективності роботи; підтримка фінансової стійкості та незалежності підприємства; досягнення високої конкурентоздатності; забезпечення високої ліквідності активів; підтримка належного рівня ділової активності; забезпечення захисту інформаційного поля і комерційної таємниці; ефективна організація безпеки капіталу та майна підприємства, а також його комерційних інтересів. Головна та функціональні цілі зумовлюють формування необхідних структуроутворюючих елементів і загальної схеми організації фінансової безпеки. Загальна схема процесу організації фінансової безпеки включає такі дії (заходи), що здійснюються послідовно або одночасно:

- 1) формування необхідних фінансових ресурсів;
- 2) загальностратегічне прогнозування та планування фінансової безпеки;
- 3) стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- 4) загально-тактичне планування фінансової безпеки;
- 5) тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- 6) оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства;
- 7) здійснення функціонального аналізу рівня фінансової безпеки;
- 8) загальна оцінка досягнутого рівня фінансової безпеки.

Фінансова безпека підприємства є комплексним поняттям і пов'язана не лише з внутрішнім станом самого підприємства, а й з впливом зовнішнього середовища, з його суб'єктами, з якими підприємство вступає у взаємозв'язки. В цьому плані фінансова безпека відображає узгодженість, збалансованість інтересів підприємства та інтересів суб'єктів зовнішнього середовища. З цих позицій фінансова безпека підприємства може розглядатися як практичне втілення положень теорії ресурсної взаємозалежності, у

відповідності до якої в своїй діяльності підприємство повинно брати до уваги не лише свої, а й різноманітні інтереси партнерів і конкурентів. В цьому випадку фінансова безпека розглядається як міра гармонізації у часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища. Підприємство буде знаходитись у фінансовій безпеці, якщо його фінансово-економічні інтереси гармонізовані з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища – покупців, постачальників, інвесторів, конкурентів, держави і суспільства загалом.

Саме суб'єкт контролю формує систему інтересів підприємства і відповідно забезпечує визначальний вплив на безпеку підприємства. Сама по собі наявність чи відсутність контролюючого суб'єкту (а це може бути не лише власник засобів виробництва, а й скажімо кредитор) не може бути позитивним чи негативним фактором. Важливим є співпадання чи не співпадання інтересів контролюючого суб'єкту і підприємства. Особливу актуальність питання виявлення контролюючого суб'єкту має для акціонерних товариств. Ця актуальність обумовлена особливостями структури капіталу АТ, наслідками реорганізації державних підприємств в АТ, домінуванням цієї організаційно-правової форми в економіці України і формуванням відносин власника засобів виробництва з керівництвом підприємства. Згідно вітчизняного законодавства поняття контролю над АТ ототожнюється з контрольним пакетом акцій. Проте світова практика корпоративних відносин вносить суттєві зміни до теоретичних схем. Яскравим прикладом в цьому плані є наявність АТ інсайдерського типу, де власників акцій є дуже багато і реального контролю над діяльністю підприємства вони не мають, хоча і де-факто можуть впливати на корпоративне використання майна. Значну групу акціонерів-інсайдерів представляють працівники підприємства. В Україні нараховується близько 25 млн. індивідуальних акціонерів, що складає більше половини населення держави. В США відповідно цей показник складає 21,1%, у Великобританії – 15,8%, в Японії – 9%, Німеччині – 5,5%. В таких умовах фінансова безпека АТ інсайдерського типу багато в чому залежить від рівня компетентності і добросовісності їх керівників, від їх готовності приймати і реалізовувати рішення, направлені на захист інтересів усіх акціонерів. У разі наявності крупних акціонерів-аутсайдерів в списку акціонерів фінансову безпеку АТ оцінити однозначно важко. З однієї сторони, поява таких акціонерів, особливо якщо це супроводжується менеджерським талантом, здатна спричинити значний вплив на характер і якість стратегічних рішень фірми. З другої сторони, наявність такого акціонера може супроводжуватись такими особливостями, як орієнтація в проведенні дивідендної політики на фінансування інвестиційних проектів і програм, зміну стратегічних пріоритетів в діяльності підприємства, що у випадку управлінських помилок може привести до погіршення фінансових результатів, а отже до зниження фінансової безпеки. Елементом фінансової безпеки будуть саме фінансові інтереси – економічні цінності, важливі потреби власників, керівників і персоналу підприємства, реалізація яких забезпечує досягнення мети діяльності підприємства.

Фінансово-економічні інтереси підприємства в першу чергу обумовлені його позицією на ринку і конкурентоздатністю його товарів. Вони представлені такими показниками, як підконтрольна доля ринку, ціна, затрати на виробництво і прибуток. Фінансові інтереси пов'язані також з наявністю і доступністю грошових засобів, а звідси з доходами на інвестований капітал чи позики. Більш конкретно фінансові інтереси фірми прослідковуються через призму індикаторів фінансової безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 338с.
2. Экономическая безопасность: Производство – финансы – банки. / Под ред. В.К. Сенчагова. – М.: Финстатинформ, 1998. – 616с.
3. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: монографія. – К.: КВІЦ, 1999. – 461с.
4. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення: монографія. – К.: Лібра, 2003. – 280с.
5. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / За ред. О.Г. Білоруса. – К.: КНЕУ, 2001. – 733с.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Рудік Н. М. – к.с.-г.н., доцент, ДВНЗ “Херсонський ДАУ”

Основним регулятором змішаної економіки є ринок, оскільки ринковий механізм об'єднує виробників і споживачів у єдину економічну систему, підпорядковує виробництво суспільним потребам у формі платоспроможного попиту, сприяє ефективному розподілу ресурсів, виконує селективну функцію серед товаровиробників. Проте, як суб'єкт макроекономічного регулювання він має певні обмеження: немає досконалого механізму протидії економічній нестабільності; реагує лише на індивідуальні платоспроможні потреби людей; не є досконало конкурентним. Обмеження ринкового механізму компенсуються державним втручанням в економіку.

Державне регулювання економіки є складним, багатограним і від способу його вирішення залежить ефективність функціонування як галузей так і економіки країни в цілому. Теоретичну базу державного регулювання економіки вперше подав відомий англійський економіст Дж. Кейнс. Мінімальний набір функцій держави включає формування законодавства, забезпечення законності та правопорядку. Дж. Бюкенен, відмічаючи роль держави в ринковій економіці, вказував, що вона полягає у створенні правових основ для захисту прав власності та контрактів, забезпечення стабільності грошей та конкуренції на ринку. Представник неолібералізму В. Рьопке зазначав, що ринкове господарство буде належним чином

функціонувати, як лад, лише за умов розвитку конкуренції. Головним завданням економічної політики ринкового господарського ладу є необхідність її дбайливого захисту з допомогою юридичних та інституціональних заходів. Обмеження конкуренції означає порушення принципів результативності, від яких залежить ринкове господарство.[1].

Найефективнішою організацією сучасної економіки визнано конкурентний ринок, але досконала конкуренція не є природним станом ринку, оскільки вона є лише окремим, хоча і важливим, випадком функціонування ринку. Конкуренція є дійсно досконалою лише тоді, коли численні виробники продають абсолютно ідентичну продукцію, не можуть встановлювати на неї ціну вище ціни, що склалася на ринку, їх обсяги є незначними. Для реального ринку характерне сполучення елементів конкуренції із обмеженнями, що їх вносить діяльність монополій. Тобто на реальному ринку панує так звана недосконала конкуренція, ринок неможна назвати ані цілком конкурентним, ані цілком монополістичним.

Результативність державного регулювання ускладнюється також наявністю внутрішнього та зовнішнього лагів. Внутрішній лаг це проміжок часу від початку економічного шоку, до моменту прийняття відповідних заходів, і зовнішній лаг, час від прийняття заходу до появи результату. Тому результативність державного регулювання у значній мірі визначається прогнозованістю швидкості прояву прийнятих заходів державного регулювання.

Більшість проблем в економіці України породжено не недостатньою присутністю в ній держави, а неефективністю державного регулювання економіки. Світова наука виокремлює два основні підходи до розробки конкурентної політики держави. Перший ґрунтується на пануванні ринку, але законом дозволяє підприємцям займати монопольне становище на ринку, проте не допускається зловживання ринковою владою. Другий підхід базується на владі над ринком: законодавство визначає частку ділових структур на ринку, умови виходу на ринок, наявність бар'єрів та товарів-субститутів.

У чинному Господарському кодексі України визначено, що конкурентна політика держави — "це політика, яка спрямована на створення оптимального середовища діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими." Господарським кодексом України визначено захист конкуренції як політику держави, що здійснює антимонопольно-конкурентну політику та сприяє розвитку конкуренції у сфері господарювання на основі загальнодержавних програм, що затверджуються Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України. [2].

Відповідно до європейських норм держава повинна забезпечити формування конкурентного середовища, захищати та підтримувати розвиток конкуренції в економіці країни, виступати гарантом її існування. Розвиток конкурентних відносин створює умови для зростання конкурентоспроможності підприємств. Саме посилення конкуренції серед

підприємств сприяє підвищенню конкурентоспроможності їх продукції та успіху підприємства у конкурентній боротьбі, який визначається рівнем його конкурентоспроможності.

На теперішній час підприємства АПК України знаходиться в досить складному соціально-економічному становищі. Хоча досягнута відносно стабільна фінансова ситуація, проте система державного регулювання в аграрному секторі економіки України не можна вважати комплексною та ефективною.

Визначальним критерієм, що характеризує стан національної економіки, її можливості інтегруватися в світовий аграрний ринок є конкурентоспроможність. За рівнем конкурентоздатності продукцію сільськогосподарських підприємств поділяють на три групи: група конкурентоспроможної продукції (насіння соняшнику, ріпаку та сої продовольче та фуражне зерно та продукти їх переробки); група продукції перспективної конкурентоспроможності (м'ясо птиці, овочі, яйця, молоко та молокопродукти, свинина, картопля, мед); група продукції із низькою перспективою досягнення конкурентоспроможності (яловичина, цукор, льон, фрукти, виноград).

Кожна із груп передбачає певну стратегію дій із сторони держави на макроекономічному рівні в аспектах; утримання існуючих позицій, підвищення конкурентоспроможності, поглиблення рівня переробки, залучення інвестицій, використання ефекту вертикальної інтеграції для зниження трансакційних втрат.

Американський професор М. Портер зазначав, що держава має виступати у ролі каталізатора і шукача нового; вона повинна надихати, навіть, підштовхувати компанії до посилення своїх бажань і руху до більш високого рівня конкуренції. Його формують - політика органів державної влади, дії та поведінка суб'єктів господарювання на ринку, діяльність цільових асоціацій та об'єднань. [3].

В цілому основні аспекти державного регулювання агропромислового виробництва в Україні мають бути спрямовані в першу чергу на стимулювання зростання масштабів сільськогосподарського виробництва; поліпшенню цінової кон'юнктури на споживчому ринку; підвищення дохідності підприємств та конкурентоспроможності їх продукції. Конкурентоспроможність за економічними критеріями визначається через ціну, якість і ліквідність, забезпечені через масштаб виробництва.

Створення конкурентоздатних підприємств агропромислового комплексу складний та довготривалий процес. Успіх діяльності аграрних підприємств залежить від стійкого фінансового стану, який дає можливість їм активізувати свою діяльність і одержувати значні конкурентні переваги. А держава має сприяти формуванню такого конкурентного середовища на ринку, де могли б вести рівноправну і чесну боротьбу найбільші, великі, середні та малі підприємства аграрного сектору України. До проявів монополізму варто застосовувати так зване правило розумного підходу (поширене у конкурентній політиці багатьох країн), відповідно до якого,

порушенням вважається не сама монополізація, а зловживання монопольним становищем.

Важливим напрямком є спонукання виробників до використання внутрішніх резервів наприклад ефекту вертикальної інтеграції, коли результати господарювання примножуються за рахунок переробки і маркетингу продукції.

Створення високоефективного конкурентоспроможного аграрного сектору економіки держави визначає можливості країни інтегруватися у світовий аграрний ринок. Поліпшення умов конкуренції є одним із головних критеріїв членства в ЄС. А ефективна конкурентна політика є однією з передумов інтеграції окремих національних ринків в загальноєвропейський ринок. В Україні найбільш проблемними є інституційна структура регулювання конкуренції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисенко З. М. Основи конкурентної політики: Підручник. - К.: Таксон, 2004. - 704 с.
2. Господарський кодекс України. Від 16 січня 2003 р. № 436-IV. З подальшими змінами // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2003. - № 18, № 19-20, № 21-22.
3. Портер М. Конкуренція: Учеб. пособ.: Пер. с англ. - М.: 2010. - 495с.

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ РОЗПОЧАТИ СТАРТАП В АГРОСФЕРІ

Сакун К.В. – аспірант, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Науковий керівник – д.е.н., професор Грановська Л.М.

Звання "аграрної країни" в умовах браку продовольства – це не "тяжкий хрест". Це величезний потенціал для розвитку бізнесу і високі зарплати в галузі. Очевидно, що Україні пощастило - майже половину її території складає надзвичайно родюча земля. Тому зараз, в час економічної скрути, агробізнес стає пріоритетним напрямком розвитку української економіки.

Що мається на увазі під модним терміном Startup? Найпоширенішою дефініцією стартапу вважають визначення, яке дав цьому поняттю Стів Бланк: «Стартап – це тимчасова організація, створена для пошуку повторюваної, масштабованої і стійкої бізнес-моделі» [2]. Стартап не є маленькою копією великої компанії. Це бізнес, який будується для подальшого продажу і ґрунтується на дещо інших правилах. Цим він і відрізняється від традиційного бізнесу. Стартап спочатку передбачає наявність якоїсь інновації, наприклад, заснованої на новій технології, або інновації в бізнес-процесах, або ви адаптуєте рішення, якого до цього не було на локальному ринку [1].

В нашому випадку ми будемо розглядати стартап як новаторський проект у агросфері, який дає нагоду знайти переваги ведення бізнесу саме в аграрному секторі.

Крім абстрактного бажання "допомогти Батьківщині", є мінімум 5 цілком практичних причин працювати в агрокомпанії або розпочати свій бізнес:

1. Агробізнес складає 17% від ВВП країни. За підсумками 2013 більше 25% експорту припало на продукцію агропромислового комплексу (\$ 17 млрд). Металургія (\$ 14,3 млрд) і хімічна промисловість (\$ 4,9 млрд) займають 2 і 3 місце. У 2013 році аграрна промисловість продемонструвала найвищі показники зростання - 12% [5].

2. Україна – друга у Європі країна за кількістю орних земель. На першому місці - європейська частина Росії. При цьому родючість земель в Україні значно вища, ніж в будь-якій країні ЄС (шар гумусу становить до півметра, тоді як орні землі в європейських країнах володіють родючим шаром в 10-30 см). 25% від всесвітньої площі чорноземів розташовані в Україні. Рівень родючості земель дозволяє Україні домагатися врожайності пшениці, кукурудзи та соняшнику на середньосвітовому рівні, використовуючи на порядок менше добрив.

3. Україна має можливість вийти на друге місце за виготовленням основних сільськогосподарських культур. Україна входить до п'ятірки країн-експортерів сільськогосподарської продукції (разом з Аргентиною, Бразилією, Росією та США). Вже сьогодні Україна - лідер з експорту рослинної олії (56,5% вироблено українськими компаніями), займає 3 місце за експортом ріпаку (10,5%), 4-е - з експорту кукурудзи (12,7%), 5-е - по поставкам насіння соняшнику (9,7%) і ячменю (11,1%). Україна не тільки повністю забезпечує себе зерновими культурами, а й продає близько половини врожаю за кордон.

4. Тільки 19% орних земель належать найбільшій аграрній компанії. Близько 70% території України - сільськогосподарські угіддя (41,4 млн га). Більше 50% - це ріллі. В останні роки агрохолдинги нарощують площі земель, і на перший план виходить проблема зберігання та постачання зерна. За різними оцінками, приріст потужностей елеваторів становить близько 1,5 млн. тон на рік при дефіциті в 21 млн. тон.

5. Зарплати менеджерів в агробізнесі ростуть на 30-40% на рік. Середній річний дохід (зарплата і бонуси) генерального директора аграрного підприємства - \$ 250 000, комерційного директора - \$ 150 000, операційного директора - близько \$ 140 000, директора з фінансів - \$ 120 000, директора з виробництва - \$ 105 000. Директор з персоналу та керуючий юридичного департаменту можуть розраховувати на компенсацію в розмірі \$ 90 000. Середній річний дохід головного агронома - \$ 57000.

Отримані дані свідчать про високий потенціал для аграріїв. Тому розглянемо переваги саме для стартаперів агросфери.

По-перше, для бізнесменів агросфери не повинно виникати питання стосовно інвестицій. І ось чому. Жоден банк не видасть вам кредит на

пільгових умовах для відкриття власної ІТ-компанії або дизайнерського агентства. А от для бізнесу сільськогосподарської спрямованості фінансові установи надають допомогу за індивідуальними схемами. Той же банк "Аваль" як і раніше пропонує партнерські програми для аграріїв. При цьому умови кредитування залежать не тільки від прибутку, який генерує бізнес. Банк враховує навіть особливості "ритмів життя" агробізнесу, його сезонність [3]. Додаткове фінансування і пільги можна отримати і від держави. З підписанням Угоди про асоціацію з ЄС з'являється можливість отримувати гроші від європейських структур.

По-друге, високотехнологічній галузі бракує кваліфікованих спеціалістів. Сільське господарство – це давно не "плуг, мотика і сарай", а цілком високотехнологічна галузь. Автоматизація виробництва і застосування нових розробок (як технічних, так і програмних) не просто "торкнулися" цю сферу, а стали невід'ємною її частиною. Програмні продукти для точного обліку, оптимізації схем годування або розведення худоби - перспективний напрямок розробки ПЗ. І вимагає воно не стільки особливих навичок програмування, скільки розуміння процесів в с.-г. бізнесі. Датчики моніторингу поведінки сільськогосподарських тварин, автоматизація годівлі та догляду за стадами, адаптація безпілотників для спостереження за полями – ці напрямки активно розвиваються на Заході і так само цікаві для українського ринку (а значить, вимагають нових креативних фахівців).

Третє – в агробізнесі не виникає питання про те, куди подіти отриману продукцію. Мале підприємство завжди знайде свій ринок збуту в найближчій області або великому місті. А в міру зростання для компанії легко відкриваються двері на міжнародні ринки.

З української сільськогосподарської продукцією добре знайомі в європейських, азіатських і африканських країнах - тобто скрізь, де для розвитку власного агробізнесу умови несприятливі. Вам не доведеться пояснювати партнерам, з якої ви країни, де вона знаходиться і що може запропонувати. За вас на ці питання вже відповіли десятки постачальників і виробників.

До того ж продукція сільського господарства завжди користувалася і користуватиметься попитом. Ціна на неї може незначно коливатися в залежності від врожайності та міжнародних ринків, але потреба в зерні або соняшниковій олії залишається стабільною.

Кожен п'ятий українець працює у агросфері. У сфері ІТ зайнято куди менше населення. А це дозволяє судити про розмір ринку і можливості працевлаштування в компанію певної спрямованості. При цьому в агробізнесі потрібні далеко не тільки "агрономи і техніки". У сфері сільського господарства стануть в нагоді і навички продажів, і знання маркетингу, хімічної промисловості чи програмування. Що б не було написано у вашому дипломі, практично напевно ви зможете знайти роботу за фахом в агрохолдингу.

По-п`яте, у сільському господарстві можна дуже непогано заробляти. Так, середній дохід топ-менеджера в агрокомпанії - 1.3 мільйона гривень на рік. "Чиста" зарплата генерального директора с.-г. компанії - близько 2.5 мільйонів гривень на рік. А якщо додати до неї премії та інші "бонуси", сума доходить до 3.25 мільйонів. Зрозуміло, на вакансію керівника в сфері АПК "відразу після вузу" ніхто не приходить. Але в галузі є непогані перспективи кар'єрного росту - і стимули для розвитку [4].

Поняття «стартап» є досить новим для українського агробізнесу. Якщо в інших сферах діяльності стартапери вже займають активні позиції, розробляючи новаторські схеми починаючи з непомітних бізнес-проектів.

Стартап-проекти стають потужним механізмом розвитку багатьох компаній. Світу відомо багато могутніх компаній, які починали саме зі сатрапу. Наприклад, такі відомі інтернет-джерела як Facebook, Twitter та інші починали свою діяльність з простих схем. Набуваючи популярність, вони перетворилися на могутні підприємства з власними якісними ознаками.

Стартап-проекти – це нове слово бізнес-діяльності. І немає значення, де ви зможете використати свій потенціал – чи створивши проект маленького кафе, чи розробити ідеї у створенні аграрної компанії, яка стане могутнім лідером своєї справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бізнес-журнал Forbes.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua>
2. Бланк Стив «Стартап. Настольная книга основа теля» / С. Бланк / [Альпина Диджитал](#). – 2013. – 616 с.
3. Офіційний інтернет-портал Райффайзен Банк Аваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://msb.aval.ua/bank/loanss/partnerloans/>
4. [BusinessViews](#) – новостной дайджест [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://businessviews.com.ua>
5. Latifundist.com – национальный агропортал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://latifundist.com>

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Самайчук С.І. – к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Оцінка ефективності трудових затрат у сільському господарстві характеризується системою показників, основними з яких, є: виробництво валової продукції у натуральному або вартісному виразі на середньорічного працівника та на 1 людину-годину; затрати праці на виробництво 1 центнеру продукції (трудомісткість) або 100 гривень вартості продукції; навантаження площі сільськогосподарських угідь (голів тварин) в розрахунку на одного працівника; матеріально-грошові затрати та затрати праці з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь (голову худоби) всього та на виконання окремих технологічних операцій; кількість відпрацьованих одним

працівником за рік людино-днів (людино-годин); коефіцієнт використання робочого часу; рівень заробітної плати працюючого. Методика обчислення цих показників повинна враховувати неповну зайнятість працюючих, адже значну частину часу, який обліковується в сільськогосподарських підприємствах, робітники витрачають у своїх підсобних господарствах. Для проведення дослідження були використані показники економічної діяльності СТОВ «Восход» Скадовського району Херсонської області за період з 2009 по 2013 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка показників результативності виробництва в СТОВ «Восход»
Скадовського району Херсонської області**

Показники	Роки					2013 у % до 2009 року
	2009	2010	2011	2012	2013	
Валова продукція у постійних цінах 2010 р., тис. грн.	4131,5	4801,2	5031,0	4342,8	2272,4	55,0
Собівартість реалізованої продукції тис. грн.	2652	2852	3806	2607	2368	89,3
Реалізована продукція, тис. грн.	2831	3180	4065	3006	1978	69,9
Валовий прибуток, тис. грн.	179	328	259	399	390	217,9

Як видно з даних табл. 1, показники виробництва і реалізації за цей період скоротилися. Так показник виробництва валової продукції сільського господарства зменшився з 4131,5 тис. грн. в 2009 р., і в 2013 р. становив 2272,4 тис. грн., тобто відбулося його зменшення на 45%. Також за цей період відбулося зменшення показника реалізованої продукції з 2831 тис. грн. в 2009 р. до 1978 тис. грн. в 2013 р. (30,1%). Проте відбувалося і зменшення собівартості реалізованої продукції з 2652 тис. грн. в 2009 р. до 2368 тис. грн. в 2013 р. У значній мірі такий стан пояснюється зниженням продуктивності праці в досліджуваному підприємстві.

Основним фактором зниження рівня ефективності праці стала незадовільна мотивація праці в сільському господарстві. Оплата праці все більше втрачає свою стимулюючу та відтворювальну функції. В структурі собівартості продукції сільського господарства все більшу питому вагу займають матеріальні витрати, і все меншу – витрати на оплату праці. Незадовільний розмір оплати праці знижує трудову активність робітників, породжує байдужість до сільськогосподарської праці та знижує її ефективність.

Як відомо, виділяють різні методичні підходи до оцінки ефективності використання працівників. При одному з них персонал підприємства є сукупним суспільним працівником, який безпосередньо діє на виробництво, тому кінцеві результати виробництва повинні слугувати критеріальними показниками ефективності роботи працівників. Проаналізуємо динаміку

ефективності використання трудових ресурсів в СТОВ «Восход» Скадовського району (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників продуктивності праці у СТОВ «Восход»

Показники	Роки					2013 у % до 2009 року
	2009	2010	2011	2012	2013	
Чисельність працівників, осіб	37	26	25	43	35	94,6
Валова продукція в постійних цінах 2010 року, тис. грн.	4131,5	4801,2	5031,0	4342,8	2272,4	55,0
– на 1 працівника	111,66	184,65	201,24	101,00	64,93	58,1
– на 1 тис. грн. оплати праці	12,41	14,25	11,92	6,73	5,35	43,1
Чистий прибуток, тис. грн.	28	99	6	8	3	10,7
– на 1 працівника	0,76	3,81	0,24	0,19	0,09	11,8
– на 1 тис. грн. оплати праці	0,08	0,29	0,01	0,01	0,01	12,5

Аналізуючи дані табл. 2, можна зробити висновок, що виробництво валової продукції в розрахунку на одного працівника скоротилось на 41,9%, а в розрахунку на 1 тис. грн. оплати праці - на 56,9%. Чистого прибутку господарство отримало більш ніж у 9 разів менше, відповідно до цього значно зменшився рівень прибутку на одного працівника та 1 тис. грн. оплати праці.

Для пошуку резервів зростання результативності праці працівників потрібно проаналізувати її досягнутий рівень, визначивши найважливіші фактори, які впливають на зміну останнього. Вона може збільшуватися (зменшуватися) за рахунок зменшення (збільшення) кількості працівників, або за рахунок зміни обсягу виробництва продукції, або під одночасним впливом обох цих факторів. Використовуючи індексний метод можна оцінити вплив чисельності працівників і обсяг валової продукції на продуктивність праці. Це важливо тому, що весь приріст валової продукції сільського господарства повинен бути забезпечений за рахунок зростання продуктивності праці.

За даними табл. 2 проведемо аналіз факторів, що вплинули на продуктивність праці працівників у СТОВ «Восход». Розрахуємо приріст річної продуктивності праці завдяки вивільненню працівників.

Індекс середньої чисельності працівників визначають за формулою:

$$I = \frac{\sum T_1}{\sum T_0}, \quad (1)$$

де T_1 і T_0 – кількість працівників у звітному і базовому періодах.

У нашому випадку $I = \frac{35}{37} = 0,946$.

Індекс середньорічного виробітку на одного працівника:

$$I = \frac{\sum W_1}{\sum W_0}. \quad (2)$$

де W_1 і W_0 – виробіток на одного працівника у звітному і базовому періодах.

$$\text{У нашому випадку } I = \frac{64,93}{111,66} = 0,581.$$

Обсяг валової продукції знаходиться в прямолінійній залежності від вказаних факторів:

$$I = \frac{\sum T_1 \cdot W_1}{\sum T_0 \cdot W_0} = \frac{B_1}{B_0}. \quad (3)$$

де B_1 і B_0 – вартість валової продукції у звітному і базовому періодах.

$$\text{У нашому випадку } I = \frac{2272,4}{4131,5} = 0,550.$$

Загальна зміна продуктивності праці в абсолютному виразі складає:

$$\Delta_W = B_1/T_1 - B_0/T_0 = W_1 - W_0. \quad (4)$$

$$\Delta_W = 64,93 - 111,66 = -46,73 \text{ тис. грн.}$$

Визначимо вплив кожного фактора в абсолютному виразі:

1. Зміни продуктивності праці за рахунок зменшення чисельності працівників складає:

$$\Delta_{W_T} = B_0/T_1 - B_0/T_0. \quad (5)$$

$$\Delta_{W_T} = 118,04 - 111,66 = 6,38 \text{ тис. грн.}$$

2. Зміни обсягу продуктивності праці за рахунок зростання валової продукції:

$$\Delta_{W_B} = B_1/T_1 - B_0/T_1. \quad (6)$$

$$\Delta_{W_B} = 64,93 - 118,04 = -53,11 \text{ тис. грн.}$$

Отже, продуктивність праці у СТОВ «Восход» у 2013 році порівняно із 2009 роком скоротилась на 46,73 тис. грн. За рахунок зменшення чисельності працівників вона зросла на 6,38 тис. грн., а за рахунок зменшення виробництва валової продукції продуктивність скоротилась на 53,11 тис. грн.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що продуктивність праці у СТОВ «Восход» протягом 2009-2013 років значно скоротилась, і це скорочення відбулося за рахунок зменшення виробництва валової продукції у господарстві, що є негативною тенденцією.

ОСОБЛИВОСТІ І СКЛАДОВІ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сілецька Н.В. – к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Інноваційний розвиток економічного суб'єкта починається з вироблення стратегії управління підприємством. У більшості розвинутих країн дана стратегія охоплює такі етапи: інноваційний задум, інноваційний проект, інноваційний план, що використовуються для одержання інформаційного забезпечення інноваційного процесу. Інноваційну стратегію

підприємства слід розглядати як опору для всього кола питань і проблем, які має розв'язувати товаровиробник. Ефективна інноваційна стратегія розвитку підприємства передбачає оцінювання всіх форм інноваційної діяльності підприємства, що мають прояв у нововведеннях різного типу. Проте на практиці дотриматися цього положення досить складно, оскільки інноваційний процес у підприємстві має охоплювати всі сторони господарської діяльності та входити до всіх підрозділів підприємства. Наприклад, до основних (до того ж різновекторних) цілей виробництва підприємства входить випуск високоякісних виробів у заданих обсягах і видах у призначений час, підвищення ефективності використання науково-виробничого потенціалу, активне ведення зовнішньоекономічних операцій, забезпечення екологічної безпеки виробництва та навколишнього природного середовища тощо. Все це має бути скориговане з провадженням інноваційної стратегії.

Отже, інноваційна стратегія — це цілеспрямована діяльність щодо визначення важливих напрямів вибору пріоритетів перспективного розвитку підприємства й вироблення комплексу заходів для їхнього втілення.

При розробці інноваційної стратегії необхідно враховувати такі її особливості:

- стратегії підприємств перебувають під впливом змін у навколишньому природному середовищі. Вони можуть самі формувати ці зміни своїм активним впливом або реагувати на них (стратегія пристосування). Зміни навколишнього природного середовища можуть бути такими, що вже настали, чи такими, що лише очікуються;
- стратегії дають змогу встановити, яким чином можна ввести в дію наявний потенціал з урахуванням існуючих та очікуваних у майбутньому подій, щоб можна було ефективно задіяти можливості підприємства;
- стратегія підприємства дає лише загальний напрям його розвитку, тому їх потрібно доповнювати заходами тактичного порядку;
- мета стратегії підприємства — формування стійкого успіху й переваг перед конкурентами.

Інноваційна стратегія підприємства визначається такими найвагомішими складниками, як об'єкт і набір ресурсів, які має (або планує мати) підприємство, ринковими позиціями та загальногосподарською структурою (контрольована частка ринку, доступ до джерел фінансування й сировини, стан конкурентоспроможності).

На початковому етапі розбудови інноваційної стратегії визначається термін формування стратегії підприємства, оскільки: інновація потребує тривалого періоду часу, що, звичайно, позначається на всьому процесі виробничого життя підприємства; період формування нової стратегії підприємства неможливий без інвестиційної стратегії підприємства.

Взаємозалежність інноваційної та інвестиційної стратегій настільки щільна й глибока, що ці процеси, направлені на єдину мету, і стають одним цілим. Дехто навіть схильний до думки, що інновація — це вкладення інвестиційного капіталу в нововведення. У всякому разі можна констатувати,

що інвестиційні рішення — це невідокремлювана частина інноваційної стратегії будь-якого підприємства.

На початковому етапі впровадження інновацій у підприємстві формуються цілі інноваційної стратегії. Необхідно враховувати напрям загальної стратегії розвитку підприємства, а також спосіб організації інноваційного процесу. Відомо три моделі такої організації: зовнішня, коли замовлення на створення інновації передається іншим організаціям; внутрішня, якщо інновація створюється і засвоюється внутрішніми підрозділами підприємства; венчурна — при створенні дочірніх венчурних фірм для реалізації інноваційних проєктів.

Формулювання цілей інноваційної стратегії має бути пов'язане з життєвими циклами продукції, які проходять стадії: народження, дитинство, юність, рання зрілість, остаточно зрілість, старіння і відродження. І на кожній з цих стадій інноваційний розвиток підприємства має свої особливості.

Інноваційна політика підприємства (стратегія нововведень) — це об'єднання цілей технічної політики та політики капіталовкладень і спрямування їх на впровадження нових технологій та нових видів продукції. Інноваційна політика передбачає досягнення майбутніх результатів шляхом налагодження інноваційного процесу, який включає в себе стадії дослідження, запровадження нововведень у виробництво, одержання нового продукту, просування його на ринок і одержання результату.

Ринкова економіка, якій притаманна гостра конкурентна боротьба, передбачає особливий підхід до інновацій. Маючи на меті підвищення ефективності, інновації відкривають широкі перспективи для розвитку сучасного підприємництва. Успішна інноваційна діяльність дає можливість підприємству сформувати позитивний імідж, підвищити конкурентоспроможність, ефективніше використовувати обмежені ресурси, збільшити прибуток. Розробка стратегії інноваційного розвитку забезпечує поступальний, пропорційний, ефективний розвиток підприємства, його економічну стійкість і безпеку. При цьому, як показує досвід зарубіжних країн, підприємства повинні зосереджувати свої зусилля на чотирьох пріоритетних напрямках:

1) формування нового складу персоналу, зокрема, шляхом підвищення кваліфікації і творчої активності працівників, а також інноваційне оновлення всіх сфер діяльності, напрямів організації виробництва та праці, елементів систем управління;

2) посилення спрямованості діючої системи мотивації праці на підтримання інноваційної діяльності й інноваційного клімату в підприємстві;

3) перетворення техніко-технологічної бази, впровадження комплексної механізації та автоматизації виробництва й управління;

4) об'єктивне та достовірне оцінювання інноваційного рівня підприємства — визначення системи показників соціально-економічного його розвитку, ефективності розробки і впровадження у виробництво, реалізації науково-технічної політики.

Можливості продовження політики підприємства базуються на безлічі рішень. Особа, яка приймає рішення, визначає, яке з множини рішень можливо прийняти. У процесі управління інноваціями всі управлінські дії можуть оцінюватися з позиції ринку. Такий підхід управління інноваціями називається підходом «від ринку». Якщо дослідження й розробка інновації відбувається без вивчення майбутнього ринку, а створені продукти «проштовхуються» на ринок, такий підхід має назву «агресивного». Серед стратегічних процедур існують і такі, що заздалегідь приречені на невдачу. Це нереальні планові завдання, неправильна оцінка ресурсів, відсутність зобов'язань керівного складу щодо реалізації стратегії.

Отже, передумовою досягнення економічного успіху суб'єктами господарювання є розробка відповідної інноваційної стратегії, основою якої є новизна виробів, поліпшення технологічності виробництва, економічний ефект і соціальні результати впровадження інноваційного оновлення підприємства.

При цьому першочерговим завданням постає визначення пріоритетних напрямів розвитку підприємства, забезпечення конкурентоспроможності продукції, підвищення ефективності виробництва. Побудова економічної стратегії інноваційного розвитку підприємства повинна забезпечити організаційні аспекти розробки, обґрунтування, вибору оптимального варіанта інновацій, впровадження в підприємстві й підвищення економічної ефективності, конкурентні переваги, стабільність та інтенсивний тип розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Никончук В.М. Формування стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств / В.М. Никончук// Агросвіт. – 2012. - №22. – С. 2 – 4.
2. Покотилова В. І. Управління інноваційною діяльністю в аграрному виробництві : монографія / В. І. Покотилова. — К. : ННЦІАЕ, 2008. — 304 с.
3. Сіренко Н. М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України : монографія / Н. М. Сіренко. — Миколаїв, 2010. — 416 с.
4. Субочев О. В. Інновації та стратегія підприємств / О. В. Субочев, С. А. Кузьміна // Економіка та підприємництво : збірник наукових праць учених та аспірантів. — Випуск 13. — К. : КНЕУ, 2005. — С. 105—110.

**ГЕНЕЗИС НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ
«ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ»**

**Синенко О.О., аспірант, кафедри обліку і аудиту та фінансів
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Науковий керівник – д.е.н., професор Танклевська Н.С.**

Свою фінансову політику держава реалізує за допомогою фінансового механізму, склад і структура якого визначаються рівнем розвитку економіки, відносинами власності, історичними та національними особливостями окремої країни.

Найважливішими умовами результативності фінансової політики є врахування дії об'єктивних економічних законів розвитку суспільства, специфіки сучасних умов, змін у зовнішній та внутрішній політиках, використання досвіду попередніх етапів суспільного будівництва та комплексність розроблення заходів щодо вдосконалення фінансових відносин. За дотримання зазначених вище умов фінансова політика сприятиме вдосконаленню продуктивних сил, забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку країни, вирішенню національних і міжнародних проблем. Головне завдання фінансової політики держави полягає у забезпеченні реалізації тієї чи іншої державної програми необхідними фінансовими ресурсами. Фінансова політика суб'єктів господарювання – система заходів, форм і методів, які використовуються для фінансового забезпечення їхньої діяльності та досягнення поставлених завдань. Основні завдання фінансової політики суб'єктів господарювання такі:

- забезпечення фінансової стійкості;
- оптимізація грошового обігу і підтримка постійної платоспроможності;
- максимізація чистого прибутку;
- мінімізація фінансових ризиків;
- зростання ринкової вартості суб'єкта господарювання та максимізації добробуту власників його капіталу.

Складові фінансової політики суб'єкта господарювання: політика формування капіталу; емісійна політика; кредитна політика; інвестиційна політика; політика формування активів; політика у сфері управління ризиками; дивідендна політика.

Фінансовий механізм у широкому розумінні — комплекс фінансових методів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. За допомогою конкретних фінансових форм і методів здійснюються розподільні та перерозподільні відносини, утворюються доходи суб'єктів економічної діяльності і відповідні фонди грошових коштів. При цьому функціонування фінансового механізму ґрунтується на організаційно-правових положеннях та фінансовій інформації, які забезпечують практичне використання фінансів для досягнення визначених цілей і завдань.

Фінансовий механізм у вузькому розумінні — сукупність конкретних фінансових методів та важелів впливу на формування і використання фінансових ресурсів з метою забезпечення функціонування й розвитку державних структур, суб'єктів господарювання і населення. До складу фінансового механізму входять основні елементи, які наведені на рис. 1.

Рис. 1. Основні елементи фінансового механізму

Фінансові методи є способом впливу фінансових відносин на господарський процес. У господарській практиці широко застосовують такі фінансові методи: фінансове планування, оперативне управління, фінансовий контроль, фінансове забезпечення і фінансове регулювання. Процес розподілу і перерозподілу виробленого у суспільстві валового внутрішнього продукту, утворення і використання грошових фондів починається, в першу чергу, із застосування такого фінансового методу, як фінансове планування.

Фінансові важелі та інструменти — прийоми дії фінансових методів, конкретні форми розподілу і перерозподілу ВВП. До фінансових важелів належать: доходи, нагромадження, податки та обов'язкові платежі, неподаткові надходження, міжбюджетні трансферти, витрати, видатки, фінансові резерви, фінансові стимули, фінансові санкції. Фінансовими інструментами є: ставки податків і обов'язкових платежів, податкові пільги, норми амортизації, норми видатків у бюджетних установах, фінансові нормативи, відсотки за користування кредитом, ставки орендної плати, штрафи, пеня, ліміти, ставки заробітної плати, пенсій, стипендій тощо.

Для нормального функціонування фінансового механізму необхідним є його відповідне нормативно-правове забезпечення, представлене передусім Конституцією України, численними законами, а також підзаконними нормативно-правовими актами. Закони приймаються Верховною Радою України, є обов'язковими до виконання і мають вищу юридичну силу стосовно інших нормативних актів. Велике значення в регламентації фінансових відносин в Україні відіграють такі закони: «Про власність», «Про систему оподаткування», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про цінні папери і фондову біржу»,

Господарський кодекс України, Бюджетний кодекс України тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березін О.В. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку / О.В. Березін, О.Д. Плотник. – Полтава: Інтер Графіка, 2012. – 221 с.
2. Ковальчук І. В. Економіка підприємства : навчальний посібник / І. В. Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 679 с.
3. Потенціал підприємства : формування та оцінка / За ред. О. К. Добикіна. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 208 с.
4. Семенов Г. А. Фінансове планування і управління на підприємствах : [навчальний посібник] / Г. А. Семенов, В. З. Бугай, А. Г. Семенов, А. В. Бугай. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 432 с.
5. Хомяков В. І. Управління потенціалом підприємства / В. І. Хомяков, І. В. Бакум. – К. : Кондор, 2009. – 400 с..

МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ, ШЛЯХ ДО ВИРОБНИЦТВА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ситник І.В., аспірант

**Науковий керівник Грановська Л.М. д.е.н., професор
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»**

Сільське господарство України має велике значення для країни. Сільськогосподарський сектор має великий потенціал для розвитку, особливо в області підвищення врожайності культур і продуктивності рослинництва. Проте, даний потенціал може бути використаний лише за умови вирішення ряду проблем, включаючи питання ефективності та конкурентоспроможності аграрного сектора економіки .

Для реалізації цієї стратегії необхідно удосконалити державну аграрну, фінансову, кредитну і податкову політику, організаційно-економічний механізм державної підтримки розвитку аграрного сектора, освіти і науки; підвищити ефективність і конкурентоспроможність аграрного виробництва з переведенням його на інноваційну модель розвитку в результаті техніко-технологічного переоснащення; розвивати вітчизняний науково-технічний і виробничий потенціал, підвищити ефективність його використання; створювати належні умови для відродження галузі рослинництва, забезпечення виробництва конкурентоспроможної екологічно чистої продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку.

Стрімкий розвиток цивілізації погіршує якість навколишнього середовища та харчових продуктів, що призводить до погіршення здоров'я людей та катастрофічного зниження якості життя. Враховуючи економічний, екологічний та соціальний стан в Україні проблему якості і безпечності продукції можна розглядати як найактуальнішу проблему збереження

генофонду. Питання переходу від традиційного до органічного використання земельних ресурсів в Україні дуже актуальне. Українські чорноземи, це можливість для українців бути багатими, за умови, що до них буде дбайливе відношення і вірно прикладений інтелектуальний потенціал [1].

Екологізація землекористування – генеральна лінія розвитку сільського господарства в країнах Європейського союзу на найближчі десятиліття. Для досягнення цієї мети передбачено цілий комплекс політичних, економічних, технологічних і екологічних заходів [2].

Основою для визначення ринкової вартості сільськогосподарських земель на основі показника еколога - економічного ефекту від їх використання, повинен стати еколога- економічний паспорт земельної ділянки, в якому буде відображена повна інформація про її фактичний якісний стан в сукупності агрофізичних, фізико-хімічних, агрохімічних і біологічних властивостей, забрудненості ґрунтового покриву. В умовах надмірного антропогенного навантаження увагу привертають екологічно чисті ґрунти. Вони є основою для вирощування сільськогосподарської сировини і виробництва екологічно чистих і безпечних продуктів харчування, у тому числі дитячого, дієтичного і лікувального. Проте для цього оброблювані земельні ділянки повинні мати статус спеціальних сировинних зон.

Неконтрольоване застосування засобів хімізації інтенсифікація землеробства, збільшення навантаження на земельні ресурси в умовах низької технологічної культури призводять до погіршення якості ґрунтів, зниження їх родючості, прогресу ерозії. Усе це вказує на те, що питання економічно ефективного і екологічно безпечного використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення, обліку екологічних чинників при їх економічній оцінці є актуальним, як з наукової, так і з практичної точок зору.

Головною метою підвищення економічної ефективності землекористування шляхом переходу від традиційного землекористування до органічного, і надання відповідним земельним ділянкам пріоритетного статусу сировинних зон для виробництва екологічно чистих і безпечних продуктів харчування, вирішення проблеми продовольчої безпеки країни [5].

Сучасне використання сільськогосподарських угідь не відповідає вимогам раціонального землекористування. У більшості господарств землеробство ведеться з повним ігноруванням законів повернення ґрунту поживних речовин, винесених з урожаєм. Тому впровадження еколога - економічної паспортизації земельних ділянок дасть можливість реально оцінити сучасний стан родючості ґрунтів, сприятиме проведенню нової грошової оцінки. [6].

Завдяки своєму унікальному природно-ресурсному потенціалу Україна має величезні землі, сприятливий для ведення сільського господарства клімат є вагомими передумовами розвитку українського ринку екологічно чистої продукції [2].

Ефективне використання земель сільськогосподарського призначення і відтворення родючості ґрунтів, поліпшення здоров'я населення, підвищення рівня життя сільського населення, усі ці причини обумовлюють необхідність розвитку органічного землеробства в Україні, яке є альтернативою традиційному і ґрунтується на основних екологічних законах і спрямоване на поліпшення структури ґрунтів, відтворення їх природної родючості [4].

Обов'язковими умовами органічного землеробства є впровадження у виробництво наступних заходів: застосування науково обґрунтованих сівозмін; мінімізація обробітку ґрунту; залишення на полі усієї нетоварної частини урожаю як джерела біомаси для утворення гумусу; відмова від застосування мінеральних добрив і заміна їх на органічні; відмова від застосування хімічних засобів захисту рослин [3].

Одним із перспективних напрямів, який враховує об'єктивні закономірності і системні взаємозв'язки між усіма ланками відтворювального процесу в природокористуванні є розвиток органічного землеробства в Україні, основою якого повинне стати впровадження механізму державного замовлення на виробництво екологічно чистої харчової продукції в межах спеціальних сировинних зон.

Еколого - економічне обґрунтування придатності сільськогосподарських угідь до створення спеціальних сировинних зон відбувається у декілька етапів.

На першому етапі необхідно провести диференціацію регіонів за показниками екологічної стійкості ґрунтів і агрохімічними показниками родючості ґрунтів. На цьому етапі вивчаються ґрунтово - кліматичні умови: рівень родючості ґрунтів, поширення процесів деградації, у тому числі хімічною, рівень біологічної продуктивності сільськогосподарських рослин і тому подібне[5].

На другому етапі проводиться оцінка відповідності конкретної земельної ділянки вимогам створення спеціальних сировинних зон з урахуванням екологічних вимог.

На третьому етапі розробляється механізм мотивації власників земельної ділянки в отриманні статусу спеціальної сировинної зони. Еколого-економічне обґрунтування створення спеціальних сировинних зон передбачає порівняння сукупних витрат на вирощування екологічно чистої продукції в цих зонах з виручкою від її реалізації [4].

Створення спеціальних сировинних зон в Україні може вирішити питання раціонального використання земельних ресурсів. Мета спеціальних сировинних зон співпадає з метою органічного землеробства щодо отримання якісної сільськогосподарської продукції за умови обмеженого використання засобів хімізації сільського господарства [4].

Зважаючи на специфіку діяльності сільськогосподарських підприємств і земельні ресурси, які придатні для ведення органічного землеробства, доцільно створити регіональний кластер з виробництва екологічно чистої продукції, який в майбутньому може створити передумови для ефективною інноваційної діяльності, концентрації капіталу для реалізації еколого-

економічних проєктів, поліпшення екологічної ситуації, підвищення рейтингу регіону, стабілізації і розширення ринків збуту продукції, рішення ряду соціальних проблем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформаційно-аналітичний збірник / [За ред. П. Т. Саблук].- К. : ІАЕ, 2003 с. 764
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств, 2-е видання. - К.: КНБУ, 2002. - 624 с.
3. Бабенко А.Г. Державне регулювання та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору / А.Г. Бабенко // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 88– 95.
4. Кисель В.И. Биологическое земледелие на Украине: проблемы и перспективы / В. И. Кисель. – Х.: Штрих, 2000 с.161
5. Ситник В.П. Екологічні аспекти агропромислового комплексу / В. П. Ситник // Вісник аграрної науки. – 2002. - №9. – С. 55 – 57.
6. Іванишин В.В. Еколого-економічні аспекти застосування агроекотех-нології виробництва конкурентоспроможної екологічно чистої продукції / В.В. Іванишин, В. С. Таргоня, Л. С. Околот / Економіка АПК.– 2008.-№3.–С. 46 –49.
7. Топіха І.Н. Джерела фінансування аграрного землекористування / І.Н. Топіха, // Вісник аграрної науки Причорномор'я Миколаївського держ. аграр. ун-ту. — 2009.— Випуск 1. — С. 19—25.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ

**Скрипник С.В. - к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»**

Суть проблеми підвищення ефективності використання ресурсів полягає в тому, щоб досягати максимально можливого збільшення обсягу виробництва (доходу, прибутку) на кожен одиницю затрачених ресурсів. Кількісна визначеність і зміст критерію відображається в конкретних показниках ефективності використання ресурсів сільськогосподарської галузі. Виходячи з цього, на наш погляд, можливим економічним критерієм ефективності використання ресурсів сільськогосподарської галузі можна вважати з одного боку зростання доходу (виручки від реалізації), а з іншого – стійкий ріст виробництва.

Для оцінки ефективності використання ресурсів сільськогосподарської галузі в ринкових умовах пропонується використовувати загальноекономічні показники в комплексі з показниками рентабельності й прибутковості,

ліквідності й платоспроможності, ділової активності, фінансової стійкості. Даний підхід до оцінки ефективності використання ресурсів сільськогосподарської галузі, на думку автора є досить вдалим, оскільки залучає найбільш значущі показники та дає уявлення про вплив ресурсів на фінансово-господарський стан підприємств сільськогосподарської галузі.

Ефективне використання ресурсів впливає на економічні показники фінансового стану підприємств сільськогосподарської галузі та на ефективність функціонування сільськогосподарської галузі. Економічний механізм галузі сільського господарства містить цілий ряд інструментів впливу на розвиток підприємств сільськогосподарської галузі.

Узагальнюючи наведені дані можна зазначити, що обсяги виробництва сільськогосподарської продукції повинні задовольняти потреби в ній. Такий підхід потребує розвитку сільськогосподарської галузі, технологій виробництва, розробки ресурсозберігаючих технологій і заходів щодо раціонального використання ресурсів, взаємодія цих заходів у розробці ефективного економічного механізму використання ресурсів сільськогосподарської галузі. Отже, важливими резервами та шляхами розвитку сільськогосподарської галузі є: збільшення випуску продукції; підвищення ступеня концентрації та технічного рівня виробництва; модернізація діючих підприємств; всебічний розвиток комбінування виробництва на основі комплексного використання ресурсів сільськогосподарської галузі.

Одним із напрямків перспективного розвитку сільськогосподарської галузі є підвищення ефективності використання ресурсів, як результату дії складових технологічного, екологічного, організаційного, соціального та економічного характеру. Показником результативності сільськогосподарської галузі є її ресурсозберігаючий ефект, що отримується у прирості кінцевого продукту при скороченні обсягів використання ресурсів.

Важливим показником результативності в такому разі будуть показники ефективності використання ресурсів сільськогосподарської галузі, що зменшують собівартість продукції, і, таким чином, значно підвищують конкурентоздатність галузі. У свою чергу, розглядаючи такі складові, що забезпечують підвищення ефективності використання ресурсів, як: аналіз впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, формування та реалізація стратегії розвитку сільськогосподарської галузі України на основі ефективного використання ресурсів, впровадження контролінгу для підвищення ефективності використання економічних ресурсів в довгостроковому періоді, можна сказати, що їх виконання потребує окремого детального розгляду.

Сучасний економічний механізм сільськогосподарської галузі в Україні перебуває на стадії формування, хоча його основні ланцюги вже створені. Але ще й досі він не налагоджений, не відпрацьований на всьому економічному просторі України. Формування економічного механізму господарської діяльності сільськогосподарської галузі необхідно здійснювати

на підставі вже існуючих інструментів економічного механізму з урахуванням досягнень в галузі вирішення проблем використання ресурсів.

Отже, принципи ефективного використання ресурсів сільськогосподарської галузі в Україні тільки усвідомлюються і науково обґрунтовуються. Важливо, щоб ці принципи ґрунтувались на усвідомленні необхідності здійснення екологізації фінансово-економічної системи України з метою стимулювання екологічно спрямованої господарської діяльності.

Фінансування необхідних для господарської діяльності ресурсів має бути більш гнучким і пропонувати суб'єктам господарювання свободу вибору найбільш ефективної для них схеми фінансування. Це можливо здійснити, спираючись на науково-практичні розробки провідних науковців.

Сільськогосподарська галузь не може орієнтуватись на розвиток традиційного ресурсного потенціалу тими темпами, що спостерігались раніше. Така ситуація потребує принципово нового підходу до стратегії її економічного розвитку. Комплексне підвищення ефективності використання ресурсів сільськогосподарської галузі повинне стати одним з головних факторів досягнення стійких темпів економічного зростання галузі. Стратегія ресурсозбереження та інтенсифікації сільськогосподарської галузі передбачає ктивність використання ресурсів. Збалансований та пропорційний розвиток сільськогосподарської галузі тісно пов'язаний з розробкою системи підвищення ефективності використання ресурсів та джерел їх формування. Для успішного вирішення поставлених завдань потрібне детальне вивчення та пошук шляхів зниження собівартості виробництва продукції сільськогосподарської галузі та на цій основі підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – 2-ге вид., доп. і переробл. /В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2004. – 624 с.
2. Березіна Л.М. Виробнича функція та ресурсний потенціал аграрних підприємств [Електронний ресурс] / Л. М. Березіна. – Режим доступу: nuwm.rv.ua/methods/asp/vd/v41ek01.doc
3. Микитюк С.О. Витоки наукових основ ресурсного підходу [Електронний ресурс] / С. О. Микитюк. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ppmb/texts/2010_2/10msabrh.pdf.
4. Окселенко Н. О. Необхідні ресурси та умови підвищення прибутковості сільськогосподарської галузі України / Н. О. Окселенко // Економічний простір : збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – № 92. – С. 151–163.

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА СЛОВАЧЧИНИ: МОДЕЛЬ ДЛЯ УКРАЇНИ

**Слепцов В.А., к.е.н.,
міський голова Карлівки Полтавської області**

Децентралізація бюджетної системи сьогодні є одним із ключових чинників раціональності розподілу та використання бюджетних фондів, а також високої ефективності надання суспільних благ та послуг. Держава вже не може нормально функціонувати у тому вигляді системного управління, який діє наразі. Країна потребує реформ в адміністративній частині. Децентралізація – це процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій при одночасному звуженні прав і повноважень відповідного центру з метою оптимізації та підвищення ефективності управління суспільно важливими наскрізними та локальними управлінсько-ресурсними функціями, найповнішої реалізації регіональних і місцевих інтересів. Тобто, під децентралізацію слід розуміти це реальний шлях до підвищення якості повсякденного життя мешканців кожного села, селища чи міста.

Економічну ефективність децентралізованої бюджетної системи доводить і досвід однієї з найбільш динамічних економік Європи – Словаччини, яка, як і Україна, менш ніж два десятиліття назад, взагалі не мала інститутів місцевого самоуправління, а фінансові ресурси і більшість повноважень концентрувалися в рівні державної влади. Після створення незалежної Словацької республіки, завдяки комплексу реформ, місцеве самоврядування отримало реальну владу і достатні фінансові ресурси для своєї діяльності, що сприяло значному підвищенню ефективності бюджетної системи. Даному процесу сприяли адміністративно-територіальній реформи, які наведені на рис. 1. Після завершення адміністративно-територіальної реформи, в результаті якої виникло близько 3 тисяч населених пунктів (міст та сіл) і було створено 8 країв, в Словаччині розпочався перерозподіл повноважень та бюджетних коштів [1]. Словаччиною була обрана так звана «роздільна модель» публічного адміністрування, яка організована на трьох рівнях: муніципалітет – край – держава. Ключовим принципом побудови даної моделі є високий рівень автономії різних її ланок, їх фінансова самодостатність, відсутність відносин субординації між ними та максимальна децентралізація повноважень та відповідальності. Наразі система публічного адміністрування в Словаччині розподілена наступним чином [2]:

I. Державна влада. Уряд країни максимально відділений від справ місцевого самоврядування.

II. Органи місцевого самоврядування (муніципалітети). Муніципалітети являються юридичними особами, вони володіють майном та землею, мають власний бюджет, який робить їх фінансово незалежним від уряду.

III. Органи місцевого самоврядування вищого рівня. Органи місцевого самоврядування вищого рівня також є юридичними особами, мають власний бюджет, володіють майном та землею, можуть займатися комерційною діяльністю. Вони є незалежними в своїй діяльності від державної влади і муніципалітетів.

Рис. 1. Адміністративно-територіальна реформа Словаччини

В результаті бюджетної децентралізації була значно розширена фінансова база бюджетів населених пунктів. Отже, аналізуючи досвід децентралізації бюджетної системи Словацької республіки необхідно зазначити спільні риси, які існували в даній країні і які зараз має Україна: асиметричність розподілу фінансових ресурсів між різними регіонами, інертність економічної політики місцевої влади, низька ефективність використання бюджетних коштів, високий рівень корупції. Запроваджені реформи в Словаччині привели до ефективного перерозподілу фінансових джерел, підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів та якості наданих публічних послуг та благ. Даний досвід є прикладом запровадження адміністративно-територіальної реформи - децентралізації для нашої країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Децентралізація: досвід ефективної реформи Словаччини для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://antikor.com.ua/articles/30924-detsentralizatsija_dosvid_efektivnoji_reformi_slovachchini_dlja_ukrajini
2. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Текст] / [О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, А. М. Школик та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., 2012. – 212 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

**Собченко А.М. – к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»**

Завдяки податкам держава має можливість накопичувати і зосереджувати матеріально-фінансові ресурси, необхідні для її функціонування, управління суспільними справами, підтримання громадського правопорядку, проведення необхідної суспільству господарської діяльності, вирішення різноманітних соціальних проблем і питань духовно-культурного життя, оборони країни.

Податки – це атрибут і прерогатива держави. Це основа формування бюджету країни, а отже, і фінансування цілої низки суспільно необхідних галузей життя - освіти, науки, культури, медицини, соціальних та економічних програм тощо, утримання державного апарату. Створення податкової системи - це велика практична й наукова проблема. Податки (внески, збори) виступають регулюючими інструментами в процесах стабілізації та економічного процвітання держави. Тому, думаючи про формування державних грошових фондів за рахунок податків і податкових платежів та встановлюючи нові види і форми оподаткування, державницькі структури, повинні провадити таку податкову політику, яка має оптимально поєднувати інтереси держави, платників податків і громадян.

Мобілізація податків і ефективність ведення податкової політики держави розглядає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення та соціальних груп, для яких вводяться спеціальні програми соціальної підтримки за формами та методи розподілу й перерозподілу частини доходу.

За економічною сутністю податки є обов'язковими платежами, що виплачується державою з доходів юридичних та фізичних осіб до відповідного бюджету для фінансування витрат держави, передбачених її конституцією та іншими законодавчими актами. Це одна із форм вирівнювання доходів юридичних і фізичних осіб з метою досягнення соціальної справедливості і економічного ринку. Вилучаючи частину доходів підприємців і громадян, держава гарантує їх ефективне використання для задоволення потреб

суспільства в цілому і досягнення на цій основі зростання його добробуту. На перший погляд, податки виражають односторонні відносини держави з підприємцями та населенням під час їх сплати.. На далі податки дають змогу зворотній зв'язок із платниками завдяки фінансування відповідних витрат [3].

За наявних умов не достатньо розглядати податки загалом. У кожній державі є багато податків і зборів, що забезпечують мобілізацію коштів в її розпорядження. Вся сукупність податків, зборів, відрахувань і платежів в державі становить її податкову систему. Податкова система кожної держави має свою структуру, тобто систему податків залежно від різних ознак. Структура податкової системи визначається рівнем економічного розвитку держави. У Податковому Кодексі [1] передбачено 18 загальнодержавних та 5 місцевих податків і зборів (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік загальнодержавних та місцевих податків і зборів

Загальнодержавні податки та збори (ст. 9)	Місцеві податки та збори (ст. 10)
1) Податок на прибуток підприємств; 2) податок на доходи фізичних осіб; 3) податок на додану вартість; 4) акцизний податок; 5) збір за першу реєстрацію транспортного засобу; 6) екологічний податок; 7) рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів; 8) рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні; 9) плата за користування надрами; 10) плата за землю; 11) збір за користування радіочастотним ресурсом України; 12) збір за спеціальне використання води; 13) збір за спеціальне використання лісових ресурсів; 14) фіксований сільськогосподарський податок; 15) збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства; 16) мито; 17) збір у вигляді цільової надбавки до чинного тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками; 18) збір у вигляді цільової надбавки до чинного тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності.	1) Податок на нерухоме майно, інше ніж земельна ділянка; 2) єдиний податок; 3) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; 4) збір за місця для паркування транспортних засобів; 5) туристичний збір.

Оподаткування - це діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави. Використовуючи ті чи інші податкові пільги, держава регулює пропорції в економічній структурі виробництва та обліку, в розвитку продуктивних сил, справляє значний вплив на реалізацію суспільного продукту, темпу нагромадження капіталу і

технічного оновлення виробничого потенціалу держави [2].

Загальний принцип визначення доходу, оподаткованого ПДФО, не зазнав революційних змін. Як і раніше, передбачено перерахунок податку та застосування податкової соціальної пільги (ст. 169 ПК), зменшення доходу на суму ЄСВ та застосування податкової знижки (раніше – податковий кредит). Ставки ПДФО, передбачені в Податковому Кодексі України, наведені у табл. 2. Податок на доходи фізичних осіб - плата фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу, тобто переважно чи постійно тут проживає [1]. Платниками податку з доходів фізичних осіб є фізичні особи - резиденти, зокрема працівники, які отримують як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи, та нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України (розділ IV ст. 162).

Таблиця 2

Ставки податку на доходи фізичних осіб

Ставка ПДФО	Що оподатковується
1 %	Як виняток – дохід від продажу одного з об'єктів рухомого майна, як-от: легковий автомобіль, мотоцикл, моторолер, – не частіше одного разу протягом звітного податкового року
5 %	Процент на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок; дохід за іпотечними цінними паперами (іпотечними облігаціями та сертифікатами) відповідно до закону; дохід у вигляді відсотків (дисконту), отриманий власником облігації від їх емітента відповідно до закону; дохід у вигляді дивідендів; дохід від продажу рухомого та нерухомого майна та ін. види доходів
10 %	Дохід у формі заробітної плати шахтарів – працівників, які видобувають вугілля, залізну руду, руди кольорових і рідкісних металів, марганцеві та уранові руди, працівників шахтобудівних підприємств, які зайняті на підземних роботах повний робочий день та 50 % і більше робочого часу на рік, а також працівників державних воєнізованих аварійно-рятувальних служб (формувань) тощо
15 %	Доходи, одержані, в тому числі, але не винятково, у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які виплачуються (надаються) платникові у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами; виграшу в державну та недержавну грошову лотерею, виграш гравця (учасника), отриманий від організатора азартної гри; для будь-якого об'єкта спадщини; доходи, отримані фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності.
20 %	Загальна сума доходів, зазначених у першому абзаці попереднього рядка, отриманих платником податку у звітному податковому місяці, яка перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року (20 % суми перевищення з урахуванням податку, сплаченого за ставкою 15 %)
30 %	Доходи, нараховані як виграш чи приз (крім державної та недержавної грошової лотереї та виграшу гравця (учасника), отриманого від організатора азартної гри) на користь резидентів або нерезидентів

Належним чином організований аналітичний облік розрахунків із бюджетом дозволяє розв'язувати проблему і важливе завдання як аналіз фінансового становища підприємства, з урахуванням якого здійснюється виключно як короткострокове, і довготривале планування фінансової складової діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Орлова В. Удосконалення оподаткування і податкового обліку / В. Орлова // Фінанси України. – 2013. – № 8. – С. 37-44.
3. Податковий облік : [підручник] / Панасик В. М., Ковальчук С. К., Бобрівець С. В. – Тернопіль : Карт – блонд, 2009. – 352 с.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Тищенко І.В. – магістрант ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Галат Л.М. – к.е.н, доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Стан ринку зерна країни є своєрідним індикатором якості проведення економічних реформ, та ефективності реалізації аграрної політики. З урахуванням масштабів і повноти елементів економічних відносин зерновий ринок може використовуватись в якості моделі розвитку для інших ринків сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства. Проте існує ряд питань пов'язаних з напрямками удосконалення механізмів державного регулювання ринку зерна, визначення найбільш дієвих та результативних інструментів державного регулювання цього сектора економіки в сучасних умовах.

Сьогодні спостерігається порушення оптимальних інтеграційних зв'язків між учасниками зернового ринку, особливо між товаровиробниками й елеваторами, монополізація посередницьких послуг комерційними фірмами та відсутність реального впливу держави на системні прогнози щодо майбутньої кон'юнктури, що призводить до спотворення ринкових механізмів ціноутворення. Актуальними залишаються питання оцінки результатів запровадження механізмів державного регулювання українського ринку зерна, прогнозування необхідних обсягів товарних та фінансових інтервенцій, економічного обґрунтування рівня цін підтримки, ефективного використання бюджетних коштів на підтримку сільського господарства [2].

Стан зернового господарства визначає розвиток усіх галузей агропромислового виробництва та рівень добробуту населення. Від обсягу виробництва зерна залежить, чи буде населення країни забезпечене основним продуктом харчування – хлібом, а промисловість – сировиною. Високорозвинене зернове господарство відіграє значну роль у розширенні м'ясного та молочного скотарства, свинарства і птахівництва. В умовах

поглиблення міжнародного поділу праці, економічних відмінностей країн і різної забезпеченості їх зерном власного виробництва цей продукт стає одним із найважливіших об'єктів зовнішньої торгівлі [1]. Виробництво зерна в Україні зазнає суттєвих змін у зв'язку з розвитком нових форм господарювання, кооперативних форм власності, особливостями формування ринку зерна в умовах ринкової економіки, та впровадження інтенсивних технологій вирощування [2].

За даними Державної служби статистики України, у 2014 р. виробництво зернових і зернобобових культур становило 63,6 млн т, тоді як у 2012 році 46,0 млн т. Це зумовлено як збільшенням площі збирання (на 2,6 %), так і зростанням урожайності основних зернових культур (на 37,4 %). Основними зерновими культурами України є пшениця, ячмінь, кукурудза, овес, жито, просо, гречка та рис. Урожай зернових культур у 2014 р. був одержаний переважно за рахунок виробництва зернової кукурудзи, питома вага якої в загальному валовому зборі досягла 44,6 % (28,5 млн т) та пшениці, яка у загальній структурі зернових займала 37,8% (24,1 млн. т) [5].

Так, наприклад, згідно з оцінками АПК-Інформ, з 63,8 млн т врожаю зернових у 2014-2015 МР на експорт може бути поставлено 34,3 млн т, або 54% від загального виробництва і 10,1% від загальносвітового обсягу експорту. Таким чином, український зерновий ринок глибоко інтегрований у світовий торговельний простір у цьому сегменті.

Законодавство України про зерно та ринок зерна базується на Конституції України, Закону України «Про зерно і ринок зерна», Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України», законів України та інших нормативно-правових актів.

Однак, основні положення Закону України «Про зерно і ринок зерна» реалізовані не в повному обсязі, зокрема положення про заставні ціни, забезпечення механізму експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки (створення Державного агента із забезпечення експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки), забезпечення повноцінного фінансування Державного агента, здійснення цінової політики на ринку зерна та страхування ризиків для суб'єктів зернового ринку, забезпечення повноцінного моніторингу ринку зерна тощо.

Державне регулювання ринку зерна в Україні в сучасних умовах не відіграє стимуляційної ролі для зерновиробництва і поки не здатне ефективно реагувати на зміну ситуації на світовому ринку. Саме тому, необхідно сформувати та задіяти ефективні механізми регулювання ринку зерна, удосконалити положення нормативно-правової бази, забезпечити виконання прийнятих рішень, сформувати розвинену інфраструктуру ринку зерна тощо. Політика державної підтримки нарощування зерновиробництва здійснюється Міністерством аграрної політики та продовольства України за такими основними напрямками:

- збільшення обсягів фінансування державних цільових програм;
- запровадження нових механізмів кредитування; посилення ролі Аграрного фонду у фінансуванні виробництва через механізми заготівлі

майбутнього урожаю;

- стимулювання залучення коштів на вітчизняних та закордонних (ІРО) фондових ринках;

- стимулювання приватних інвестицій (акціонування);

- податкове стимулювання; розвиток агрострахування [4].

З боку Уряду надається підтримка сільськогосподарським товаровиробникам на виплату часткової компенсації витрат із посіву озимих культур, ярої пшениці, закупівлі мінеральних добрив вітчизняного виробництва. Однак реалізація існуючих положень нормативно-правових документів досить часто знаходиться не на належному рівні, а недостатня системність та неузгодженість законодавства України, а також його вибіркоче виконання, має негативний вплив на зерновиробництво і потребує вдосконалення. Механізми державного регулювання ринку зерна мають реалізовуватись на таких основних напрямках:

- створення системи моніторингу та прогнозування ринку;

- пошук та просування зерна на зовнішні ринки;

- стимулювання ринкового попиту на зерно як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках;

- формування і розвиток інфраструктури зернового ринку, включаючи інформаційно-аналітичну систему, товарні біржі й оптові ринки, сільськогосподарські заготівельно-збутові та обслуговуючі кооперативи, агроторгові доми, ф'ючерсна торгівля тощо;

- захист інтересів вітчизняних виробників зерна на внутрішньому ринку та при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;

- науково-технічне та інноваційне забезпечення розвитку ринку зерна;

- формування необхідної законодавчої та нормативно-правової бази та її гармонізація з вимогами Світової організації торгівлі [3].

Економічно-фінансовий механізм державного регулювання ринку зерна має спрямовуватись на узгодження цінової, бюджетної, податкової, кредитної політики та розвиток страхування в АПК. Вітчизняним виробникам зерна важко конкурувати із закордонними через наявність значної різниці у вартості кредитних ресурсів для аграрного сектора. Так, кредити в ЄС надаються аграрному сектору під 2 - 4 %, у США – 0 % , в Україні – до 25 - 30 % річних [3].

Державна політика, щодо регулювання ринку зерна в найближчій перспективі повинна будуватися з урахуванням впливу глобальних факторів, та інтеграційних процесів в середині країни. Процес формування національного ринку зерна в умовах глобалізації поки що перебуває на стадії становлення, а тому цей ринок ще далеко не повною мірою забезпечує виконання покладених на нього функцій і завдань, а саме баланс попиту та пропозиції, підвищення дохідності сільгоспвиробників, вирішення соціальних і екологічних проблем галузі. Завдання державного регулювання зернового ринку полягає у забезпеченні процесу його стійкого розвитку зі збереженням властивості динамічної взаємодії його складових.

ЛІТЕРАТУРА

1. Духновська Л. М. Напрямки державного регулювання ринку зерна в Україні / Л. М. Духновська // Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку підприємств харчової промисловості. – 2014. – № 1. – С. 19-21.
2. Мелешко М. І. Державне регулювання ринку зерна і ринкових відносин та їх роль в системі забезпечення продовольчої безпеки / М. І. Мелешко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 10. – С. 61–64.
3. Програма «Зерно України – 2015». – К.: ДІА, 2011. – 48 с.
4. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України редакція від 11.02.2015 № 37-IV // Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/37-15>.
5. Україна у цифрах 2014. / Державна служба статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org>.

ЗАЙНЯТИСТЬ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ

**Шаповал Л.О. – студентка економічного факультету
Шепель Т.В. – к.е.н., доцент ДВНЗ «Херсонський ДАУ»**

На сьогоднішній день трудові ресурси в сільському господарстві, як і в багатьох інших галузях, є найважливішим елементом виробничого циклу. Сучасна несприятлива демографічна ситуація, погіршення показників соціального розвитку сільських територій, некваліфіковане управління у більшості аграрних формувань зумовили потребу в удосконаленні підходів щодо економічно обґрунтованого використання трудових ресурсів.

Соціально-економічне становище напружене. Сьогодні село має ряд проблем: розпаювання землі та сільських господарств призвело до розпаду його інфраструктури; недосконала нормативно-правова база, мала кількість діючих підприємств, а в окремих сільських населених пунктах області підприємства взагалі відсутні, соціальна інфраструктура знаходиться в занепаді тощо. Тому проблема сільського безробіття є одним із важливих соціальних проблем суспільства.

На сьогодні в сільському господарстві значно зменшилась кількість зайнятих у селянських фермерських господарствах, що призвело їх до несприятливих умов життя. Вони перебувають у приватній власності, що майже не впливає на чисельність зайнятих, оскільки більшість з них у стані вимушеної неповної зайнятості та має значну заборгованість по заробітній платі. Станом на 1 липня 2015 року статус безробітного мали 153,2 тис. осіб з числа сільських мешканців

Стратегія скорочення безробіття на селі спрямована на збереження існуючих і створення нових робочих місць на сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм та особистих

господарствах; сприяння продуктивній праці у сільському господарстві, зокрема, шляхом підвищення рівня заробітної плати, створення належних умов праці, ефективного використання трудових ресурсів; забезпечення легалізації найманої робочої сили, виведення заробітної плати з тіньового сектору економіки, а також шляхом створення сприятливих умов для розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації; розширення сфери підприємництва на селі; підвищення мотивації до праці та залучення незайнятого працездатного населення до організації діяльності, що приносить прибуток та забезпечує підвищення соціального благополуччя селян.

З метою реалізації конституційного права громадян на соціальний захист від безробіття та відповідно до програм зайнятості населення державна служба зайнятості вживає заходів, спрямованих на підвищення економічної активності та зростання зайнятості населення, посилення мотивації до праці, підвищення рівня конкурентоспроможності незайнятого населення шляхом набуття нових знань і навичок роботи, сприяння в започаткуванні власного бізнесу та перетворення особистого селянського господарства в підприємницькі структури.

Для профілактики безробіття та пом'якшення дисбалансу на ринку праці державною службою зайнятості здійснюється професійна орієнтація громадян. У I півріччі 2015 року певними послугами було охоплено 333,6 тис. безробітних осіб з числа сільських мешканців. За 6 місяців по направленням працевлаштувались 161,8 тис. осіб, в тому числі 121,7 тис. безробітних.

Одним із можливих шляхів вирішення проблеми зайнятості на селі — це сприяння самозайнятості населення шляхом відкриття власного бізнесу.

Альтернативні форми зайнятості на селі при їх вдалому застосуванні здатні забезпечити роботою мільйони людей, що і підтверджується досвідом розвинених країн. Але забезпечення прискореного розвитку на сільських територіях несільськогосподарських видів діяльності потребує запровадження певних пільгових умов функціонування та заохочень для таких суб'єктів господарювання. Адже внаслідок багатьох об'єктивних причин, на зразок недостатньої розвиненості інфраструктури, значної віддаленості ринкових інституцій, організувати й успішно вести господарську діяльність у сільській місцевості значно важче, ніж у міських поселеннях. Зазначимо, що майбутніх роботодавців відлякують ще й бюрократичні перепони, тому владним органам доцільно розробити спрощений механізм реєстрації та обліку таких структур, адаптувавши його до умов села та запровадити систему їх консультативної і методичної підтримки.

Отже, розв'язання проблеми зайнятості сільського населення у найближчій перспективі пов'язане із забезпеченням комплексного багатовекторного і багатофункціонального розвитку сільських територій, а саме з розвитком не лише сільськогосподарської діяльності, а й альтернативних видів працевлаштування на селі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2013. - №24. – с.243.
2. Лопатіна К.А./Стан та напрями ліквідації проблеми безробіття в Україні//Управління розвитком. – 2011. - №16(113). – с.85-86.
3. Прушківська Е.В./Світовий досвід та основні напрями державного регулювання зайнятості в Україні//Держава та регіони.– 2008. - №4. – с.182-186.
4. Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>.-Державний комітет статистики України.
5. Режим доступу [http://uk.wikipedia.org/wiki/ Динаміка та географія безробіття в Україні та ЄС](http://uk.wikipedia.org/wiki/Динаміка_та_географія_безробіття_в_Україні_та_ЄС). 5.Стаття «Динаміка та географія безробіття в Україні та ЄС у 2012-2013 рр.».[Електронний ресурс] – Режим доступу <http://infolight.org.ua/>.
6. Федоренко В.Г./Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи//Економіка та держава.–2009-№1.–с.4-
7. Чурилова О.В./Безробіття в Україні: причини, види, наслідки//Наукові доробки молоді – вирішення проблем європейської інтеграції. - 2008. - Т.2 - с.182-184.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

**Шепель І. В. - к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»**

Удосконалення використання трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах господарстві має певні особливості, які визначаються специфікою аграрної сфери. Насамперед вони пов'язані з технологією і умовами виробництва, рівнем технічної оснащеності та економічною необхідністю ведення особистого селянського господарства працівниками сільськогосподарських підприємств. Тому ці особливості мають різне походження і полягають у модифікуючому впливі на характер зайнятості в агроформуваннях, визначають їх потреби в трудових ресурсах.

Земля, як основний і незамінний засіб виробництва, одночасно є знаряддям праці та предметом праці. Тобто, у сільському господарстві спостерігається переплетіння економічного процесу відтворення з природним, які й визначають виробничу діяльність трудових ресурсів у сільському господарстві. Предметами праці у сільському господарстві є живі організми, які не містять у собі всієї маси матерії майбутнього продукту, а розвиваються за специфічними біологічними законами. Тому у сільському господарстві продукцію одержують нерегулярно, в той час як затрати праці відбуваються постійно.

При використанні трудових ресурсів потрібно враховувати фактор

часу. Адже час неможливо покласти на зберігання, купити чи взяти в кредит або якимось чином збільшити в обсязі. Тобто, якщо постійних працівників для своєчасного виконання належних робіт недостатньо, то аграрне підприємство повинно заздалегідь потурбуватися про найм робочої сили відповідної кваліфікації і в потрібній кількості. Сільськогосподарське виробництво просторово розосереджене на великій земельній території, що вимагає додаткових трудових і матеріальних витрат.

В сільському господарстві період виробництва не збігається з робочим періодом, що зумовлює нерівномірну зайнятість трудових ресурсів протягом року (сезонність) і є однією з причин неповної їх зайнятості, особливо в рослинництві. Сезонність виробництва не лише зумовлює використання певних форм кооперації і розподілу праці на підприємствах., але й призводить до негативних економічних і соціальних наслідків: значне недовикористання робочої сили спричиняє зниження рівня оплати праці постійних працівників, що є одним з головних чинників плінності кадрів; підприємства недоодержують значні обсяги продукції; породжує труднощі, пов'язані з наймом тимчасових працівників.

Специфічні умови у сільському господарстві створюють територіальні обмеження для концентрації виробництва і його розмірів, а земельні, матеріальні і трудові чинники виробництва стримують вузьку спеціалізацію. Водночас галузева спеціалізація впливає на визначення абсолютних і відносних параметрів зайнятості селян. Проявами суспільного поділу праці є концентрація і комбінування виробництва на основі технологічно однорідної продукції, спеціалізації робочих місць та робочих функцій процесу виробництва. Тому галузева спеціалізація, з одного боку, є фактором скорочення, а з іншого - розширеного відтворення робочої сили.

У сільському господарстві, залежно від прогресивних методів організації виробництва (концентрації, спеціалізації, інтегрування виробництва), організація використання праці передбачає поліпшену організацію виробничого процесу, при якій зростає продуктивність праці, скорочується трудомісткість виготовлення продукції і, як наслідок цього, кількість працівників. Поліпшення форм і методів організації праці й управління включає поєднання професій, поліпшення умов праці, вдосконалення нормування, скорочення втрат робочого часу, плінності кадрів.

Праця в сільському господарстві досить складна і не дає гарантій в одержанні очікуваних результатів, які значною мірою залежать від природнокліматичних і соціально-економічних умов, а також територіального розміщення підприємств. Для аграрного виробництва характерна нерівномірність розподілу трудових ресурсів по зонах України: рівень забезпеченості підприємств трудовими ресурсами зменшується з заходу на схід та з півночі на південь.

Процес урбанізації населення й істотного зменшення кількості працюючих в аграрному секторі призвели до того, що в частині підприємств окремих регіонів вибуття робочої сили із сільськогосподарського

виробництва перевищило можливості її компенсації засобами механізації та електрифікації виробництва. Це спричинило виникнення дефіциту робочої сили. Водночас у багатьох регіонах відчутний надлишок трудових ресурсів на селі, а тому тут гостро постає питання зайнятості та ефективного використання працівників. Суттєвою відмінністю у формуванні й використанні трудового потенціалу сільського господарства є та, що сільське господарство через свою специфіку не лише залежить від ринку трудових ресурсів, але й саме впливає на його стан.

Досвід розвинених країн свідчить про те, що функціонування ринку аграрної праці здатне значно покращити використання трудових ресурсів села і скоротити потребу агроформувань в них. В Україні на початку економічних перетворень сільська місцевість вважалася трудодефіцитною, здатною забезпечити роботою значну кількість безробітних міських жителів. Але значне вивільненням працюючих з аграрних підприємств в процесі структурної перебудови і змін форм власності у сільському господарстві розширили масштаби ринку праці та призвели до формування протилежних тенденцій його розвитку в сільській і міській місцевостях.

Внаслідок негативного впливу зазначених явищ на соціально-демографічну ситуацію села стали більш непривабливими для життя і праці. Загальна демографічна ситуація відзначається спадом народжуваності, старінням, депопуляцією і міграцією сільських жителів. Для зменшення міграції із сіл необхідно піднесення престижності роботи в сільськогосподарських підприємствах, зокрема шляхом створення умов для нормального проживання, праці і відпочинку на селі та посилення мотиваційних факторів. Потрібно створити сучасну виробничу і соціальну інфраструктуру, щоб життя і побут селян були не гіршими, ніж у міського населення.

Важливу роль в пошуку шляхів ефективного використання трудових ресурсів відіграло започаткування власної справи і розширення самозайнятості на селі. На даному етапі суттєву роль в утриманні переливання працівників з аграрної сфери в інші галузі економіки та створенні нових робочих місць на селі відіграють особисті селянські господарства.

Одним з факторів покращення використання трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах є розвиток агропромислової форми виробництва шляхом формування кооперативного або інтегрованого ведення господарства. Дослідженнями науковців встановлено, що в сільськогосподарських підприємствах, де діяльність здійснюється за схемою: виробництво – переробка – зберігання – торгівля – послуги – підсобні промисли, навіть за умов неврегульованості цінових паритетів для сільськогосподарського виробника, вона є прибутковою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 5) / За ред. П.Т. Саблука та ін. – К.: ІАЕ УААН, 2009. – 647 с.
2. Дієсперов В. С. Ефективність виробництва у сільськогосподарському підприємстві: [моногр.] / В. С. Дієсперов. — К.: ННЦ «Ін-т аграр. економіки», 2008. — 340 с.
3. Ринкові трансформації і пріоритети регіонального розвитку виробництва аграрної продукції: моногр. / [В. І. Бойко, В. М. Скупий, О. А. Козак, та ін.] ; Ін-т аграр. економіки. — К., 2011. — 263 с.
4. Саблук П. Т. Аграрна реформа в Україні: здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення / П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров // Економіка АПК. — 2009. — № 12. — С. 3–13.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Шепель Т.В. – к.е.н., доцент дивз «ХДАУ»

В соціально-економічному житті України сільські території займають особливе місце. Значимість цих територій посилюється їх винятковим внеском у формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші чинники роблять розвиток сільських територій одним з основних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення стандартів життя сільського населення, зростання ефективності функціонування АПК, покращення стану довкілля та поліпшення якості людського капіталу.

Наша країна володіє сприятливими географічними, кліматичними, ресурсними та іншими передумовами розвитку сільських територій, тому потенційно спроможна стати державою з пріоритетним розвитком аграрної сфери та одним з основних постачальників на світові ринки екологічно чистої продовольчої продукції. Проте на сьогодні проблема невідповідності рівня розвитку українського аграрного сектору та сільських територій загалом світовому рівню та стандартам країн ЄС, поки що залишається нерозв'язаною. Українське село, яке ще донедавна визначалося як явище у світовій культурі – сьогодні гине: щороку з карти України зникають десятки сіл. За роки Незалежності, втрачено найголовніше – це те, що робить село колискою української нації!

На сьогодні у селі маємо найвище безробіття, занедбання традиційних напрямків виробництва сільськогосподарської продукції, відсутність висококласних фахівців, люмпенізація, і, як наслідок, моральна та фізична деградація сільського населення.

В сільських населених пунктах не функціонують повноцінно заклади культури, освіти, медичне обслуговування, які створенні, щоб нести

культуру, виховувати молодь, забезпечувати її культурне дозвілля та здоровий спосіб життя.

На даний момент, одними з найбільш гострих проблем українського села є працевлаштування сільських мешканців, стимулювання розвитку малого бізнесу в сільській місцевості та підвищення якості життя сільських жителів.

Селяни, покинуті державою напризволяще, занедбують свої господарства, віддають в оренду земельні паї. Навіть маючи бажання працювати на своїй власній ділянці, не мають можливості. Адже держава не створила відповідну законодавчу базу, яка б сприяла ефективному функціонуванню приватних сільського господарських підприємств.

Україна – аграрна держава, проте сьогоднішній стан справ у сільськогосподарській галузі є, по суті, катастрофічним. Ліквідувавши державну форму власності на селі, в країні не було створено належних умов для повноцінного розвитку фермерських, особистих селянських господарств та приватних сільськогосподарських підприємств.

Переважна більшість фермерських господарств та невеликих приватних агрофірм, не кажучи вже про особисті селянські господарства не мають змоги отримати середньо- та довгострокових кредитів у комерційних банках, які не бажають їх кредитувати.

Відсутній в Україні Закон «Про аграрне страхування», який би забезпечив прозорий та зрозумілий селянам механізм страхування аграрних ризиків.

Процвітає в Україні і тіньовий ринок земель сільськогосподарського призначення, що пов'язано з відсутністю Законів «Про ринок сільськогосподарських земель», «Про кадастр землі», «Про державний земельний іпотечний банк» тощо.

Ця проблема є комплексною і охоплює усі сторони сільськогосподарського виробництва, починаючи з законодавчо - нормативної бази і, закінчуючи, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням цього процесу. Діючі закони, які стосуються аграрного виробництва чи села, часто – не виконуються, інші, украй необхідні – роками не приймаються.

Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», який регламентує багато важливих питань, в тому числі рівність усіх форм господарювання в аграрному комплексі, фактично не діє з часу його прийняття у 1990 році. Діючі механізми передбачають підтримку потужних сільськогосподарських товаровиробників, які і так знаходяться у вигідніших умовах.

Так, розроблений Мінагрополітики проект постанови Кабміну щодо підтримки тваринницької галузі передбачає відшкодування лише тим товаровиробникам, які утримують не менше 500 голів великої рогатої худоби, 1200 свиноматок чи 1000000 голів птиці, тобто, потужним агрофірмам. Іншою постановою КМУ затверджений порядок використання коштів 1% збору, які спрямовуються на розвиток виноградарства, садівництва та

ягідництва передбачає відшкодування коштів за будівництво холодильника для зберігання яблук потужністю не менше 500 тонн.

Вижити поодинці в таких умовах дрібним і середнім сільгосптоваровиробникам, звичайно, неможливо. Для вирішення цієї проблеми необхідно створювати сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, одночасно проводячи широку роз'яснювальну роботу серед широкого загалу селян та керівництва місцевих органів влади.

На Україні інфраструктура аграрного ринку фактично не розвинена, а без неї не можливо забезпечити подальший розвиток аграрного сектора економіки країни, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції і, як наслідок, покращити добробут сільського населення. Тому, надзвичайно важливим завданням на сучасному етапі є розбудова інфраструктури аграрного ринку, яка передбачає створення мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, розвиток сільськогосподарського дорадництва, активне функціонування аграрних бірж, створення гуртових ринків сільгосппродукції.

Окрім того, українське село протягом останнього десятиріччя потерпає від нерозвиненої інфраструктури. Так, у багатьох українських селах відсутні або недостатньо функціонують дитячі садочки, середні школи та клуби або інші осередки культури. Матеріально - технічна база не оновлюється, кадрове забезпечення теж не на належному рівня. Далеко не в усіх населених пунктах є свої лікарні та служби швидкої допомоги. Більше того, більшість українських сіл не мають централізованих систем водопостачання та водовідведення, системи газопостачання. В сільській місцевості крім зниження рівня життя, значно знизилися і доходи населення, (в сільському господарстві оплата праці є найнижчою серед галузей економіки) зросла чисельність осіб, що живуть за межею бідності, поглиблюється розрив між багатими і бідними.

Усе це веде до міграції сільського населення у міста та за кордон, асиміляції його і, як наслідок, - втрати на селі середнього класу, що є у всьому цивілізованому суспільстві основою держави!

Вирішення комплексу зазначених проблем дасть змогу наростити обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, розширити її якість та асортимент, підвищити зайнятість та покращити добробут сільського населення, забезпечити продовольчу безпеку країни та збільшити експортний потенціал України, що, в кінцевому випадку, призведе до відродження Українського Села!

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві»
- 2 Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року”: [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://ligazakon.ua>.

- 3 Проект Закону України “Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості”: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.
- 4 Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики / Ю. Губені // Економіка України. - 2007. - № 4. – С. 62-70.
5. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року”: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ligazakon.ua>.
6. Концепція загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ligazakon.ua>.
7. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / П.Т. Саблук // Економіка АПК. - 2005. - №11. – С. 4-12.
8. Чеботарьов В.А. Досвід структурних перетворень в агропромисловому виробництві постсоціалістичних країн у контексті їх вступу до Європейського Союзу / В. А. Чеботарьов // Економіка АПК. - 2007. - № 2. – С. 142-148.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

**Шепель Т.С. – аспірант, ДВНЗ "Херсонський ДАУ"
Науковий керівник - д.е.н., професор Соловійов І.О.**

Ефективна робота сучасного аграрного підприємства неможлива без добре налагодженої системи управлінського обліку і звітності на всіх рівнях управління. В умовах посилення конкуренції на вітчизняному ринку питання про необхідність налагодження системи управлінського обліку для багатьох прогресивних керівників вже не постає. Підвищена увага до управлінського обліку зумовлена факторами, специфічними для сучасного бізнесу: постійне зростання концентрації капіталу; високий рівень внутрішньої та зовнішньої конкуренції; непередбачуваність інфляційних рухів; значне збільшення виробничих витрат. Для зміцнення позицій підприємства на ринку і його експансії необхідно грамотно управляти його грошовими потоками, виробництвом та інвестиційними проектами.

За цих обставин постає завдання формування необхідної ресурсної бази для управління виробничими процесами, вирішальну роль у створенні якої відіграє управлінський облік, що не просто реєструє, узагальнює, контролює факти господарської діяльності, а й забезпечує користувачів всіх рівнів необхідною інформацією.

Значний внесок у дослідження питань теорії і практики, організації та розвитку управлінського обліку належить таким вітчизняним та зарубіжним вченим, як: І.А. Білоусовій, О.С. Бородкіну, Ф.Ф. Бутинцю, Б.І. Валуську, С.Ф. Голову, З.В. Задорожному, Г.Г. Кірейцеву, М.В. Кужельному,

П.Т. Саблуку, А. Апчорчу, Р.Н. Ентоні, Дж. Рісу, Дж. Харрісону, Ч.Т. Хорнгрену, Дж. Фостеру.

Проте, незважаючи на численні наукові розробки, проблема створення цілісної системи управлінського обліку в сільському господарстві, яка б враховувала специфіку галузі, залишається невирішеною. Оскільки діюча система організації управлінського обліку в аграрних підприємствах України не відповідає сучасним умовам господарювання, відсутнє належне нормативне, документальне та методичне його забезпечення.

Управлінський облік виник не як джерело загальної інформації про діяльність підприємства для забезпечення управління, а шляхом перетворення обліку виробничих витрат і собівартості продукції, який називався виробничим обліком, в управлінський, що забезпечує управління інформацією для прийняття рішень, пов'язаних із виробничими витратами. Кінцевою його метою є допомога керівництву у досягненні стратегічної мети підприємства, і тому він є необхідним для функціонування управлінського контролю.

Важливою відмінністю управлінського обліку від бухгалтерського є відсутність одного єдиного стандарту: управлінський облік індивідуальний на кожному підприємстві, особливо аграрному. Виходячи з цього ускладнюються і завдання, що постають перед системою управління в аграрних підприємствах, основними з яких є: збір, обробка, узагальнення, зберігання та передача необхідної інформації для оперативного управління підприємством та прийняття ефективних управлінських рішень для оптимізації процесу управління шляхом регулювання структури активів та пасивів підприємства; перевірка законності та доцільності господарських операцій, забезпечення збереження господарських засобів та коштів, ефективне використання майна підприємства; визначення підсумків господарської діяльності та оцінка ефективності діяльності підприємства в розрізі реалізованих виробів, центрів відповідальності, управлінських і технологічних рішень; складання внутрішніх звітів, інформація яких призначена для власників підприємств, керівників й інших внутрішніх користувачів бухгалтерської інформації [1].

Для ефективної організації управлінського обліку в аграрних підприємствах велике значення має науково-обґрунтована класифікація витрат. Вона дає можливість глибоко вивчити склад і характер витрат, посилити контроль у процесі виробництва за їх формуванням, застосовувати різноманітні прийоми і способи в управлінському обліку та прийнятті управлінських рішень. При калькулюванні собівартості продукції важливу роль відіграє класифікація витрат за елементами і статтями калькуляції. Джерелами даних для управління витратами за елементами є дані аналітичних рахунків 80-85 класу 8 "Витрати за елементами".

Від правильності прийнятих рішень залежить ефективність функціонування аграрних підприємств. Перед керівниками стоять такі важливі завдання, як: формування собівартості, використання ресурсів, аналіз відхилення від норм витрат, вивчення запитів споживачів,

використання техніки та інші, тобто управлінський облік перетворився в активний інструмент оптимізації виробничого процесу.

Управлінський облік дозволяє встановити зростання та зменшення виробництва того чи іншого виду продукту, визначити збільшення або зменшення урожайності сільськогосподарських культур, продуктивності худоби. Це дає можливість зробити відповідні висновки про результати господарської діяльності аграрних підприємств [2].

Підвищення рентабельності та ефективності виробництва вимагає науково обґрунтованої калькуляції фактичної собівартості сільськогосподарської продукції. Важливим звітним сегментом виробничої діяльності аграрних підприємств є рослинництво. У рослинництві об'єктами визначення собівартості є окремі види основної, супутньої і побічної продукції, одержуваної від вирощування сільськогосподарських культур, а також сільськогосподарські роботи, виконані в поточному році під урожай наступного року.

Найбільше здійснюються витрати за звітними сегментами в період виконання сільськогосподарських робіт. У зв'язку з цим виникає необхідність в управлінській звітності за сегментами рослинництва вказати затрати окремо як по сільськогосподарським культурам, так і по основним технологічним процесам. Такий порядок управлінської звітності за сегментами рослинництва забезпечить не тільки реальне обчислення собівартості продукції, а й сприятиме здійсненню дієвого контролю за її формуванням, проведенню глибокого аналізу собівартості продукції, встановленню причин економії або перевитрат коштів [3].

Витрати на утримання худоби і птиці (без витрат на незавершене виробництво на кінець року та вартості побічної продукції), становлять собівартість продукції тваринництва. Витрати на утримання молодняка тварин, який не зважується, відносять на збільшення вартості цих тварин, виходячи з кількості кормо-днів та собівартості кормо-дня. Продукцією вирощування та відгодівлі худоби і птиці є приріст живої маси, одержаний у звітному періоді, та жива маса.

Управлінська звітність за сегментами виробничої діяльності залежить, насамперед, від особливостей організації та технології виробництва. Вона повинна забезпечити точне обчислення собівартості продукції та контроль за доцільним і раціональним витрачанням коштів [4].

Важливою умовою ведення управлінського обліку в ринкових умовах є наукове обґрунтування і вибір прогресивних методів управління. Одним з найважливіших завдань управлінського обліку для керівників аграрних підприємств є формування повної і достовірної облікової інформації про результати діяльності виробничих і функціональних підрозділів підприємств, необхідної для оперативного керівництва та управління, а також використання їх внутрішніх і зовнішніх резервів.

Ведення управлінського обліку на підприємстві повинно бути теоретично обґрунтоване, методично виправдане і цілком придатне до практичного використання. Науково обґрунтоване калькулювання фактичної

собівартості сільськогосподарської продукції необхідне для визначення рентабельності та ефективності виробництва.

Отже, за допомогою правильного ведення управлінського обліку керівники аграрних підприємств зможуть мінімізувати витрати на виробництво продукції й одержати максимально можливий рівень рентабельності або норми прибутку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Левицька С. Управлінський та внутрішньогосподарський облік: завдання, мета, чинники ефективного впровадження // С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 2. – С. 27-35.
2. Нападовська Л. Методологічні засади управлінського обліку / Л. Нападовська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 4. – С. 26-30.
3. Яворов В.В. Удосконалення управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах / В.В. Яворов // Економіка АПК, 2010. – № 3. – С. 107-112.
4. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник. – 4-те вид. – К.: Лібра, 2008. – 704 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦІ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

**Фесенко Г.О. – студентка магістратури
Соловйов І.О. - професор, д.е.н. ДВНЗ «Херсонський ДАУ»**

Законом України "Про зайнятість населення" від 5.07.2012 р. № 5067-VI та рішеннями Уряду на його виконання сільське господарство визначено пріоритетним видом економічної діяльності для створення нових робочих місць на інноваційній основі. З одного боку, запроваджуються нові стимули для роботодавців, а з іншого - пропонуються сучасні засоби мотивації для продуктивної зайнятості найманих працівників і механізми захисту внутрішнього ринку праці у процесі поглиблення європейської та глобальної інтеграції економіки України.

З цією метою вживаються заходи щодо формування належного інвестиційного клімату, підвищення престижності аграрних професій, гідного рівня оплати й поліпшення умов праці та постійного проживання в сільській місцевості.

На формування трудових ресурсів аграрних підприємств впливають внутрішні (характер і склад продукції, технології та організації виробництва) і зовнішні (демографічні процеси, юридичні та моральні норми суспільства, характер ринку праці тощо) фактори. Вплив останніх конкретизується в таких параметрах макроекономічного характеру: кількість активного (працездатного) населення, загальноосвітній його рівень, пропонування

робочої сили, рівень зайнятості, потенційний резерв робочої сили. Трудовий потенціал сільськогосподарських підприємств формується в основному за рахунок сільського населення, частка якого в загальній кількості населення України становить 31,3 %.

Таблиця 1

**Структура зайнятих за видами
сільськогосподарських підприємств (великих і середніх)**

Показники	С. - г. підприємства	У тому числі					
		недержавні	з них				державні
			господарські товариства	приватні	виробничі кооперативи	інші	
Кількість підприємств	9105	8833	5037	3083	408	305	272
Середньооблікова чисельність зайнятих в с.-г. виробництві, осіб	466036	445429	307677	96891	22096	18765	20607
в т. ч. в рослинництві	324863	310677	210187	74565	13424	12501	14186
в тваринництві	141173	134752	97490	22326	8672	6264	6421
Чисельність працівників в середньому на одне підприємство, осіб	51	50	61	31	54	61	76

Рівень оплати праці в сільському господарстві залишається низьким, що значно впливає на ефективність використання трудових ресурсів і престиж самих підприємств. Фонд оплати праці, нарахований за рік штатним працівникам сільського господарства, становив 13754,3 млн грн, або 3,5 % загального фонду оплати праці штатних працівників, що був нарахований в економіці країни. Середньомісячна номінальна заробітна плата одного штатного працівника підприємств сільського господарства у 2013 р. зросла проти 2012 р. на 12,1%, але при цьому залишилась однією з найнижчих серед усіх видів економічної діяльності й становила 2270 грн. Рівень середньомісячної зарплати за галузями економіки відображає таблиця 2.

Протягом 2013 р. заборгованість із виплати заробітної плати працівникам сільського господарства зменшилася на 18,4% і станом на 1 січня 2014 р. становила 20,5 млн. грн, що складає 1,8 % фонду оплати праці цього виду діяльності за грудень 2013 р. На економічно активні підприємства припадало 31,1% загальної суми боргу, ще 10,9 % – на економічно неактивні, які призупинили діяльність у попередніх роках.

Таблиця 2

Середньомісячна номінальна заробітна плата в Україні

Показники	Роки				2013 р. у % до 2010 р.
	2010	2011	2012	2013	
Промисловість	2570	3107	3478	3763	146,4
Сільське господарство	1430	1791	2026	2270	158,7
Будівництво	1758	2270	2516	2702	153,7
Всього	2239	2633	3026	3265	145,8
Сільське господарство у % до показників по країні	63,9	68,0	67,0	69,5	

Вирішальна роль трудових ресурсів у праці сільськогосподарського виробництва обумовлює те, що саме від підвищення ефективності їх використання значною мірою залежатиме подальший розвиток аграрного сектора економіки України [1].

В умовах значного рівня відкритого та прихованого безробіття підвищення ефективності використання трудових ресурсів вимагає формування раціональної, продуктивної зайнятості в аграрному виробництві. Для цього необхідно забезпечити:

- пріоритетний розвиток на ефективній основі трудомістких галузей (буряківництво, тваринництво тощо) та різного роду підсобних підприємств і промислів. Це дозволить не лише забезпечити роботою значну кількість трудових ресурсів, але й сприятиме рівномірному та більш повному їх використанню, підвищенню продуктивності праці, позитивно позначиться на загальноекономічних показниках функціонування аграрних підприємств;

- запровадження дієвого мотиваційного механізму ефективної праці в аграрній сфері та перегляд існуючої оплати праці. На сьогодні за рівнем оплати праці сільське господарство займає останнє місце серед усіх галузей економіки країни;

- оновлення і ефективне використання матеріально-технічної бази аграрних підприємств, залучення у виробництво нової техніки та передових наукових і практичних досягнень, перехід до комплексної механізації виробничих процесів та індустріальних технологій;

- зростання професійно-кваліфікаційного та освітнього рівня працівників аграрного сектора;

- суворе дотримання працівниками аграрних підприємств трудової та технологічної дисципліни;

- відродження та подальший розвиток соціальної сфери села, вирішення проблем житлового будівництва, забезпечення сіл об'єктами соціальної інфраструктури, поліпшення торгівельного, медичного, транспортного та інших видів соціально-побутового обслуговування сільського населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Могильний О.М. Аграрний ринок праці: функціональні особливості та їх соціально-економічні наслідки для населення / О.М. Могильний // Економіка АПК. – 2013. - №4. – С.5-12.
2. Лишенко М.О. Особливості підвищення продуктивності праці в сучасних умовах розвитку сільського господарства / М.О. Лишенко, В.В. Михайлов // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Фінанси і кредит. – 2012. – №1. – С. 215-217.

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ЄДИНИМ СОЦІАЛЬНИМ ВНЕСКОМ В СЬОГОДЕННІ

Фролова О.О., магістр

**Науковий керівник - Пилипенко К.А., кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри організації обліку та аудиту**

Ведення господарської діяльності підприємствами різних форм власності неможливе без залучення людського потенціалу, винагородою якої є заробітна плата, на яку нараховується та з якої утримується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Він прямо впливає на формування витрат та грошових потоків виробничого підприємства. Тому недопустимим є його ігнорування при прогнозуванні діяльності суб'єкта господарювання. Для вдосконалення управління єдиного соціального внеску (ЄСВ) доцільно використовувати облікові дані. Сутність методичного підходу до відображення операцій, пов'язаних із ЄСВ, у бухгалтерському обліку полягає в правильному та вчасному нарахуванні даного внеску. Проблемним залишається питання сплати єдиного внеску на добровільних засадах та нормативного регулювання обліку ЄСВ. Із метою його розв'язання доцільно переглянути відповідні чинні нормативні документи та внести в них необхідні корективи.

Згідно Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (Закон «Про ЄСВ») єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Нормативне регулювання обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском включає:

- Кодекс законів про працю [9];
- Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 16/98-ВР від 14.01.1998 р. [1];
- Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07.2003 р. [2];
- Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 р. №1533-III [4];
- Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності» № 1105-XIV від 23.09.1999 р. [3];
- Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 08.07.2010 р. [6].

Порядок нарахування, сплати, ведення обліку та складання звітності за єдиним соціальним внеском визначається такими законодавчими документами:

- Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 08.07.2010 р. [6].

Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» № 400/97 – ВР від 26.06.1997 р. (з наступними доповненнями і змінами) складається із 6 статей і дає змогу визначити платників збору, об'єкти оподаткування, ставки і порядок стягнення збору [5].

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07.2003 р. [2] передбачено ведення персоніфікованого обліку у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Важливим нормативним документом, який захищає малозабезпечені верстви населення, є Закон «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 р. [7].

Цей Закон відповідно до Конституції гарантує всім непрацездатним громадянам України право на матеріальне забезпечення за рахунок суспільних фондів споживання шляхом надання трудових і соціальних пенсій.

З 2011 року Постановою Кабінету Міністрів України № 1170 від 22.12.2010 р. затверджено Перелік видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [10].

З 01.01.2015 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації

фонду оплати праці» № 77 від 01.01.2015, яким зокрема, внесено зміни до ст. 8 Закону про ЄСВ [8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 16/98-ВР від 14 січ. 1998 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07. 2003 р. . [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання» № 1105-ХІІ від 23 верес. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» № 1533-ІІІ від 2 берез. 2000 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

5. Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» № 400/97-ВР від 26 черв. 1997 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

6. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування » №2464 від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. Закон України «Про пенсійне забезпечення» № 1788-ХІІ від 5 лист. 1991 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

8. Кепіна С. Єдиний соціальний внесок / С.Кепіна, О.Кліжевська // Вісник Міністерства доходів і зборів України – 2015. - № 4. – С. 33-34.

9. Кодекс законів про працю України № 322 – VIII від 10 груд. 1971 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Постанова «Про затвердження переліку видів витрат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 1170 від 22.12. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

ЗМІСТ

Аверчева Н.О. Сучасний стан розвитку галузі яєчного птахівництва в Україні.....	3
Берегова В.В. Формування стратегії розвитку агропромислового комплексу України.....	6
Біляєва Л., Крикунова В.М. Методика оцінювання конкурентоспроможності підприємства.....	9
Бойко Л.О. Органічне землеробство сприяє виробництву конкурентоспроможної продукції.....	12
Бойко М.С., Скрипник С.В. Інформаційно-консультативне забезпечення збутової політики.....	14
Боліла С.Ю., Вальтер А.О. Стратегічні аспекти діяльності підприємства м'ясопереробної галузі у конкурентному середовищі....	16
Виноградова Т.І. Роль та значення ВНЗ у формуванні у конкурентоспроможності фахівців на ринку праці	19
Галат Л.М. Тенденції розвитку плодівництва та виноградарства у Херсонській області.....	21
Герасименко Н.В., Мельник Н.М. Економічна сутність поняття адміністрування податків та основні його функції.....	26
Дзеверіна К.Б., Пилипенко К.А. Ревізія - метод ефективного контролю виробничих запасів.....	29
Єретик В.О., Пилипенко К.А. Особливості інформаційного забезпечення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками...	31
Золотун О.В., Петрова О.О. Використання ситуаційного підходу в антикризовому управлінні підприємством.....	34
Каланча О.В., Хвіст О.В., Лега О.В. Облікова політика щодо дебіторської заборгованості.....	37
Ковальова А.О., Морозов Р.В. Теоретичні основи стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств.....	39
Коваленко Г.В., Заяць В.М. Перспективи впровадження новітніх технологій в галузі рослинництва.....	41
Крикунова В.М. Сутність і види реструктуризації підприємств.....	43
Круковська О.В. Загальні вимоги до фінансової звітності бюджетної установи.....	47
Лупеха І.М., Заяць В.М. Інтенсивні технології – фактор підвищення конкурентоспроможності зернових культур	50
Манилюк К., Бойко Л.О. Підвищення конкурентоспроможності виробництва сої в ТОВ «Славути Юг» Чаплинського району Херсонської області.....	51
Мельник В., Петрова О.О. Методика оцінки ресурсного потенціалу аграрних підприємств.....	54
Мірошниченко В.О., Танклевська Н.С. Принципи формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств та його функції.....	57

Минкіна Г.О. Стахування яє ефективний механізм фінансової безпеки	60
Мухіна І.А., Хорунжий І.В. Прогнозування змін у сфері аграрного виробництва на основі аналізу соціально-виробничих елементів.....	63
Олійник В., Крикунова В.М. Сутність і завдання виробничої стратегії підприємства.....	67
Осадчук І.В. Перспективи підвищення конкурентоспроможності малих форм господарювання на селі	70
Панкратьева Т.Л. Удосконалення інвестиційного процесу на основі кооперації та агропромислової інтеграції.....	73
Петрова О.О. Особливості управління інноваційними ризиками в АПК.....	76
Пилипенко К.А. Експортно - імпорتنі операції в сільському господарстві та їх вплив на продовольчу безпеку.....	79
Покас В.М., Пилипенко К.А. Нормативне забезпечення та особливості обліку розрахунків з дебіторами.....	82
Потанер Л.Д. Шляхи підвищення конкурентоздатності підприємств аграрного сектору економіки.....	85
Пристемський О.С. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства.....	88
Рудік Н.М. Державне регулювання конкуренції підприємств аграрного сектору України в умовах євроінтеграції.....	91
Сакун К.В. , Грановська Л.М. Основні переваги розпочати стартап в агросфері.....	94
Самайчук С.І. Оцінка ефективності використання трудових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах Херсонської області.....	97
Сілецька Н.В. Особливості і складові стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.....	100
Синенко О.О., Танклевська Н.С. Генезис наукових підходів до трактування поняття «фінансовий механізм».....	104
Ситник І.В. Механізм активного землекористування – шлях до виробництва екологічно безпечної продукції.....	106
Скрипник С.В. Оцінка ефективності використання ресурсів сільськогосподарської галузі: проблеми та напрями покращення.....	109
Слепцов В.А. Аміністративно - територіальна реформа словащини: модель для України.....	112
Собченко А.М. Організація податкового обліку податку на доходи фізичних осіб.....	114
Тищенко І.В., Галат Л.М. Державне регулювання ринку зерна в Україні.....	117
Шаповал Л.О., Шепель Т.В. Зайнятість сільського населення України в умовах нестабільної економічної ситуації.....	119
Шепель І.В. Соціально-економічні механізми підвищення зайнятості у сільськогосподарському виробництві.....	122

Шепель Т.В. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України.....	125
Шепель Т.С., Соловйов І.О. Особливості управлінського обліку в аграрних підприємствах.....	128
Фесенко Г.О., Соловйов І.О. Особливості праці та використання трудових ресурсів в сільському господарстві.....	131
Фролова О.О. Нормативне регулювання обліку розрахунків за єдиним соціальним внеском в сьогоденні.....	134
Зміст	137

Збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Стратегія підвищення ефективності та конкурентоспроможності
аграрного сектору економіки»
Умовн. друк арк. 8,6

*Видається в авторській редакції.
Редакція не неск відповідальності за зміст матеріалів.*

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
2015 р.